

Viktor E. Lunde

Sangerhilsen

Den nordiske studentkortradisjonen som uttrykk
for internasjonalt samhold

Masteroppgave i musikkvitenskap

Veileder: Randi Margrete Selvik

Desember 2022

Viktor E. Lunde

Sangerhilsen

Den nordiske studentkortradisjonen som uttrykk for
internasjonalt samhold

Masteroppgave i musikkvitenskap
Veileder: Randi Margrete Selvik
Desember 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for musikk

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne oppgaven handler om studentsangtradisjonen i de skandinaviske land og Finland, og disse korenes forhold til den skandinavistiske bevegelsen i et historisk lys. Deretter trekkes tråder til tradisjoner fra denne tiden som fortsatt opprettholdes i akademiske kor i Norden i dag.

Opgaven tar utgangspunkt i spørsmålet om studentsangtradisjonen i de skandinaviske land og Finland kan betraktes som et uttrykk for internasjonalt samhold. Jeg vil først prøve å finne ut om det fantes en felles tradisjon blant studentkorene som oppsto i Skandinavia og Finland på 1800-tallet ved å analysere studentkormiljøene, studentsangen og den historiske tilknytningen mellom dem i relasjon til den politiske bevegelsen skandinavismen, som vokste fram på 1800-tallet. Deretter vil jeg undersøke om studentkortradisjon i Skandinavia og Finland i dag fortsatt gir uttrykk for et lignende samhold.

Metodene er litteraturstudium og kvalitativt forskningsintervju.

Litteraturstudiet gjør rede for historien til studentsangen i Skandinavia og Finland, samt studentsangens forhold til skandinavismen, som var en bevegelse på 1800-tallet som hadde som mål å oppnå enhet mellom de skandinaviske folk. Dette var i et århundre med store politiske omveltninger i Europa markert spesielt av nasjonalismens framvekst. En tid da Norge gikk fra union med Danmark til union med Sverige og fikk sin egen grunnlov, og Finland gikk fra å være under svensk til russisk styre. Studentene i de nordiske landene lot sin stemme bli hørt. Den økte kommunikasjonen mellom landene på 1800-tallet førte til at den svenske studentkortradisjonen spredte seg til resten av Norden.

Et casestudium av Trondhjems Studentersangforening og intervjuene med respondenter som har sunget i koret i nyere tid, viser at samhold på tvers av landegrensene fortsatt er en stor del av studentsangtradisjonen. Formålet med samlingene i dag er i like stor grad forbrødring som musikalsk utfoldelse. Respondentene kan også fortelle at dette er annerledes enn deres erfaring fra andre lands kortradisjon.

Abstract

This thesis is about Scandinavism, the academic choirs in the Nordic countries, and these choirs' relationship to the pan-Scandinavian movement in a historical perspective. Then connections are made to the traditions from this time that are still a part of academic choirs in Norway, and the traces of pan-Scandinavian thinking in the traditions of the academic choirs today.

The thesis explores the question of whether the student singing tradition in the Scandinavian countries and Finland can be considered an expression of international unity. I will first try to find out if there was a common tradition among the student choirs that arose in Scandinavia and Finland in the 19th century by analyzing the student choir environments, the student song, and the historical connection between them in relation to the political movement Scandinavism, which emerged in the 19th -the number. Next, I will investigate the student choir tradition in Scandinavia and Finland today, and if it can be seen as an expression of a similar unity.

The methods are literature study and qualitative research interviews.

The literature study explains the history of the student song tradition in Scandinavia and Finland, as well as the student song's relationship to Scandinavism, which was a movement in the 19th century that aimed to achieve unity between the Scandinavian peoples. This was in a century of great political upheaval in Europe marked especially by the rise of nationalism. A time when Norway went from union with Denmark to union with Sweden and got its own constitution, and Finland went from Swedish to Russian rulership. The students in the Nordic countries let their voices be heard. The increased communication between the countries in the 19th century led to the Swedish student choir tradition spreading to the rest of the Nordic countries.

A case study of Trondhjems Studentersangforening and the interviews with informants who have sung in the choir in recent times, show that unity across national borders is still a large part of the student singing tradition. The purpose of the student singing gatherings today is as much fraternization as musical expression. The informants can also say that this differs from their experience from other countries' choral traditions.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Abstract	2
I. Innledning: Sangerhilsen	6
1. <i>Motivasjon og bakgrunn</i>	6
2. <i>Problemstilling og avgrensing</i>	7
3. <i>Oversikt over oppgaven</i>	9
II. Metode	10
1. <i>Litteraturstudium</i>	10
2. <i>Kvalitativt forskningsintervju</i>	12
Utvelgelse av respondenter	13
Rammer og utforming av intervjuet	14
Spørsmål.....	15
Gjennomføring	18
Transkribering	18
Analyse.....	19
Etiske spørsmål.....	20
III. Skandinavisme, nasjonalisme og studenter	22
1. <i>Begrepsavklaring</i>	22
2. <i>Forløpere til skandinavismen</i>	24
3. <i>Skandinavismens framvekst 1830–1864</i>	27

Studentertogene	29
4. <i>Den andre slesvigske krig</i>	44
5. <i>Unionsoppløsningen</i>	49
6. <i>Sammendrag</i>	55
IV. Studentersangen i Norden.....	59
1. <i>Sverige</i>	59
2. <i>Finland</i>	63
3. <i>Danmark</i>	66
4. <i>Norge</i>	68
De norske sangerfestene	75
5. <i>Nordiske musikkfester og sangertreff</i>	77
V. Casestudium: Trondhjems Studentersangforening	81
1. <i>Musikalsk ambisjon og sosial rolle</i>	81
2. <i>Felles nordisk repertoar og tradisjoner</i>	86
3. <i>TSS og Lyran</i>	89
4. <i>Turné, Nordisk studentsangerstevne og Akademisk kortreff</i>	95
5. <i>Sammendrag</i>	104
VI. Konklusjon	109
Bibliografi	112
Appendiks	114
A1. <i>Deltagere NSSS 1987–2008</i>	114

I. Innledning: Sangerhilsen

Lad os hvirvle Velkomstsangen,
Brødre! mod det glade Tog;
tone høit paa Mærkestangen
Harpen i dens eget Sprog!
Let paa Foden, lys i Sind,
Sangerfærd, drag ind, drag ind!

Ungdomssang er kjekkest Sejler,
Tonen vugger som en Sø.
Ungdomssang er gladest Bejler,
Tonen er en dejlig Mø.
Svulmende for Sommervind.
Sangerbaad, glid ind, glid ind!

Syng dig sammen Sangerskare
i et enigt Toneveld!
Inden spredt I atter Fare,
vil vi smelte Sjæl i Sjæl.
Derfor til vor Tonefest,
Sangerflok, vel mødt som bedst!

Med disse strofene ble korister fra hele Norge møtt da de entret Trondheim i anledning den sjette store sangerfest i 1883. Slik blir den dag i dag studentkor møtt, ikke bare i Norge, men så langt unna som Helsinki når de drar på besøk. Og ikke bare blir de sunget *for*, men de vet at når vertskoret har sunget første strofe skal de svare med å synge andre strofen tilbake før begge korene synger tredje strofe sammen: «Syng dig sammen Sangerskare!» Hvordan kan det ha seg at en velkomstsang skrevet til et korstevne i Norge på 1800-tallet har blitt en del av en viktig tradisjon for studentkor i Sverige og Finland?

1. Motivasjon og bakgrunn

I 2018 var jeg med koret mitt, Trondhjems Studentersangforening på turné i Finland og Sverige. Det var mitt andre år i koret og jeg hadde egentlig ikke truffet noen andre studentkor i noen grad. Vi hadde vært på turné året før i München, men der hadde vi ikke noe med lokale kor å gjøre, og

vi hadde hatt besøk av noen få finske korister på 17. mai, men jeg hadde ikke noe forhold til hvorfor de var der.

Men turnéen i 2018 var annerledes. Da skulle man tro at å møte de andre korene var selve poenget. Ja, vi hadde konserter, men det var vel ikke poenget. Vi skulle nemlig treffe våre «forlovede», Akademiska Damkören Lyran. Jeg hadde hørt om de på forhånd, men hadde inntrykk av at det bare var et vennskapskor og at det egentlig ikke hadde så stor betydning. Jeg hadde ingen anelse om hva slags forhold korene hadde til hverandre, men da vi møtte dem hilste de oss med Sangerhilsen, en skikk jeg ikke ante at fantes utenfor Trondhjems Studentersangforening. På fest oppdaget jeg at de sang de samme sangene som oss, og korene hadde opparbeidet flere tradisjoner sammen.

På turnéen stoppet vi også i Stockholm hvor vi var invitert på gallamiddag med Stockholms Studentsångare, og også der sang man de samme sangene. Turnéen åpnet øynene mine for at vi var en del av en felles studentkortradisjon. Det var et slags samhold mellom korene selv om de fleste koristene aldri hadde truffet hverandre før. Da jeg var på Akademisk kortreff i Stavanger 2019 fikk jeg inntrykket av hva denne tradisjonen betydde for de norske studentkorenes identitet.

I løpet av våren 2020 skulle Nordisk studentsangerstevne (NSSS), hvor kor fra hele Skandinavia, Finland og Baltikum samles, arrangeres i Trondheim, og det var det som ga meg utgangspunktet til denne oppgaven. Jeg hadde sett for meg et feltstudium som startet med NSSS hvor jeg observerte hvordan dette samholdet artet seg.

Den våren inntraff dessverre koronapandemien og Nordisk studentsangerstevne ble avlyst så den planen måtte skrinlegges. Men motivasjonen bak oppgaven var der fremdeles og jeg visste at jeg ville skrive om den nordiske akademiske kortradisjonen. Mens jeg undersøkte litteraturen om nordisk studentsang ble jeg klar over dens sterkt sammenbundne historie med skandinavismen, og dermed ble det et nytt utgangspunkt for oppgaven.

2. Problemstilling og avgrensning

I dette arbeidet vil jeg undersøke om studentsangtradisjonen i de skandinaviske land og Finland kan betraktes som et uttrykk for internasjonalt samhold. Jeg vil først prøve å finne ut om det fantes en felles tradisjon blant studentkorene som oppsto i Skandinavia og Finland på 1800-tallet ved å analysere studentkormiljøene, studentsangen og den historiske tilknytningen mellom dem i

relasjon til den politiske bevegelsen skandinavismen, som vokste fram på 1800-tallet. Deretter vil jeg undersøke om studentkortradisjonen i Skandinavia og Finland i dag fortsatt gir uttrykk for et lignende samhold.

Begrepet Skandinavia omfatter Danmark, Sverige og Norge, mens Norden i tillegg omfatter Finland, Island, Færøyene og Grønland. Dette arbeidet skal handle om studentkor og studentsangtradisjon i Norge, Sverige, Danmark og Finland. Selv om jeg ikke skriver om Island, Færøyene og Grønland bruker jeg begrepet «nordisk» om disse fire landene.

Jeg har valgt å skrive om fire land hvor jeg mener studentkor har tilhørighet til en felles akademisk kortradisjon, og utgangspunktet for valget av disse fire landene er min egen erfaring i kormiljøet. Jeg skjønnte tidlig at Sverige var viktig på grunn av den mengden svensk repertoar vi sang i koret, og på turnéen til Helsinki slo det meg hvor mye repertoar vi hadde felles med de finske korene. Studentkormiljøet i Danmark hadde jeg ingen forhold til, men det var likevel naturlig å undersøke det også på grunn av den nære historiske tilknytningen mellom de skandinaviske landene.

De skandinaviske landene har et språkfellesskap som gjør at folk fra de ulike landene kan forstå hverandre. I tillegg har de skandinaviske landene og Finland en tett knyttet historie. Helt siden Håkon VI Magnussons død i 1380 til unionsoppløsningen med Sverige i 1905 har Norge kontinuerlig vært i politisk union med enten Danmark, Sverige eller begge landene samtidig. Finland på sin side har vært en del av det svenske riket fra 1200-tallet fram til de i 1809 ble overgitt til Russland. Fortsatt i dag finnes det en svenskspråklig minoritet i Finland.

Bruken av begrepene studentkor og studentsang betyr ikke at jeg utelukker kor som har hatt historie som studentkor, men som i dag stort sett har ferdigstuderte medlemmer som for eksempel Den norske Studentersangforening eller Studentersangforeningen i Bergen. Det må også påpekes at selv om det skulle finnes en felles og distinkt akademisk kortradisjon i Skandinavia og Finland vil ikke alle studentkor i Skandinavia og Finland ha tilhørighet til denne. Jeg blir nødvendigvis nødt til å avgrense hvilke kor jeg studerer for at ikke omfanget av oppgaven skal bli for stort og disse korene ikke har mye relevans for problemstillingen. Derfor vil jeg i hovedsak fokusere på studentkor som startet opp eller var aktive på 1800-tallet. Oppgaven vil da i hovedsak ta for seg de studentkormiljøene med en lengre historie, og gjerne en tradisjonell tilknytning til et universitet, studentersamfunn eller en studentnation (studentforeninger i Sverige og Finland). Noen bruker

begrepet akademisk kor om disse korene. Jeg kommer ikke til å gå dypt inn på enkeltkorenes historie.

Den historiske delen av arbeidet vil omfatte 1800-tallet og tidlig 1900-tallet. Den vil fokusere på studentsangens tilknytning til studentskandinavismen og på både skandinavismens og andre politiske strømningers påvirkning på studentsangen. I tillegg vil jeg se på det nordiske kormiljøet i dag og se om man kan trekke linjer fra den historiske utviklingen på 1800-tallet til tradisjoner og verdier i dagens miljø. Her vil jeg se på repertoaret til noen skandinaviske og finske kor. I tillegg vil jeg gå dypere inn på ett enkelt kor, nemlig Trondhjems Studentersangforening, som jeg har kjennskap til og kontakter i.

3. Oversikt over oppgaven

I det tredje kapittelet kommer jeg til å greie ut om skandinavismen og dens betydning for studentkormiljøet i Skandinavia. Jeg vil drøfte studentenes og studentkorenes rolle i den skandinavistiske bevegelsen, både i henhold til det politiske arbeidet og skandinavismen som en kulturell bevegelse i tillegg til å vise hvordan studentene i Skandinavia var med på å forme skandinavismen og hvordan den formet studentmiljøet.

Jeg starter med en begrepsavklaring før jeg begynner å greie ut om forløperne til skandinavismen. Deretter går jeg igjennom utviklingen i grovt sett kronologisk rekkefølge.

I det fjerde kapittelet vil jeg ta for meg viktige punkter i studentkorsangens utvikling og spredning i de skandinaviske landene og Finland. Jeg vil gå litt dypere inn i vært enkelt lands studentkorhistorie og presentere andre perspektiver enn det skandinavistiske. Til slutt vil jeg presentere det som kom til å bli studentermøtenes åndelige arvtagere, de nordiske musikkfester og sangertreff, og undersøke hvordan de kan ha bidratt til å bringe arven av samhold videre fra skandinavismen.

I det femte kapittelet vil jeg presentere og analysere responsen fra de kvalitative dybdeintervjuer med to langvarige medlemmer av Trondhjem Studentersangforening hvor jeg undersøkte deres syn på hvordan TSS omgås andre kor i og utenfor den nordiske tradisjonen. Jeg vil også se om jeg kan trekke linjer til korenes historie på 1800-tallet.

II. Metode

Fordi problemstillingen tar for seg både den historiske utviklingen til studentkorene og situasjonen i dag har jeg valgt både å undersøke historisk litteratur og kilder, samt gjennomføre kvalitative forskningsintervju.

1. Litteraturstudium

For å undersøke om det fantes en felles tradisjon blant studentkorene som oppsto i Skandinavia og Finland på 1800-tallet, og hva den historiske tilknytningen mellom dem i relasjon til skandinavismen var vil jeg undersøke den historiske litteraturen. Jeg vil hovedsakelig benytte meg av forskningslitteratur, men også ta for meg enkelte primærkilder, da i hovedsak sangtekster.

Jeg kommer til å ha en hermeneutisk tilnærming til materialet ettersom det innebærer tolkning og forståelse av tekster og andre kulturuttrykk. Som en historisk metode bruker jeg hermeneutikken til å analysere og tolke de historiske kildene med sikte på å forstå hvordan mennesker i fortiden tenkte og handlet. For å sette meg inn i metodologien har jeg brukt Knut Fjeldstadlis *Fortida er ikke hva den en gang var: En innføring i historiefaget* og Nils Giljes *Hermeneutikk som metode*.

Det er ikke blitt gjort veldig mye forskning på forbindelsen mellom skandinavismen og studentkortradisjonen. På den ene siden betyr det at problemstillinger rundt hvilken litteratur jeg skal ekskludere har ikke vært gjeldende. Jeg har rett og slett vært i den posisjonen at jeg kunne bruke all litteraturen jeg fant om emnet. På den andre siden betyr det at jeg har begrenset mulighet til å sammenligne ulike syn. Dette gjelder spesielt siden flere av kildene siterer noen av de andre kildene.

For å finne forskningslitteraturen brukte jeg i hovedsak Oria til å søke i NTNUs universitetsbibliotek og norske fagbibliotek. I tillegg brukte jeg databasen RILM, og jeg benyttet meg av oppslagsverk som *Grove Music Online*, *Store norske leksikon* og *Die Musik in Geschichte und Gegenwart* som et utgangspunkt for å finne bakgrunnsinformasjon. Jeg tok kontakt med studentkorene for å prøve å få tak i kilder som sangbøker, festivalskriv o.l.

For å sette meg inn i skandinavismen som bevegelse har jeg hovedsakelig benyttet meg av boka *Nordisk samklang med politiske dissonanser: skandinavisme og skandinavisk samarbeid på 1800-tallet* av Ruth Hemstad, og artikkelen «Skandinavismen – en historisk oversikt» av Dag Thorkildsen. I tillegg har jeg benyttet meg av kilder som belyser de enkelte lands forhold til ideen,

både sekundærlitteratur som *Patrioter, Intelligens Og Skandinaver : Norske Reaksjoner På Skandinavismen Før 1848* av John Sanness fra 1959 og P. Munchs «Skandinavismen» fra 1901 og Sigfrid Wieselgrens artikkel fra 1906, «Är skandinavismen död?» Munchs og Wieselgrens artikler er nærmere hverandre i tid og skrevet mens skandinavismen fortsatt var et diskusjonstema, derav tittelen til Wieselgrens tekst. Den er, til tross for at den er publisert i *Statsvetenskaplig tidskrift*, er en appellerende tekst. Den forsøker å frembringe et argument om at skandinavismen ikke er død

Blant litteraturen om studentkorene fant jeg flere kilder som tok for seg forholdet mellom Studentsangen og de politiske strømningene den oppstod i. For de norske korene brukte jeg hovedsakelig *Sangen har lysning: studentersang i Norge på 1800-tallet* av Anne J. K. Lysdahl. For de svenske korene brukte jeg hovedsakelig «Universitet och kulturarv: Exemplet patriotisk sång» av Hannah Enefalk og *Ljusets Riddarvakt: 1800-talets studentsång utövad som offentlig samhällskonst* av Leif Jonsson. Enefalk går også dypere inn på det finske kormiljøet.

To ting jeg tidlig bet meg merke i imens jeg lette etter litteratur var at det var veldig vanskelig å finne kilder om danske studentkor, og generelt litteratur om studentkor på dansk. Å søke på «Studenter-Sangforeningen» ga kun resultater om Den norske Studentersangforening i Oria, ingen resultater om det danske studentkoret, og på Google Scholar og RILM ga de i tillegg kun resultater på musikktrykk. Å søke på «Aarhus Studenter-Sangere» ga ingen resultater i noen av disse søkemotorene.

Selv ikke i danske databaser gav søk på Studenterkor, eller Studenter-Sangforeningen noen resultater på akademiske tekster om danske kor, kun musikktrykk og i ett tilfelle en avisomtale. Det Kongelige Biblioteks søkemotor og bibliotek.dk ga resultat om et festskrift til Studenter-Sangforeningens 150-årsjubileum, men dette var ikke tilgjengelig online og jeg fikk ikke skaffet en fysisk kopi.

Det jeg har å gå på er da hva de danske korene skriver om seg selv og hvor de blir omtalt i kilder om andre emner. Dette gjør naturligvis at grunnlaget for hva jeg skriver om dem blir noe tynnere enn for de øvrige korene, men jeg vurderte det likevel som hensiktsmessig å skrive om noen danske kor, men da med forbehold om at jeg ikke kan trekke like pålitelige konklusjoner. Og mangelen på litteratur om emnet leder jo i seg selv til noen spørsmål. Hvorfor er det ingen som skriver om danske studentkor?

2. Kvalitativt forskningsintervju

Jeg har valgt å benytte kvalitativt intervju som metode for å undersøke spørsmålet om det fortsatt i dag finnes en felles studentkortradisjon i Skandinavia og Finland som gir uttrykk for et samhold mellom landene. Og dersom det fortsatt finnes i dag, hvordan kommer det til uttrykk?

I denne delen av oppgaven ønsker jeg å belyse spørsmålene ovenfor med bakgrunn i et kor jeg har kjennskap til, nemlig Trondhjems Studentersangforening (TSS). Etersom jeg har vært med i koret lenge og kjenner medlemmene godt kunne jeg gjøre noen antagelser om hvem som kunne ha nyttige perspektiver om temaet, og gjennom uformelle samtaler kunne jeg også få inntrykk av hva medlemmene mente om temaet og visste om korets historie.

Min hypotese basert på min egen fartstid i TSS, hvor jeg også har vært med på turnéer hvor vi har møtt andre skandinaviske og finske kor, er at man fortsatt i dag finner uttrykk for et samhold mellom de skandinaviske landene og Finland, at medlemmene av korene er noenlunde bevisste på at de har noe til felles og at dette fellesskapet har verdi for dem.

Kvalitativt intervju er relevant her fordi jeg ønsker å undersøke meningsbærende dimensjoner. Jeg ønsker å undersøke hvilken mening samhandlingen mellom ulike studentkor har for de som opplever den. Det er ikke hensikten å undersøke hva den generelle oppfatningen blant koristene er om temaer knyttet til problemstillingen, men heller å gå mer i dybden på opplevelsen til noen få som kan fungere som tidsvitner. Hva hadde de opplevd som kunne belyse problemstillingen, og hvilken mening tilskriver de det de har opplevd?

Det teoretiske utgangspunktet mitt for intervjuene er boka *Det kvalitative forskningsintervju* av Steinar Kvale og Svend Brinkmann. Forfatterne utfordrer det de mener er den positivistiske tilnærmingens hegemoni i samfunnsvitenskapelig forskning. De presenterer ulike teorier om kvalitative intervjuer. Hovedpoengene er som følger:

1. At det kvalitative forskningsintervjuet er et håndverk som er avhengig av intervjuerens praktiske ferdigheter og personlige vurderinger. Det skiller seg sådan fra naturvitenskapens positivistiske tilnærming hvor metoden skal følges og beskrives så presist at den skal kunne gjenskapes og gjennomføres likt uavhengig av forskerens ferdigheter.
2. At i intervjuet skjer kunnskapsproduksjon i relasjonen mellom intervjuer og intervjuobjekt framfor at kunnskapen er et fastlåst objekt man skal lure frem fra respondenten.

3. At intervjuet er en sosial praksis hvor vi må stille etiske spørsmål knyttet til utførelsen av forskningen (Kvale og Brinkmann 2009, 36 – 37).

Som tilfellet er med de fleste masteroppgaver er problemstillingen blitt utviklet i løpet av arbeidet. Dette betyr at hva jeg ønsket å få svar på i starten av arbeidet mens jeg planla og utformet intervjuet ikke var helt det samme som det var mot slutten av arbeidet med intervjuene. Mer spesifikt var problemstillingen min i starten av prosessen mer rettet mot spørsmålet om det fantes en felles og distinkt studentkortradisjon i Norden, mens perspektivet rundt denne tradisjonen som uttrykk for internasjonalt samhold, som skulle bli en sentral del av undersøkelsen, opprinnelig var tenkt kun som historisk kontekst. Dette betyr ikke at spørsmålene og responsen ble noe mindre relevant for problemstillingen. Tvert imot var arbeidet med intervjuene med på å forme og utvikle problemstillingen.

Menneskelig adferd er kompleks og derfor er det umulig å gjenskape gjennomførelsen av et studium helt likt uavhengig av hvilke metoder som er brukt. Likevel er det flere steg man kan ta for å styrke påliteligheten. Et viktig steg er at jeg prøver å være så gjennomsiktig som mulig. Jeg presenterer min egen bakgrunn og bakgrunnen til respondentene, samt forholdet jeg har til dem. Disse forholdene kan påvirke min dømmekraft og det er derfor viktig at de kommer fram i teksten. Jeg er forsiktig med å skille mellom hva som er direkte gjengivelse av respondentenes uttalelse og hva som er mine egne tolkninger.

Jeg sørger også for, der det er mulig, å knytte uttalelsene til respondentene til litteraturen. Dette vil styrke påliteligheten til tolkningene jeg gjør ut ifra intervjudataene ved at de blir bekreftet fra flere hold.

Jeg brukte båndopptaker på mobiltelefon og lagret lydopptakene på den lokale harddisken på min PC.

Utvelgelse av respondenter

I prosessen med å velge ut respondenter prioriterte jeg å finne noen som hadde lang erfaring i koret, og da spesielt noen som hadde vært med på turné, stevner og lignende, hvor koret hadde omgått andre kor. Jeg kom frem til to respondenter som jeg mente fylte disse kriteriene godt. Jeg referer til dem som K77 og K05. Tallene refererer til året de begynte i TSS.

K05 er en 42 år gammel mann som har sunget i koret siden 2005 og som fortsatt er aktiv i koret. Han har relativt lang fartstid i koret som i hovedsak består av aktive studenter. Han har også hatt en del kontakt med TSS' vennekor, Akademiska Damkören Lyran, og jeg visste på forhånd at forholdet mellom vennekorene var viktig for ham. Han har også hatt en rekke verv i koret, blant annet sekretær.

K77 er en 77 år gammel mann som sang i koret fra 1977 til 2010. Han har altså særdeles lang fartstid i koret. I tillegg kommer han fra USA og har sunget i student- og universitetskor i både USA og Storbritannia. Dermed har han også et viktig sammenligningsgrunnlag. Dette kan gi en pekepinn på om en observasjon om det skandinaviske og finske studentkormiljøet sier noe spesifikt om dem eller om det er en generell bemerkning man kunne gjort om hvilket som helst kor.

Rammer og utforming av intervjuet

Det var viktig for meg at intervjuene skulle være så åpne som mulig. Derfor anså jeg det som hensiktsmessig å ha semistrukturerte intervjuer hvor jeg hadde noen spørsmål forberedt på forhånd, men jeg lot respondentene svare på det som var naturlig for dem, og stilte oppfølgingsspørsmål hvis jeg oppdaget noe de sa som kunne være relevant for oppgaven. Jeg visste at begge respondentene mine hadde mye å komme med og ha med perspektiver som jeg ikke hadde tenkt på og derfor var det viktig for meg å ikke legge for sterke føringer for intervjuene.

Likevel hadde jeg forberedt en liste med spørsmål jeg kunne stille, og desto viktigere, satt klart for meg enkelte tema det var viktig at samtalen skulle være innom i løpet av intervjuet. Jeg hadde noen spørsmål som kun var relevant å stille den ene respondenten. Ettersom K77 hadde sunget i studentkor i andre deler av verden enn Skandinavia og Finland var det også relevant å spørre om hans opplevelser i disse korene og hvordan de kan sammenlignes med å synge i TSS.

Jeg har forsøkt å gjøre de fleste spørsmålene så åpne som mulig og stilte spørsmål som inviterte respondentene til å reflektere over sin egen opplevelse, ikke *bare* referere til hendelser som de husker. På den andre siden har jeg også spørsmål som er mer spesifikke, for eksempel om de kjenner til opphavet til noen av tradisjonene eller skikkene som eksisterer i kormiljøet. Det sistnevnte vil muligens være mest relevant i K77s tilfelle som har vært med lengst, men det er

fortsatt relevant for begge respondentene ettersom informasjonen vil være mer pålitelig dersom begge rapporterer noe av det samme.

Jeg hadde ingen klar formening om hvor lang tid intervjuene kom til å ta så jeg avtalte et tidspunkt med respondentene hvor de hvert fall hadde mulighet til å sette av et par timer slik at vi ikke trengte å oppleve tidspress. Jeg delte ikke spørsmålene med respondentene på forhånd, men fortalte kort hva oppgaven skulle handle om. Dog, på dette tidspunktet var ikke problemstillingen like tydelig formulert som nå, og det de ble fortalt var at den skulle handle om hvorvidt man kunne snakke om en felles og distinkt studentkortradisjon i Norden.

Før jeg startet intervjuet spurte jeg respondentene om de samtykker til at det ble tatt opp lyd av intervjuet og at lyden ble lagret så lenge jeg jobbet med masteren, og til at deler eller hele transkripsjonen av intervjuet ble gjengitt i oppgaven. Begge samtykket.

Jeg har valgt å anonymisere respondentene ved å bruke kodenavnene K05 og K77. I tillegg har jeg anonymisert alle personer som respondentene refererer til ved navn. Det siste er spesielt viktig siden disse personene ikke har eksplisitt samtykket til å bli omtalt i oppgaven. Utenom navnene har jeg ikke gjort noen større endringer i detaljene i beretningene til respondentene. Ettersom de omhandler hendelser som flere andre i kormiljøet har opplevd vil det da naturligvis være mulig for personer som kjenner vedkommende å resonnerer seg fram til hvem respondentene er. Likevel anser jeg ikke dette som et problem ettersom temaet ikke er særlig kontroversielt, og respondentene er blitt informert om og har samtykket til hva responsen skal brukes til. Jeg har heller ikke anonymisert offentlige personer, deriblant dirigenter og korledere, som blir omtalt.

Spørsmål

Spørsmålene skulle bare være et utgangspunkt for en åpen samtale, men jeg hadde likevel noen tema det var viktig for meg at vi skulle innom i løpet av intervjuet og de var som følger:

- Forholdet mellom TSS og Lyran.
- Forholdet mellom TSS og andre kor på turné, sangerstevner osv.
- Felles repertoar og tradisjoner.

Forholdet mellom Lyran og TSS anså jeg som relevant å undersøke fordi de er kor som har mye med hverandre å gjøre, og derfor var det sannsynlig at mye kulturell utveksling skjedde i møte mellom disse. Lyran og TSS møttes for første gang da Lyran skulle på turné i Norden i 1968. Det

var vanlig når studentkorene skulle på Norden-turné at de allierte seg med det lokale studentkoret der de skulle for å få hjelp til markedsføring og losji, og det var slik Lyran og TSS først kom i kontakt. Korene fant derimot tonen og fortsatte å møtes mer jevnlig enn de møtte andre kor. I 1975 ble forholdet mellom korene noenlunde formalisert ved at korene ble «forlovet» som de kaller det selv (Åteigen mfl. 2010, 113 – 116).

Da jeg spurte om turnéer var det hovedsakelig for å få innblikk i hvordan TSS omgås andre kor generelt, og da er det spesielt relevant å vite om det er forskjell på når de møter andre nordiske kor, og ikke-nordiske kor. Jeg spør i tillegg mer spesifikt om møter som Nordisk studentsangerstevne fordi her møtes studentkor fra hele Norden så dersom det skulle være felles tradisjoner blant studentkorene vil det komme til uttrykk her. Det kan også gi en pekepinn på hvorvidt de felles tradisjonene er utbredt i hele Norden eller bare deler.

Det siste temaet er overordnet. Det er relevant for alle temaene hvordan de kommer til uttrykk i korenes skikker. Men jeg har også noen spesifikke spørsmål knyttet til tradisjoner og repertoar, for eksempel om det er skikker eller sanger de opplever som felles og distinkte, og eventuelt om de kjenner til opphavet til skikkene.

I tillegg stiller jeg generelle spørsmål om TSS, både for å få bakgrunnsinformasjon og for at respondenten skal føle seg velkommen til å komme inn på temaer jeg ikke hadde påtenkt på forhånd.

Jeg unngikk å stille spørsmål som var for generelle eller direkte avledet fra problemstillingen. Jeg var redd for at disse spørsmålene kunne være for ledende og påvirke respondentene til å gi svar som støttet hypotesen min. Da jeg spurte respondentene om de ønsket å delta i intervjuene informerte jeg dem riktig nok om hva oppgaven skulle handle om så det vil jo ha fått dem til å tenke i de banene uansett, men ved å unngå å diskutere den overordnede problemstillingen under intervjuet kunne jeg muligens hindre at den hadde for stor innvirkning på respondentenes svar.

Her følger listen over spørsmål som jeg tok med meg på intervjuet:

- Hva slags kor har du sunget i før?
- Hvordan kan de andre korene du har sunget i sammenlignes med «nordiske» studentkor?
Er det noe som skiller dem på
  - det sosiale?

- musikalske ambisjoner?
- repertoar?
- Hva var førsteinntrykket ditt av TSS da du begynte i koret?
  - Sosialt
  - Musikalsk
- Kan du fortelle om opplevelsen av å være på turné med TSS?
  - Når var første gang du dro på turne med TSS?
  - Når dere treffer andre kor, hvordan omgås dere hverandre?
  - Er det forskjell mellom når dere reiser i Skandinavia og Finland og når dere er på turné i andre land?
- Har du vært med på Nordisk studentsangerstevne? Kan du fortelle om dette?
  - Hvilke kor pleier å delta?
  - Hvordan omgås korene hverandre?
  - Er det forskjeller mellom hvordan korene fra ulike land omgås?
- Har du vært med på Akademisk kortreff? Kan du fortelle om dette?
  - Hvordan skiller det seg fra NSSS
  - Hvordan omgås korene hverandre?
- Vet du noe om opphavet til tradisjonene rundt?
  - Sangerhilsen
  - Snavsvisene: Helan, Halvan, Tersen
  - Metsämiehen Juomolaulu
  - Andre tradisjoner/ritualer
- Kan du fortelle om TSS' forhold til Lyran?
  - Når var første gang du traff Lyran?
  - Finnes det noen ritualer eller tradisjoner korene har til felles, eller som er spesielt mellom korene?
  - Hva slags repertoar har korene til felles?
- Har du noe annet du vil dele?

Gjennomføring

Jeg intervjuet K05 først. Det ble gjennomført på en kafé mens intervjuet med K77 ble gjennomført i hans hjem. Begge intervjuene ble gjennomført med hjelp av båndopptak på mobil. Intervjuet med K05 tok 1 time og 10 minutter mens intervjuet med K77 tok 1 time og 33 minutter.

Jeg kjenner begge respondentene godt, hvilket gav intervjuene et uformelt preg. De fortonte seg som engasjerende samtaler mellom venner hvor vi diskuterte et tema vi begge var engasjert i. Respondentene svarte utfyllende på spørsmål og delte tilleggsinformasjon uoppfordret. Jeg opplevde det som at de hadde glede av å dele sine erfaringer og refleksjoner rundt temaet.

I begge intervjuene endte jeg opp med å ikke stille alle spørsmålene jeg hadde forberedt da samtalen fløt naturlig, og vi kom stort sett innom de temaene jeg hadde planlagt. Jeg brukte spørsmålene jeg hadde forberedt der det var nødvendig for å få i gang samtalen igjen eller for å føre samtalen inn på riktig spor igjen.

Transkribering

Neste steg i arbeidet var transkriberingen, og dette var også starten på prosessen med å bearbeide tankene. Det var naturligvis mitt mål å transkribere intervjuene så nøyaktig som mulig, men samtidig er det nødvendig å gjøre noen endringer når man oversetter fra tale til tekst. Jeg har latt hensyn til lesbarhet og enkelhet veie tungt både for at selve arbeidet med transkriberingen skulle kunne gjennomføres innen en rimelig tid, og fordi det var hensiktsmessig for analysen.

Jeg har valgt å utelate tenkelyder, de fleste repetisjoner, og korte pauser fra transkriberingen da jeg ikke så det som relevant for å tolke intervjuene ettersom dette ikke er en psykologisk oppgave. Å transkribere intervjuene med en noe mer litterær stil mener jeg vil være mer hensiktsmessig for å formidle meningen i respondentenes historier.

Jeg har transkribert intervjuene til et muntlig bokmål. Dette er fordi det er den målformen jeg bruker til vanlig og den er nær respondentenes taleformer. Jeg har beholdt muntlige uttrykk, men ikke prøvd å gjengi dialekt. Jeg har også beholdt grammatisk ukorrekte setningsstrukturer i svarene så lenge dette ikke gjorde det for vanskelig å forstå transkripsjonen. I tilfeller hvor respondenten startet på en setning for så å avbryte den ved å begynne på en ny, eller hvor de snublet i ordene eller repeterte seg selv overdrevent mye, har jeg valgt å inkludere den setningen

respondenten til slutt kom fram til. Dette er både for å gjøre selve transkriberingsarbeidet enklere, men også fordi jeg tror den intenderte meningen kommer tydeligere frem.

I kaféen hvor jeg intervjuet K05 var det andre folk til stede og det ble dermed noe bakgrunnsstøy på opptaket, men dette var ikke til en slik grad at det skapte problemer med å oppfatte det som ble sagt.

Analyse

Som Kvale og Brinkmann påpeker består intervjudata av meningsfulle utsagn som selv er basert på fortolkninger. Man kan altså ikke lage et strengt skille mellom dataene og fortolkningen av dem (Kvale og Brinkmann 2009, 76). Respondentene har gjort sine egne fortolkninger, både før intervjuet og som resultat av spørsmålene jeg stiller, og fordi jeg kjenner respondentene og de dermed har en idé om hvor mye kunnskap jeg har om temaet fra før av vil de også trolig unnlate informasjon de mener er implisitt.

Min analyse av intervjuene har dermed en hermeneutisk tilnærming. Jeg kan ikke separere meg selv fra dataene, men opererer med en grunnforståelse. Dette er en iterativ prosess hvor jeg går frem og tilbake mellom dataene og teori for å forstå og forklare denne samt avdekke nye perspektiver og muligheter for tolkning. Dette reflekteres i tekstens struktur.

Det første steget i arbeidet mitt med analysen er å systematisere intervjudataene for å kunne presentere og analysere dem på en oversiktlig måte. Da jeg tenkte ut spørsmålene til intervjuet så delte jeg dem inn i tre ulike kategorier, men i analysen av intervjuene har jeg funnet det hensiktsmessig å dele responsene inn i fire tema. Tre av temaene sammenfaller med de temaene jeg hadde bestemt på forhånd at jeg skulle forsikre meg at jeg var innom i løpet av intervjuene. I tillegg kom jeg fram til et fjerde tema i løpet av arbeidet med intervjuene som jeg anser som helt sentralt å ha med i analysen, nemlig studentkorenes rolle.

Med studentkorenes rolle viser jeg til forholdet mellom musikalsk ambisjon og sosial funksjon, og hvilken av disse respondentene mener koret vektlegger. Dette var ikke noe jeg hadde tenkt på eksplisitt før intervjuene, men det var et tema som kom fram i begge intervjuene. Respondentene var begge opptatt av å få fram korets sosiale rolle og hvilken verdi denne hadde for dem. Jeg forsto at dette kunne være relevant for problemstillingen, spesielt ettersom K77 anså dette som en av de største forskjellene mellom TSS og de korene han hadde sunget i utenfor Skandinavia.

Dermed er de fire temaene jeg har delt analysen inn i: forholdet mellom TSS og Lyran; forholdet mellom TSS og andre kor på turné, sangerstevner osv.; felles repertoar og tradisjoner; og studentkorenes rolle.

Etiske spørsmål

Som en del av forberedelsen til intervjuene tok jeg for meg noen etiske spørsmål knyttet til dette arbeidet. Jeg tok utgangspunkt i de etiske spørsmålene eksemplifisert i Kvale-boka (Kvale og Brinkmann 2009, 86–87) og valgt ut relevante spørsmål for denne undersøkelsen Disse er som følger:

- Hvilken vitenskapelig verdi og hvilken potensiell forbedring av den menneskelige situasjonen som utforskes kan disse intervjuene ha? Dette spørsmålet er viktig fordi det må veies opp mot de potensielle negative innvirkningene av intervjuprosessen og/eller offentliggjøring av resultater.
- Hvordan vil forskerens rolle påvirke studiet?
- Hvor viktig er det at respondentene er anonyme og hvordan kan man innhente respondentens informerte samtykke.

Dersom hypotesen min stemmer vil oppgaven belyse betydningen et musikkmiljø kan ha for samfunnet, spesielt i forbindelse med mellommenneskelige relasjoner. Dette er viktig for å forstå sammenheng mellom kunst, samfunn og den historiske utviklingen, men det kan også oppfattes som positivt for medlemmer av studentkormiljøet at betydningen av dette miljøet belyses.

Intervjupersonene kan få en positiv opplevelse av at miljøet deres blir trukket fram.

Min rolle som forsker i intervjusituasjonen er farget av mitt personlige forhold til respondentene. Det kan være betryggende for respondentene å forholde seg til en intervjuer de har tillit til, men en risiko denne tilliten bærer med seg er at respondentene kan komme til å uforvarende gi opplysninger de ikke hadde gitt til en fremmed og dermed ikke hadde vært komfortabel med å ha på trykk. En annen risiko mitt forhold til respondentene medfører er at jeg kan gjøre antagelser om hva som er greit for respondentene og dermed glemme å høre med dem. På den sin side kan de anta at jeg vet det og dermed ikke tenke på å si ifra.

Jeg vurderer generelt personvernulempen til å være veldig lav i dette prosjektet ettersom det ikke skal behandles sensitive opplysninger eller diskuteres spesielt sårbare personlige tema. Risikoen er

derimot ikke lik null. Det mest sensitive temaet jeg så for meg at kunne bli diskutert var hendelser knyttet til fest- og drikkekulturen hvor respondentene eller noen de omtaler kunne ha begått sosialt uakseptable handlinger som de ikke ønsket å bli knyttet til.

Jeg fant det derfor hensiktsmessig å anonymisere respondentene, dels for å rette opp for utfordringen jeg beskrev med tillitsforholdet, men også for å gi et ekstra lag med beskyttelse til de personene som blir omtalt i intervjuet som ikke har samtykket til å delta i prosjektet. Det reduserer også risikoen for negative sosiale konsekvenser for respondentene hvis de forteller en anekdote hvor noen av personene reagerer negativt på å bli omtalt.

III. Skandinavisme, nasjonalisme og studenter

For å få en forståelse av den historiske konteksten den nordiske studentsangtradisjonen oppstod i må vi se på de sosiale og politiske strømningene som fant sted da korene oppsto. Én bevegelse som kom til å ha mye å si for studentsangen var skandinavismen.

I dette kapittelet vil jeg greie ut om historien til skandinavismen som bevegelse og mentalitet med et spesielt søkelys på forholdet mellom den og studentsamfunnene og hva den har hatt å si for studentkorene i Skandinavia. Jeg vil også drøfte studentenes rolle i den skandinavistiske bevegelsen, både i henhold til det politiske arbeidet og skandinavismen som en kulturell bevegelse. I tillegg til å vise hvordan studentene i Skandinavia var med på å forme og frembringe skandinavismen vil jeg undersøke hvilken innflytelse den hadde på studentlivet generelt og studentsangen spesielt.

1. Begrepsavklaring

Skandinavisme er et mangefasettert begrep som i stor grad defineres av den historiske konteksten det ble brukt i, og det har blitt brukt av flere grupper gjennom dets historie som har hatt ulike mål og intensjoner. Likeså har innholdet i den skandinavistiske diskursen endret seg over tid, både med henhold til forventningene til skandinavisk samarbeid, og i avgrensningen av det geografiske og kulturelle konseptet om «Skandinavia». Men det som kan sies å være felles for begrepsbruken er målet om en utvikling mot en skandinavisk enhet (Hemstad 2004, 192–193).

Dag Thorkildsen kaller den «en enhetsnasjonalisme på linje med den tyske og den italienske» (Thorkildsen 1994, 191). Hvor vidt ordet «enhetsnasjonalisme» kan brukes med blick på de nordiske land kan diskuteres, men enkelte skandinavister har tatt til orde for at de tre landene utgjorde samme nasjon og sammenligner skandinavismen med foreningsbevegelser i andre europeiske land. Den svenske politikeren Sigfrid Wieselgren skrev i en artikkel i *Statsvetenskaplig tidskrift* i 1906:

Hvad Storbritannien, Frankrike, Spanien och Italien genomfört, hvad Tyskland efter hans snart sannade öfvertygelse skulle genomföra, det ålåg ock de tre grenarne af den nordiska folkstammen att göra. Det vore deras stora nationella uppgift. — Och den, vågade jag förklara, «hafua de icke fyllt, förr än de alla tre en gång samlat sig i en förbundsstat.» (Wieselgren 1906, 231)

Jeg kommer til å ta i bruk begrepet nasjonalisme for å diskutere deler av argumentasjonen rundt skandinavismen. Nasjonalisme er et ladet ord som har forskjellige konnotasjoner avhengig av brukerens erfaringer og politiske ståsted. Av noen brukes begrepet som et nedsettende kallenavn på politiske motstandere, og det er ment å gi assosiasjoner til etnisk vold, irrasjonalitet og blind lojalitet; spesielt etter andre verdenskrig har nasjonalisme fått et dårlig renommé. For andre vekker ordet assosiasjoner til frihetskamp, fellesskap og patriotisme (Østerud 1994, 10). Nasjonsbygging og nasjonal identitet har gjerne en høyere anseelse.

I opplysningstiden i Frankrike ble ideen om «folket» som politisk rettighetshaver og bærer av suverenitet, i motsetning til kongemakten, sentral i revolusjonen. Her ser man nasjon i betydningen av en politisk enhet. Det er også et inkluderende begrep som fatter hele befolkningen (Østerud 1994, 16). I romantikken utviklet det seg et nasjonsbegrep som samlet befolkninger ut ifra visse særtrekk uavhengig av politiske enheter. Disse nasjonene kunne gå på tvers av statlige grenser og var uavhengig av suverenitet (Østerud 1994, 17). På bakgrunn av disse nasjonsbegrepene kan man skille mellom en politisk/statlig og en kulturell nasjonalisme.

Nasjonalismebegrepet er relevant for diskusjonen om skandinavismen da argumenter om språklige, kulturelle, historiske og filosofiske særtrekk og likheter mellom de skandinaviske landene, og om suverenitet ble tatt i bruk for å rettferdiggjøre bevegelsen. Når jeg refererer til noe som nasjonalistisk eller nasjonalisme i denne teksten mener jeg at det bygger på ideer om nasjonal egenart eller politisk enhet, og jeg forsøker ikke å gjøre noen verdibedømmelser.

Skillet mellom politisk og kulturell nasjonalisme blir også viktig i diskusjonen av skandinavismen fordi man bør skille mellom en politisk og kulturell skandinavisme. Den danske forfatteren og politikeren Povl Frederik Barfod uttrykte på et møte mellom studentene i Lund og København at Nordens enhet betydde Nordens frihet. Med Nordens frihet siktet han til den interne friheten i landene og hyllet spesielt Norges Grunnlov som forbilde (Sannes 1959, 189). Barfod skulle senere delta aktivt i Danmarks grunnlovsgivende forhandlinger i Rigsdagen (*Salmonsens konversationsleksikon*, s.v. «Barfod, Povl Frederik,» lest 23.02.2021). Barfod argumenterer her for skandinavismen ut ifra et statlig-politisk utgangspunkt. Folkets suverenitet var målet.

I kontrast til Barfod mente den danske teologen Nikolai Frederik Severin Grundtvig¹ at målet måtte være en «gjenfødelse av den nordiske ånd», og en «fornyelse og renselse av kulturen». Han henviser også til trusselen fra sør, altså de tyske statene, og han er opptatt av allmenndannelse slik at folk kunne ta del i det nasjonale liv, typiske politisk-skandinaviske argumenter. Men argumentet hans er likevel i hovedsak kulturelt (Thorkildsen 1994, 195). Han er også i motsetning til Barfod uttrykt konservativ hvilket demonstrerer at skandinavismen hadde støtte i ulike politiske leire.

Det er også hensiktsmessig å skille mellom den politiske skandinavismen, og en mer praktisk orientert skandinavisme eksemplifisert i den litterære skandinavismen. For noen var det endelige målet en reell politisk union, men for andre var det bare et ønske om politisk og praktisk samarbeid. Motivasjonene for dette samarbeidet strakk seg fra geopolitiske hensyn til mer kulturelle og praktiske hensyn. Man ønsket seg et sterkere Skandinavia som en motvekt til Preussen og de tyske statene på den ene siden, og det russiske keiserdømmet på den andre. I tillegg så man potensialet for en gevinst i handel samt å styrke kårene for den felles kulturarven (*Store norske leksikon*, s.v. «Skandinavisme,» lest 18.02.2021).

2. Forløpere til skandinavismen

Den mest idealiserte beretningen om bevegelsens fødsel forteller at den fant sted i det biskopen i Växjö, Esaias Tegnér kom den danske poeten Oehlenschläger i møte under en magisterpromotering i Lunds domkirke i 1829. Tegnér skal ha uttalt at splittelsens tid var forbi. Dette møtet skulle føre til at studenter på begge sider av Øresund opprettet kontakt med hverandre. Selv om skandinavismen og studentertogene har vært uløselig forbundet med hverandre, som vi skal komme fram til senere i kapittelet, hadde skandinavismen allerede eksistert lenge som en mangefasettert bevegelse som favnet både idealister og pragmatikere, konservative og liberalere, og den favnet nasjonalister og kosmopolitikere (Enefalk 2008, 20).

Allerede i overgangen mellom 1700- og 1800-tallet, før begrepet skandinavisme var blitt tatt i bruk, hadde enkelte begynt å ta til orde for en forening mellom Sverige og Danmark-Norge. I en tale fra den danske historikeren Frederik Sneedorff til Det nordiske Selskab i 1792 introduserte

---

¹ Barfod var dog en beundrer av Grundtvig (Thorkildsen 1994, 197). Grundtvig er mest kjent i Norge som grunnlegger av folkehøyskolebevegelsen, og denne bevegelsen ble til en viss grad et tilknytningspunkt til kulturskandinavismen i Norge (Thorkildsen 1994, 205)

han mange av argumentene som ville komme til å definere skandinavismebevegelsen på 1800-tallet. Han trakk blant annet frem Skandinavias utsatte posisjon mellom det tysk-romerske rike og det russiske keiserdømmet. I tillegg vektla han fellesskapet i språk, i skikker, i religion og i «opplysning»; og han fokuserte på selskapers rolle som fellesskapsbyggere. Talen hans ble trykket i *Skandinavisk museum* i 1798, som var et av de første skandinaviske tidsskrifter (Sannes 1959, 200–201).

I Sverige ble trusselen fra det russiske keiserdømmet ytterst reell da de i 1809 måtte avstå Finland til dem. Ikke bare hadde de mistet store landområder og hadde nå en grense til Russland i de svenske kjerneområdene, men et område som hadde vært underlagt Sverige siden middelalderen hvor det bodde mange svensktalende.

Ifølge Hanna Enefalk så man allerede mot slutten av 1700-tallet at styresmaktene i Stockholm (og for øvrig i København) hadde begynt å bekymre seg over et økende politisk innhold i visesangen blant studentene. Men i kjølvannet av finskekrigen så man framveksten av en mer organisert korsang blant studentene, gjerne i forbindelse med at man marsjerte i gatene. Denne nye og mer avanserte sangformen skapte stor begeistring blant publikum som ikke var vant slikt, og studentkorsangen fikk stort gjennomslag (Enefalk 2008, 18).

Til tross for mange likheter til skandinavismebevegelsen på 1800-tallet var denne forløperen mer praktisk orientert, og var ikke tuftet på en nasjonalistisk tankegang. Den hadde et kosmopolitisk tilsnitt som var inspirert av de humane verdier fra opplysningstiden. Det var fokus på å fremme vitenskapelig utvikling gjennom økt litterær utvikling, på å sikre fred og forståelse mellom landene, og på å legge til rette for handel (Thorkildsen 1994, 193–194).

I dette tidsrommet kommer argumenter for et økt samarbeid mellom de skandinaviske universitetene. Den norske dikteren og medlem av *Det norske Selskab* i København, Christen Pram, ga uttrykk for misnøye med at det ikke var noen forbindelse mellom universitetene i Danmark og Sverige. Og i subskripsjonsplanen til tidsskriftet *Nordia*, som ble dannet i 1759, stod det at den hadde som formål å etablere en litterær forbindelse mellom universitetene, noe de mente at hadde blitt forsømt inntil da. Det Skandinaviske Litteratur-Selskab hadde det samme formålet (Sannes 1959, 201). På et studentertog som ble avholdt i 1845 mellom norske, svenske og danske studenter, ble de nordiske naturforsker møtene, som ble avholdt fra 1839 til 1936) trukket frem

som et eksempel på hvor viktig man mente det var med akademisk samarbeid (Hemstad 2004, 206).

I tillegg til håpet om et litterært samarbeid ble det også gjort forsøk på å danne en dynastisk union mellom landene. I 1809 under Napoleonskrigene, hvor Danmark-Norge og Sverige var på hver sin side, sendte Danmark ut flygeblader ved hjelp av ballong over Skåne. Dette ble gjort for å påvirke folkemeningen om et felles nordisk rike. Flygebladene framstilte Frederik VI som «Nordens redningsmann» (Hemstad 2004, 202). Det samme året ble Christian August, som var prins av Augustenborg og norsk stattholder, valgt til svensk tronfølger. Han skal visstnok ha hatt tanker om en skandinavisk union hvor hvert av landene hadde en fri forfatning, men han døde ett år senere. I 1810 blir Karl Johan valgt til svensk tronfølger og i 1814 må Danmark avstå Norge til Sverige og Norge får sin egen grunnlov og økt autonomi under svensk styre. Disse hendelsene, og spesielt Norges skepsis til økt politisk forbindelse mellom landene setter en midlertidig stopper for forsøkene på å få til en dynastisk forening av de skandinaviske landene. (Hemstad 2004, 203).

I denne tidsperioden er det de dynastiske maktpolitiske vurderingene som står til grunn for ønsket om en skandinavisk union, men man ser likevel forløperne til en argumentasjon som er grunnet i en tanke om nasjonalt fellesskap, blant annet fra Grundtvig og Sneedorff. Grundtvig støttet også Frederik VI's mål om en dynastisk union. Den nasjonalistiske og kulturelle argumentasjonen for en politisk forening ville gjøre seg mer gjeldende mot midten av 1800-tallet (Hemstad 2004, 203).

*

Allerede på midten av 1700-tallet, før skandinavismen hadde formulert mål og begreper var samarbeidstanken altså sterkt knyttet til academia. Tidsskrifter som *Nordia* og *Skandinavisk museum* demonstrerer at det var et ønske blant akademikere om økt kommunikasjon og samarbeid mellom landene, og tidsskriftene i tillegg til selskapene bidro til å fasilitere kommunikasjon mellom akademikere i landene. Det at norske studenter måtte reise til København for å studere gjorde studiemiljøet mer kosmopolitisk, men bidro også til at byens akademikere, som Frederik Sneedorff, var bevisst på de språklige og kulturelle likhetene mellom landene.

Det akademiske samarbeidet, i tillegg til den kosmopolitiske tankegangen, må ha vært viktige årsaker til at det nettopp var blant studentene at skandinavismen senere skulle få stor grobunn.

Universitetene var en betydelig interessent i denne tidlige skandinavistiske dialogen, og det var tydelig for dem hvilke fordeler et økt samarbeid mellom landene ville gi dem.

Når det var et ønske blant enkelte i makteliten om en dynastisk forening mellom Sverige og Danmark-Norge var dette tuftet på landenes utsatte posisjon. Akademikernes ønske var for større vitenskapelig samarbeid, og resonnementet deres belaget seg på språklige og kulturelle likheter og de praktiske fordelene samarbeidet hadde for forskningen. Selv om noen akademikere som Grundtvig også støttet denne dynastiske foreningen måtte man likevel komme lengre inn på 1800-tallet før man så academia og politikere gjøre felles sak i noen betydelig grad.

3. Skandinavismens framvekst 1830–1864

Det er spesielt i tiden fra 1830-årene og fram til andre slesvigske krig i 1864 at skandinavismens program blir utformet. Det er i disse årene at de første foreningene med et eksplisitt skandinavistisk formål blir dannet og de første skandinavistiske møter blir holdt, og det blir gjort forsøk på å påvirke politiske myndigheter, men disse planene blir ikke realisert i noen særlig grad (Hemstad 2004, 199).

Ifølge Dag Thorkildsen oppstod mot slutten av 1830-tallet den såkalte studenterskandinavismen som et resultat av uformelle møter mellom kjøbenhavn- og lundstudentene (Thorkildsen 1994, 196). Skandinavismen var på denne tiden i Danmark generelt konsentrert i en kjerne av unge liberale «venstrehegelianere» i København (Skoglund 1998, 254). I Danmark på 1830-tallet var nemlig kampen mot sensur og for en fri konstitusjon de sentrale sakene for de liberale. Den norske forfatningen ble framhevet som et ideal og skandinavismen kunne dermed godt inkluderes i deres program som en opposisjonell frihetsbevegelse. Både svenske og danske myndigheter så i denne perioden med skepsis på de skandinavismen nettopp på grunn av dennes assosiasjon til frihetsønsket, og på grunn av at de hadde en uttalt antirussisk holdning hvilket lagde vansker for diplomatiske relasjoner.

Skandinavismen, både den politiske og den kulturelle, møtte allerede i sine tidlige år sterk motstand blant norske patrioter, i stor grad på grunn av den historiske maktbalansen mellom de to landene. Antiskandinavismen stod sterkt i Norge fordi man for enhver pris ikke ville inn i noen ny union med Danmark. Skandinavismen ble sterkt assosiert med den danske helstatspolitikken til tross for at skandinavismen ble ansett av konservative helstatstilhengerne i Danmark for å være en radikal og farlig bevegelse nettopp fordi den var basert på tanken om at statens grenser skulle være

definert av nasjonal tilhørighet. (Thorkildsen 1994, 207). Hos de danske og de svenske liberale skandinavistene ble Norges forfatning holdt som et forbilde, mens på den andre siden var liberale nordmenn skeptiske til Danmarks enevælde, og til den svenske stenderrepresentasjonen (Thorkildsen 1994, 196).

Argumentet om at man hadde en felles kulturarv ble kritisert i Norge fordi man anså likhetene mellom landene ikke som et resultat av et felles opphav i den nordiske oldtiden, men som et resultat av unionen med Danmark, og da hadde maktbalansen ikke vært i Norges favør (Sanness 1959, 179). Danmark-Norge hadde i 1814 eksistert som en union i en eller annen form i 434 år, og fra reformasjonen i 1537 av var Norge i praksis en provins tilhørende den danske kronen.

Den norske avisen *Den Constitutionelle*, som var sterkt knyttet til Intelligenspartiet, eller «troppistene», en politisk gruppering innad i Det Norske Studentersamfund, skrev i 1840: «Det hører til Illusjonerne i Danmark at troe, at Norge ligesom og Sverige skulde ønske nogen Forening med Danmark.» De trekker fram erfaringen av å være underlagt Danmark samt en frykt for å bli innblandet i kriger på kontinentet. De mente at Danmark aldri ville komme til å slutte å anse Norge som en provins (Sanness 1959, 183–184). Dette er spesielt siden et av hovedpunktene deres var at de ville bevare Norges språklige og kulturelle forbindelsen til Danmark. De ble til og med stemplet som «danomane» av den patriotiske faksjonen i Det Norske Studentersamfund (*Store norske leksikon*, s.v. «Intelligenspartiet,» lest 14.12.2022) (*Store norske leksikon*, s.v. «danoman,» lest 14.12.2022).

Det fantes en lignende skepsis til svenskene. Norge hadde blitt overgitt til Sverige som krigsbytte etter Napoleonskrigene og var blitt innlemmet via militærmakt. 434 år med union med Danmark hvor dansk var det administrative språket da og språket blant eliten gjorde at Norge ville holde både Danmark og Sverige på armlengdes avstand. Man fryktet at svenskene ville forsøke en amalgamasjon av de to rikene (Hemstad 2015).

Hos norske historikere knyttet til den norske historiske skole i 1830-årene, som Rudolf Keyser og P. A. Munch, ser vi en enda mer uttalt antidansk, og dermed antiskandinavisk holdning. De mente at man i Norge og Nord-Sverige fant hjemlandet til den sanne norrøne stamme, mens Danmark og Sør-Sverige tilhørte ikke-nordiske germanske stammer (Thorkildsen 1994, 195). Deres syn demonstrerer en kulturnasjonalistisk holdning hvor folkets særegenhet er i sentrum. Denne antidanske holdningen kom til å prege nasjonalromantikken i Norge, og man finner den blant

annet igjen i målbevegelsen hvor man ville fjerne grammatiske elementer som man anså som opprinnelig tyske. I forbindelsen med nasjonalromantikken fremtreden ble språkdebatten tatt opp på Det Norske Studentersamfund på 1840-tallet. Der fattet man en interesse for gammelnorsk og norske dialekter og uttrykte en bekymring for at det norsk-danske skriftspråket ville fortrenge det «ekte norske» språket (Sannes, 1959 248–249).

*

Utviklingen på denne tiden demonstrerer hvor mangefasettert skandinavismebevegelsen ofte var. Tilhengere så vel som motstandere representerte ulike samfunnslag og politiske overbevisninger. Ofte så man til og med de samme grunnholdningene brukt for å argumentere både for og imot skandinavismen. Tilhengerne anså kulturelle likheter og det skandinavistiske særpreget som et argument for at landene hørte sammen mens motstanderne var opptatt av å bevare de enkelte lands nasjonale særpreg. Tilhengerne så nytten i et politisk samarbeid for å styrke landenes posisjon i Europa mens motstanderne var redd for at sitt land kunne få en for svak posisjon innad i Skandinavia.

Spesielt i Norge var man skeptiske til Skandinavismen fordi man var redd for at Norges posisjon, både politisk og språklig/kulturelt, ville være svakest i en eventuell union. Norge hadde vært et lydrike til Danmark så lenge og hadde nå svensk konge, og man hadde et behov for å markere landets politiske selvstendighet og kulturelle særpreg. I Norge var det mange studenter som ønsket å dyrke det særegent norske hvilket kom til uttrykk i språkstriden, men både de selverklærte patriotene, og intelligenspartiet med sine sympatier for dansk språk og kultur, var skeptiske til Danmark

Studentertogene

Mens skandinavismen ennå ikke hadde bred støtte, var de skandinavistiske studentertogene (de første av dem var kun mellom svenske og danske studenter) spesielt viktige i framveksten til bevegelsen. Mellom 1843 og 1875 ble det avholdt til sammen syv større studentertog og -møter. Det hele startet med et møte mellom svenske og danske studenter på det islagte Øresund i 1838. Dette møtet var noenlunde spontant og var i hovedsak et litterært møte som var inspirert av den tidligere kontakten mellom svenske og danske lærde, ikke et uttrykt skandinavistisk et, men dette møtet og påfølgende uformelle møter var en forløper til de skandinavistiske studentertogene som

ville prege bevegelsen i dette tidsrommet (Hemstad 2004, 204–205 og Thorkildsen 1994, 196–197).

Og det var under et av disse besøkene i København av lundstudentene i mai 1839 at københavnstudentene fikk inspirasjonen til å starte Studenter-Sangforeningen.

Studenterforeningen ved Københavns Universitet hadde en viss tradisjon for å synge kvartettsang fra stiftelsen i 1820, men dette hadde i stor grad falt bort. Blant lundstudentene var det med en gruppe sangere fra Lunds Studentsångförening. De ble ledet av Otto Lindblad, og de gjorde inntrykk på danskene (Jonsson 1997, 243).

Danskene følte at deres enstemmige sang vakte pinlig oppmerksomhet i sammenligning med sangerne fra Lund, og de besluttet å opprette en dansk studentsangforening «for at genoprette den nationale ære». Det var tre beboere ved studenthjemmet Regensen, Salomon Dreier, Rudolf Pedersen og sanglæreren Emil Erslev som tok initiativet til å starte dette koret, og et år senere hadde de sin første offentlige framtrede (studentsangerne.net).

Det kom til å prege også de fremtidige studentertogene at sangen skulle ha stor plass.

Skandinavismen skapte dermed en økende etterspørsel etter tekster om de skandinaviske land som diktere, komponister og forleggere var ivrige etter å fylle. Korene konkurrerte på sin side om å formidle dette med størst bravur (Enefalk 2008, 20).

I Danmark var den studentskandinavismen som oppstod mot slutten av 1830-tallet en viktig plattform for danske liberalere. De danske studentene ble de førende ideologene på de kommende studentertogene, især dikteren Carl Ploug, den nasjonal-liberale politikeren Orla Lehmann, og forfatteren og politikeren Fredrik Barfod (Thorkildsen 1994, 196–197).

Fra 1840-tallet ble de danske skandinavistenes program tydeligere definert. Under et møte mellom Lund- og københavnstudentene i 1842 får vi Povl Frederik Barfods tale jeg nevnte ovenfor. Dette argumentet resonerte nok godt hos de svenske studentene. Hos dem stod frigjøringen fra russisk innflytelse i Stockholm sterkt. Men her dukket også en annen viktig problemstilling opp som ville definere mye av argumentasjonen rundt bevegelsen, og som potensielt kunne sette en stopper for den, nemlig spørsmålet om Slesvigs stilling (Sannes 1959, 190).

Der liberale idealer hadde vært rådende før var det nå nasjonale hensikter som hadde havnet i første rekke. For danskene var spørsmålet om Skandinavias forening uløselig knyttet til

spørsmålet om Slesvigs stilling. Dette hadde tilspisset seg gjennom 1830-tallet og fortsatte å tilspisse seg gjennom 1840-tallet (Thorkildsen 1994, 197).

Hertugdømmene Slesvig, Holstein og Lauenburg var forbundet til Danmark gjennom en personalunion ettersom danskekongen også var hertug i disse. Holstein og Lauenburg var derimot et tidligere len i det tysk-romerske riket og var knyttet til det tyske forbund, og Slesvigs nasjonale tilhørighet var under tvil (*Store norske leksikon*, s.v. «Den dansk-tyske krig» lest 15.04.2022).²

I Danmark eksisterte det to oppfatninger om hvordan man skulle løse problemstillingen. De konservative var ofte tilhengerne av helstatspolitikken, at alle tre hertugdømmene var en del av den danske helstaten uavhengig av deres nasjonale tilhørighet. De nasjonalliberale, som ofte også var tilhengere av skandinavismen, var forfekttere av den såkalte Eider-politikken. De ønsket å skille ut de hovedsakelig tyske områdene for heller å styrke det hovedsakelig danske Slesvigs tilknytning til Danmark.

I 1848 gjorde holsteinerne opprør og krevde hertugdømmenes selvstendighet fra Danmark. De fikk militær støtte av Preussen og deres allierte. Dette markerte starten på den første Danmark vant krigen i 1850 og befestet kongens stilling som hertug over områdene, men måtte forplikte seg til å ikke gjøre ytterligere forsøk på å innlemme Slesvig i Danmark (*Store norske leksikon*, s.v. «Sønderjylland,» lest 15.12.2022).

Den danske regjeringen var i 1830-årene forfekttere av helstaten og aksepterte hertugdømmenes tilknytning til det tyske forbund. Av dem ble disse områdenes tilknytning til det tyske forbund oppfattet som at de bidro til en viss sikring av grensen. Skandinavistene på sin side mente at de burde utskille de tyske delene av staten og heller innlemme det danske Slesvig i et forent Skandinavia (Thorkildsen 1994, 197). Dette sementerte motstillingen mellom de nasjonalliberale skandinavistene og tilhengerne av helstatspolitikken og enevelde. Danskene kunne jo ikke argumentere for skandinavismen ut ifra et nasjonalistisk verdisyn uten å samtidig anerkjenne de tyske undersåttenes rett til nasjonal selvbestemmelse. Det demonstrerer også konflikten som ofte oppstod på 1800-tallet mellom den nyere nasjonalistiske forståelsen av staten og det eldre synet om stat som domenet til en fyrste.

---

² Selv om majoriteten av befolkningen snakket dansk, hadde adelen ofte sterkere tysk tilknytning.

Det var en hendelse i den slesvigske stenderforsamlingen som krystalliserte ståstedet til de danske skandinavistene. Representanten Hiort Lorenzen demonstrerte sitt syn på Slesvigs nasjonale tilhørighet ved at han talte dansk i forsamlingen. Dette førte til at han ble fratatt ordet, noe som satte de nasjonale følelsene i Danmark i kok. Danske skandinavister, blant annet Lehmann, lanserte parolen «Skandinavia til Eideren»³ (Thorkildsen 1994, 197). Eideren utgjorde deler av grensen mellom det hovedsakelig danskspråklige Slesvig og det hovedsakelig tyskspråklige Holstein, og denne parolen gav navnet «Eiderpolitikk» til ståstedet til de danske nasjonalliberalerne.

Københavnstudentenes studentertog til Uppsala i 1843 satte den danske studentskandinavismen på kartet, og bevegelsen framstod nå som at den hadde tydelige politiske mål. Det var på dette besøket at Carl Ploug, under et kort stopp i Kalmar⁴, holdt sin beryktede tale hvor han hevdet at den nordiske nasjonalitet var truet med undergang; Finland var tapt og nå foregikk kampen på Sønderjylland (Slesvig). Han repeterte Lehmanns parole «Skandinavia til Eideren»; redningen til den nordiske nasjonalitet var et folkelig forbund mellom de skandinaviske rikene (Thorkildsen 1994, 198). Sammenligningen mellom Finland og Sønderjylland er interessant fordi den kan vitne om at man anså Finland som en naturlig del av Sverige. Finland hadde også dermed en posisjon i den skandinavistiske retorikken, men ikke som en likestilt nasjon.

Ploug ble kritisert for at han satte Danmarks interesser framfor Skandinavismen, men han mente det var enhver skandinavisk plikt å støtte Eider-politikken, fordi Slesvig var en del av «Norden» på lik linje med Skjælland, Skåne eller Trøndelag (Munch 1901, 255). Danmarks og Sveriges regjeringer prøvde få nyttes å stanse studentertoget, og den danske regjeringen saksøkte Ploug da han returnerte hjem. Russland hadde også sendt en diplomatisk protest mot innholdet i talen hans til de danske og svenske utenriksministrene (Thorkildsen 1994, 198).

Som en konsekvens av Russlands protest vedtok Christian VIII å forby det nystartete «Skandinavisk Samfund» i København. Dette førte til voldsomme reaksjoner og til at en samling professorer, prester og handelsmenn i København stiftet «Skandinavisk Selskap». Dette var demonstrativt da selskapet hadde samme formål som, og lignende navn til, det nylig bannlyste

---

³ Eideren markerte deler av grensen mellom Slesvig og Holstein og var regnet som Danmarks historiske sørgrense.

⁴ Kalmar har en noe kontroversiell symbolsk betydning for skandinavismen gjennom Kalmarunionen.

«Skandinavisk Samfund». Selskapet bidro til å fokusere og skape kontinuitet i den skandinavistiske bevegelsen i Danmark, men var også preget av interne stridigheter mellom de politiske og de kulturelle skandinavistene, og mellom de liberale og de konservative tilhengerne. Noen av disse konfliktene var også personlig som mellom nasjonalliberale H. N. Clausen og den nasjonalkonservative Grundtvig. De var derimot villige til å samarbeide av hensyn til situasjonen rundt Slesvig (Thorkildsen 1994, 198).

*

Skandinavismen og nasjonalliberalisme var altså ettertrykkelig sammensveiset i Danmark, men i Norge derimot var i stor grad det nasjonalistiske og det liberale syn en motpart til skandinavismen ettersom skandinavismen ble ansett for å høre til dansk helstatspolitikk.

Skandinavismen, og spesielt ideen om en union mellom de skandinaviske landene, hadde ikke særlig støtte blant befolkningen i Norge, men blant studentene skulle dette bli et aktuelt og tidvis kontroversielt tema. Mens den skandinavistiske debatten ikke hadde gjort betydelig inntrykk i resten av Norge, hadde studentene som samlet seg i Det Norske Studentersamfund tatt saken til sitt hjerte (Sannes 1959, 202).

Allerede før debatten om skandinavismen trakk inn i Det Norske Studentersamfunds debattsaler hadde det dannet seg et skille mellom hovedsakelig to faksjoner. Disse ble kalt patriotene og intelligenspartiet, også kjent som *troppistene*. Intelligenspartiet var en motreaksjon mot det de så på som utsvevende livsstil, råhet, manglende respekt, overdreven patriotisme og urealistisk fokus på politikk blant studentsamfunnets patriotiske kjerne (Sannes 1959, 99–100).

Intelligenspartiet hadde konservative og kosmopolitiske tendenser som kom til uttrykk spesielt hos dikteren Johan Sebastian Welhaven som kritiserte radikalismen blant patriotene i Det Norske Studentersamfund, i tillegg til det han mente var pompøs patriotisme og uoriginalitet blant den eldre diktergenerasjonen (*Store norske leksikon*, s.v. «Johan Sebastian Welhaven,» lest 15.03.2021). Han vektla fordypelse i åndelige problemstillinger i diktningen sin og mente den skulle være uforstyrret av «det ytre». Han og intelligensen så til Danmark hvor vitenskapsmenn og diktere «stelte med sitt og overlot politikken til konge og regjering» (Sannes 1959, 101).

Patriotene på sin side hegnet om den norske bonden og arven fra sagatiden og ville forkaste det danske kulturhegemoniet. Henrik Wergeland var en sentral figur blant patriotene som bygget sine

idéer på naturrettslæren og videreutviklet de demokratiske idéene fra 1814. De appellerte kraftig til folket og forfektet en kampholdning mot embetsveldet og kongemakta (Sannes 1959, 101–102).

Denne kampholdningen kom spesielt til uttrykk i feiringen av 17. mai. De hadde gått i bresjen for feiringen av grunnlovsdagen, også når Karl Johan hadde advart mot og senere forbudt den, og studentene var sterkt involvert i «Torgslaget» hvor statholder grev Baltzar von Platen hadde sendt inn kavaleriet for å bryte opp feiringen. Spesielt Wergeland var avgjørende i utviklingen av 17. mai som nasjonaldag (*Store norske leksikon*, s.v. «17. mai,» lest 18.03.2021). Intelligensen var svært kritiske til studentenes innblanding i den feiringen som til slutt førte til Torgslaget (Sannes 1959, 100)

Konflikten mellom troppisten Welhaven og patrioten Wergeland var velkjent både innad i Det Norske Studentersamfund og i den alminnelige offentligheten. Den begynte trolig med Welhavens anonyme dikt *Til Henrik Wergeland* publisert i Morgenbladet i 1830, og den tilspisset seg det påfølgende året med den såkalte Stumpefeiden, hvor de to utvekslet spottende epigrammer, kalt stumper, i studentersamfundets håndskrevne avis. Stumpefeiden startet privat, men den ble offentlig da Welhavens stumper ble publisert uten hans vitende i Trondheim av Conrad Nicolsi Schwach (*Store norske leksikon*, s.v. «Stumpefeiden,» lest 16.03.2021).

I 1832 brøt intelligensen ut av Det Norske Studentersamfund og dannet Det norske Studenterforbund (Sannes 1959, 101). Fra 1832 til 1834 utga de tidsskriftet *Vidar*, og fra 1836 publiserte de sine synspunkter i avisen *Den Constitutionelle* (*Store norske leksikon*, s.v. «Intelligenspartiet,» lest 18.03.2021). Avisen fremsto for noen som et organ for intelligenspartiet, men det var nok realistisk sett heller et samlingspunkt for faksjonen (*Store norske leksikon*, s.v. «Den Constitutionelle,» lest 16.03.2021).

Konflikten var preget av personlige feider og estetiske og politiske prinsipper. Det hele kompliseres av at intelligensen også hevdet at de var de virkelige radikale, og patriotene hentet også impulser fra flere hold. I tillegg førte intelligensens kritikk mot den eldre generasjonen patriotiske diktere til at de ofte stod sammen med de unge studentpatriotene selv om de ikke nødvendigvis var enige i den retningen de tok i sin tolkning av patriotiske idealer (Sannes 1959, 102). Henrik Wergeland bidro også til tider i *Den Constitutionelle* (*Store norske leksikon*, s.v. «Den Constitutionelle,» lest 16.03.2021). Skillelinjene mellom de to frontene var altså ikke alltid så klare som retorikken mellom dem ville tilsi.

Fra 1840-tallet kom det nye strømninger i Det Norske Studentersamfund fra norsk nasjonalromantikk, fra skandinavismen og fra tysk filosofi. De nasjonalromantiske strømningene i norsk kultur kom fra personer utenfor den patriotiske tradisjonen som Asbjørnsen og Moe, og fra personer som hadde stått i rak motsetning til den som P. A. Munch og Welhaven. Likevel tok patriotene interessen for Norges fortid, folketradisjoner og tanken om en folkesjel, med inn i sin kampholdning mot den kosmopolitiske intelligensen. Studentersamfundet avholdt flere ganger «Det oldnordiske Lag» hvor man spiste «gammeldags nordisk» mat og avviste utenlandsk folkeskikk (Sannes 1959, 215).

Samfundets leder Marcus Jacob Monrad hevdet at festene i Det oldnordiske Lag hovedsakelig var humoristisk ment, men de hadde også et seriøst element. De representerte den sterke historiske interessen blant samfunnsmedlemmene for det urnordiske og for folkets egenartethet. Sangene og talene på festene representerte en videreføring av den patriotiske ånden. For intelligensen representerte den råheten de var så kritiske til (Sannes 1959, 216).

Dog betydde ikke denne interessen for det norske at de opprettholdt den samme kampholdningen mot Sverige og Danmark som hadde preget patriotene tidligere, selv om de fortsatt var kritiske til den svenske kongemakta og det danske kulturelle hegemoniet. Det «ekte norske» var også det «ekte nordiske», og liberale strømninger i Sverige og Danmark på 1840-tallet førte til at de norske studentene ikke følte at avstanden dem imellom lenger var så stor. Hartvig og Martinus Nissen som hadde studert i København forsvarte de danske studentene mot anklagen om at de «manglet frihetsånd» (Sannes 1959, 217). Alle tre landene har tross alt røtter i og la vekt på vikingtiden. I 1844 oppfordret de norske studentene de danske og de svenske studentene om å feire det oldnordiske lag som en «fest til fedrenes minne» (Thorkildsen 1994, 198).

Det oldnordiske Lag, som fra da bar navnet «Fest til Fædrenes Minde», begynte etter hvert å bli feiret ved alle skandinaviske universitet. Flere steder ble den en årlig fest som ble feiret langt inn i 1900-tallet. Dette bidro også til at nordmennene omsider besluttet å delta på studentertoget i Lund og København i 1845 (Jonsson 1997, 244). Festene til Fædrenes Minde representerer en tidlig og langvarig felles tradisjon blant studentmiljøene i Skandinavia, og da er det naturlig at den ble et eksempel på forbrødringen og fellesskapet mellom skandinavene. Den har også satt merke på stamrepertoar. I den svenske snapsvisen *Halvan*, som er et fast innslag på svenske gallamiddager

og i svensk drikkekultur, synger man: «Det ärvda vikingsinne till bägern trår igen». Den forbinder altså samtidens svenske drikkekultur til vikingenes.

Det må påpekes at det heller ikke i Norge nødvendigvis var en motsetning mellom nasjonalisme og skandinavisme. Monrad mente at dersom Norge skulle utfylle sin rolle i en skandinavisk forening, måtte de snarere styrke sitt særpreg, utvikle norsk næringsliv og militært forsvar, og styrke norsk språk og kultur (Sannes 1959, 362).

I mai 1843 skulle københavnstudentene reise på et studentertog til Lund og Uppsala. København- og lundstudentene hadde møttes før, men uppsalastudentene hadde ikke vært inkludert. I Det Norske Studentersamfund var det noen få som tok til orde for at christianiastudentene skulle slutte seg til reisen. Mange var skeptiske, hovedsakelig på grunn av kostnader og den praktiske gjennomførbarheten. Først etter at planene for reisen var blitt offentliggjort begynte Samfundet for alvor å planlegge en reise, og en komité ble valgt bestående av medlemmer av den patriotiske kjernen. De kom fram til at det ikke ville la seg gjøre, og planla heller en reise til København og Lund til sommeren (Sannes 1959, 222).

Komitéen søkte først regjeringen om å få leie statens dampskip til en redusert pris, men fikk avslag på dette. Attpåtil anmodet Karl Johan den danske regjeringen om å sette en stopper for københavnstudentenes reise til Uppsala. Studentene på Residensen, som var et studenthjem, fikk reiseforbud, men ellers forsøkte myndighetene å overtale eller presse studentene fra å reise, noe som trolig bare gjorde dem enda mer resolute. De norske studentene forsøkte uten hell å finne alternativ overfart til København (Sannes 1959, 223). Svenskekongens reaksjon understreker det radikale ved skandinavismebevegelsen på denne tiden.

Mens komitéen holdt på med planleggingen av sin reise sendte lundstudentene et brev hvor de sterkt oppfordret christianiastudentene om å bli med på uppsalaferden. I tillegg til å forkynne den «store skandinavistiske idé» ville de i brevet forsikre nordmennene om at den var mer enn tomme ord blant unge entusiaster, og samtidig prøvde de å adressere de innvendingene de så for seg at nordmennene hadde. Videre unngikk de å nevne den politiske enhetstankegangen, men fokuserte på den kulturelle skandinavismen med henvisninger til naturforskermøtene (Sannes 1959, 225).

Det at oppfordringen kom fra Lund og ikke København kan ha vært et forsøk på å forsikre nordmennene om at bevegelsen var like mye svensk som dansk og derfor et forsøk på å adressere

de mer danskfiendtlige blant patriotene. Videre priset de nordmennes gjennomføringsvilje og skrev at de danske og svenske studentene også hadde hatt vanskeligheter, og at det var lite christianiastudentene gikk inn for som de ikke fikk til. Det var svært viktig for lundstudentene å få med seg nordmennene. De gikk så langt som til å sette norsk deltagelse som et kriterium for at ferden i det hele tatt skulle finne sted. Dog fulgte de ikke opp trusselen da de fikk endelig avslag fra nordmennene (Sannes 1959, 224).

Den norske komitéen ble nødt til å svare at det «dessverre» ikke var mulig å gjennomføre. De gjorde et nummer av å understreke at det var rent praktiske årsaker til at de ikke kunne delta, og at de på ingen måter var motstandere av selve idéen. Svaret var ikke like retorisk som svenskens brev, men forsikret i en mer enkel kameratslig tone om nordmennes varme følelser overfor nabolandene (Sannes 1959, 225–226).

I 1844 skulle det finne sted et nytt studentertog i København, men da Karl Johan døde i mars måtte uppsalastudentene meddele at de ikke kunne reise da det ikke var ansett som sømmelig med gledesfester i en tid preget av sorg over kongens bortgang. På et samfunnsmøte i Det Norske Studentersamfund 13. april refererte Hartvig Nissen til brevet fra Uppsala og ba medlemmene uttale seg om både brevet og hva de så for seg med hele den skandinavistiske idé (Sannes 1959, 258). Ettersom de ikke hadde tatt stilling til den politiske enhetstanken, men bare hadde uttrykt støtte for skandinavismen som idé var deres stilling tvetydig.

Jusstudenten Torkel Halvorsen Aschehoug gikk hardt ut mot skandinavismen, både den kulturelle og den politiske. Han mente at det var en motsetning mellom norske statsinteresser og de svenske og danske interessene, og gjorde heller ingen innrømmelser på at det var et forpliktende, historisk slektskap mellom landene. Skandinavismen, mente Aschehoug, var diktert av danske og svenske interesser. For danskene var spørsmålet om Slesvig gjeldende, mens svenskene ønsket å gjenerobre Finland fra russerne. Han var også skeptisk til danskenes og svenskenes argument for den litterære foreningen fordi han anså den som et middel for å nå fram til den politiske (Sannes 1959, 258–259).

Men majoriteten av talerne gikk inn for skandinavismen på et eller annet nivå. Ludvig Kristensen Daa unngikk henvisninger til argumentene om slektskap mellom folkene, men vektla i likhet med Aschehoug norske interesser. Han mente skandinavismen var et uttrykk for den historiske utviklingen i nåtiden og trakk paralleller til blant annet Tyskland og Italia (Sannes 1959, 260–

261). For andre talere som Eilert Sundt var det idéen om en «Nordisk Aand», hegeliansk nasjonalitetsfilosofi, historisk romantikk og demokratisk liberalisme som gjorde seg gjeldende (Sannes 1959, 261).

Først i 1845 skulle drømmen om å samle studenter fra alle tre landene bli oppfylt. Da innbydelsen fra Uppsala til å bli med på studentertog til København ankom Det Norske Studentersamfund, gjorde antiskandinavistene motstand. De fikk ikke satt en stopper for ferden i sin helhet, men oppnådde at studentersamfundet måtte skrive i svaret sitt at eventuelle reisende ikke representerte alle studentene i sin helhet. Studentene i Uppsala ble skuffet over svaret de fikk og antok at det var antiskandinavistiske tanker som lå bak, men de forsikret nordmennene om at de ikke hadde noen annen intensjon enn at de reisende representerte seg selv. De trengte dermed heller ingen «godkjenning» for å reise (Sannes 1959, 302–305). Blant forkjemperne for at de norske studentene skulle reise var teologistudenten og sosiologen Eilert Sundt som også var inspirert av den danske teologen og skandinavisten Grundtvig. Han glødet for det han kalte "Troen paa en levende Nordens Aand" (Thorkildsen 1994, 198).

Christianiastudentene fikk leie dampskipet «Carl Johan» til københavnsreisen sin, og i alt 144 deltakere ble med på ferden (Sannes 1959, 305–306). Da det viste seg at det skulle bli alvor av reiseplanene uttrykte flere aviser som var motstandere av skandinavismen seg nå positive til reisen, men var forsiktige med å framstille den som apolitisk og heller et tegn på forbrødring mellom studenter. Likevel nektet stattholder Severin Løvenskiold norske universitetslærere, som var embedsmenn og dermed underlagt kongemakten, å bli med på reisen. Dette var tilsynelatende i strid med den nye kongen Oscar Is politikk da han lot svenske universitetslærere reise, og flere aviser i samtiden påpekte at det hadde den effekten å tilegne reisen nettopp den politiske dimensjonen de ønsket at den ikke skulle ha (Sannes 1959, 307–309).

Men dette var også et hardt slag for studentskandinavistene da det betydde at Marcus Jacob Monrad, som nå var lektor, ikke kunne reise. De anså at han var den naturlige lederen for christianiastudentene, og på grunn av christianiauniversitetets til sammenligning korte historie, og dermed fattige tradisjon, var de bekymret for at de ikke kunne måles med svenskene og danskenes «akademiske veltalenhet og lyriske åre». Det hele ble gjort verre av at de manglet innslag av lyrisk art. Komitéen hadde bedt om dikt fra studentmassen, men av alle innsendte forslag var det kun ett av dem, et dikt av P. A. Munch, som hadde blitt godkjent av komitéen (Sannes 1959, 311).

De var også bekymret over mangelen på et eget studentkor. Svenskene og danskene hadde en tradisjon for dette og det hadde blitt gjort forsøk hos Det Norske Studentersamfund på å danne en tidligere. Den kommende studentferden hadde blåst nytt liv i denne tanken og man forsøkte å danne et sangkor for anledningen, med Johan Diederich Behrens som dirigent, men dette var til ingen nytte. En gruppe på om lag 20 studenter hadde øvd inn noen få sanger under Behrens ledelse, men han var skeptisk til om han kunne klare å få stablet et kor på bena på så kort tid og reserverte seg retten til å avgjøre hvorvidt de skulle synge. Og etter å ha hørt svenskene synge følte de ikke at deres sang ville nå opp i sammenligning (Lysdahl 1995, 128).

Da båten gikk i havn i Malmö på veien til København skulle nordmennene synge «For Norge, Kjæmpers Fødeland», men etter at uppsalastudentene hadde sunget «Vi er et Folk, vi kaldes Skandinaver!» med melodi av Otto Lindblad, ble de norske sangerne grepet av «en saadan Magt, at Behrens maaske aldrig er bleven mere ubetinget adlydt, end da han her for første Gang uddelte en Dagsbefaling: ‘Nu ikke en Tone fra os, send dem et rungende Hurra i stedet!’» (Halvorsen 1890 i Lysdahl 1995, 128–129).

Man kan spekulere i hva som var betydningen av denne befalingen. Det er mulig at repertoaret bidro til vegringen da det å svare en eksplisitt skandinavistisk sang med en nasjonalistisk sang ville gitt feil signal til svenskene, spesielt når man tar i betraktning at de var i tvil om de norske studentenes tilslutning til idéen. Men gitt at heller ingenting av det resterende repertoaret ble sunget, må man anta at forlegenheten var en større faktor.

Studentertoget i 1845 var viktig fordi for første gang var studenter fra alle de tre skandinaviske land vært samlet, men de politiske følgene av den var kanskje ikke så betydelige. De danske og de svenske studentene var forsiktige i sin retorikk for ikke å fremmedgjøre nordmennene, men for dem, og især danskene, var en politisk forening hovedmålet. De norske var som før ferden mer skeptiske og delte, og majoriteten var fortsatt mer opptatt av det litterære fellesskapet mellom universitetene (Sannes 1959, 326). Flere skandinaver, deriblant Monrad, foraktet denne middelveistenkningen som naiv; de innså ikke at skandinavismen «måtte» få politiske følger, og at den litterære skandinavismen var så selvsagt at den behøvde man ikke å kjempe for (Sannes 1959, 327).

Over 500 svenske og norske studenter fra Lund, Uppsala og Christiania hadde reist til København, og studentertoget i 1845 var et nytt høydepunkt i skandinavismen. I en tale holdt av Lehmann

under en fest i Ridehuset på Christianborg 24. juni, erklærte han at hans fedreland var det treenige Norden. Han manet også til kamp for saken og minnet tilhørerne om at fremtiden tilhørte ungdommen og om at om noen år var det de som kom til å sitte i kongenes råd.⁵ Han tok tilhørerne i ed om å forbli tro mot saken, og mottok et rungende ja. Det skulle ikke gå så lang tid før studentene fikk anledningen til å bevise sin troskap. I 1848 brøt den første slesvigske krig ut og flere hundre svensker og nordmenn meldte seg frivillig til å kjempe på dansk side (Thorkildsen 1994, 199).

Likevel var nok den største følgen av møtet en økt forbrødring mellom studentmassene i landene. Norske aviser fremhevet dette aspektet (Sannes 1959, 326), men dette må jo nødvendigvis sees i lys av nordmennenes generelle skepsis mot politisk forening. En av de norske studentene som var med på reisen, selv om han også skrev varmt om de skandinavistiske idéene, fokuserte mer i sine beretninger på den varme velkomsten de hadde fått i nabolandene i form av mat og drikke (Sannes 1959, 326).

Og ikke minst musikken inspirerte. Selv om inntrykket den hadde gjort på de norske studentene i første omgang hadde avskrekket dem fra å synge, gav den det støtet som skulle til for at Det Norske Studentersamfund omsider skulle danne sin egen studentersangforening. Behrens lovet lederen for uppsalasingerne at ved neste møte skulle nordmennene ha et fullverdig kor. På hjemreisen var det ca.40 studenter, altså en tredjedel av deltakerne, som tegnet seg, og Den norske Studentersangforening (DnS) var blitt et faktum (Lysdahl 1995, 129). Løftet til Behrens ble altså holdt, men likevel ble det erklært i beretninger fra studentertog i ettertid ble at svenskene sang best, danskene talte best, men nordmennene hurraet best (Jonsson 1997 245) (Lysdahl 1995, 129).

I 1848 var det planlagt et nytt studentertog, denne gangen til Christiania, hvor nå skandinaviske sympatier hadde økt blant studentene. Planene måtte derimot utsettes på grunn av utbruddet av den første slesvigske krig samme året. Dette bidro dog til en større sympati for den danske sak blant nordmennene slik at når de fikk sjansen til å gjennomføre planene i 1851 var det enda større oppslutning om dem i Norge (Thorkildsen 1994, 200).

---

⁵ Lehmann selv skulle komme til å bli innenriksminister i Danmark i årene før den skjebnesvangre andre slesvigske krig.

Studentertoget i 1851 var, naturlig nok, i stor grad preget av den første slesvigske krig. Studentene fra Lund og København ankom Christiania i et dampskip kalt «Slesvig», og det ble gjort mange referanser til de tre norske offiserene Rye, Schleppegrell og Helgesen som hadde blitt krigshelter under konflikten. En av de største begivenhetene var likevel at Grundtvig, en av de tidligste forkjemperne for ideen om en skandinavisk enhet, for første og siste gang besøkte Norge. Grundtvigs besøk ga studentertoget økt legitimitet. Da han prekte i domkirken ble til og med arbeidet i Stortinget avbrutt slik at representantene kunne komme og høre på ham (Thorkildsen 1994, 200–201).

Kormusikken hadde nå fått fotfeste i Christiania og da de danske og svenske studentene ankom ble de møtt av en velkomstsang med tekst av folkeminnesamleren Jørgen Moe, og denne ble ikke sunget av DnS alene, men også handelsstandens og håndverkernes sangforeninger (Lysdahl 1995, 308–309). Teksten hadde et tydelig budskap om samhold:

Saa er den kommen den Høitidsstund,
vor Længsel ventede længe
da Brødre, her paa vor egen Grund
vi os om eder trænge

Talene og festlighetene ved dette studentertoget hadde et tydelig nasjonalskandinavistisk preg. Under en fest i frimurerlosjen var det pyntet med dekorasjoner som skulle forestille et nordisk tempel som inkluderte en bautastein med navn på flere kjente skandinaver i tillegg til flere byster av disse. I tillegg hadde mange taler en tydelig brodd mot Tyskland. Et av de viktigste resultatene av dette møtet var likevel at, til tross for til dels provoserende taler, var ikke lenger Skandinavismen regnet som en radikal bevegelse. Kong Fredrik VII sørget for at de kunne benytte regjeringens dampskip, og Oscar I gikk så langt at han inviterte deltagerne til fest i Oscarshall (Thorkildsen 1994, 201).

At skandinavismen hadde begynt å bli stuert så man enda tydeligere under det påfølgende studentertoget til Uppsala i 1856. Studentene ble mottatt av kongen og dronningen, og Ploug, som ble saksøkt av regjeringa for sine radikale taler under studentertoget i 1843, kunne nå tale fritt og gikk til og med enda lengre i sin retorikk (Thorkildsen 1994, 202).

Det var kanskje spesielt i lys av konflikten om Slesvig at styresmaktene nå hadde en mer tolerant innstilling til Skandinavismen. Til og med spørsmål om dynastisk forening mellom landene ble seriøst diskutert. Danmark hadde et ønske om en samlet skandinavisk front i konflikten, og i det svensk-norske kongehuset var idéen fristende fordi svenske kronprins Karl var ansett av skandinavistene som en naturlig konge for et samlet skandinavisk rike.⁶ Men det vil ikke si at skandinavismen hadde samstemt oppslutning. I Danmark var det fortsatt steile fronter mellom eidertilhengerne og de konservative helstatstilhengerne, og i Sverige var mange skeptiske til å trekkes inn i en konflikt med Preussen og det tyske forbund. I tillegg anså svensk aristokrati en demokratisk påvirkning fra Norge og Danmark som en trussel som ville svekke deres posisjon (Thorkildsen 1994, 202).

Mellom 1840- og 1860-årene begynte også den praktiske skandinavismen å få større betydning i det øvrige samfunnet. Mange viktige skandinaviske organisasjoner ble stiftet i dette tidsrommet som Skandinavisk Selskab i 1843, bokhandlermøtene i 1856, de skandinaviske kirkemøtene i 1857, m.fl. (Hemstad 2004, 207).

Likevel ser vi at selv om samholdsidealet og praktisk samarbeid var begynt å bli viktige var ikke det ensbetydende med at selve skandinavismen var universelt forstått og akseptert. I forkant av studentertoget til København i 1862 oppfordret skandinavister i studentersamfundet til diskusjoner om skandinavismens idealer slik at de andre norske studentene ikke skulle stille dem i forlegenhet med sin uvitenhet om bevegelsen. Det var også en student som kom med en rekke bemerkninger om at de som ikke var entusiastiske nok for skandinavismen ikke skulle få lov til å være med. Han fremmet til og med forslag om at kun syngende studenter skulle få være med i tillegg til de som hadde fått attest fra sognepresten sin om at de var flinke nok til å «hurrae» (Lysdahl 1995, 303–304).

Dette kan tyde på at studentertogenes popularitet, spesielt i forbindelse med deres sosiale betydning, hadde vokst seg større enn selve skandinavismens popularitet. Studentertoget i 1862 ble karakterisert av noen som at den kun var en festlig utflukt. J. Clausen kalte dette møtet «det betydningsløseste av dem alle». Den skandinaviske retorikken var der sammen med lovnader om

---

⁶ Danmarks arving, Prins Christian av Schleswig-Holstein-Sønderborg-Beck, var bare fjernt beslektet Frederik VII og var i tillegg tysk.

at alle naturligvis skulle komme Slesvig til unnsetning, men møtet resulterte ikke i noen praktiske konsekvenser (Lysdahl 1995, 306–307). Aasmund Olavsson Vinje mente at nordmennes deltagelse på studentertogene ikke var uttrykk for reell politikk, men kun et ønske om å «drikke og være kamerater (Lysdahl 1995, 303).

Det er tydelig at dette var en bekymring blant noen av de mer hardbarka norske skandinavistene, men det var på den andre siden de som tok til orde for at studentertogene burde være nettopp et større fokus på det sosiale samværet mellom studentene. Arrangørene mente at dette studentertoget skulle gjøre opp for noe som hadde manglet i tidligere tog. Det skulle være en fest for «alle klasser» (Lysdahl 1995, 304).

*

Studentertogene var naturlig nok svært viktige for den skandinaviske idéens spredning. Studentene hadde mulighet for å ildne hverandre opp med retorikken sin, men desto viktigere var nok effekten av at man møttes, og ikke minst sang og drakk sammen, hvilket i aller høyeste grad legger til rette for å empatisere med de andre lands studenter. Men studentertogene økte ikke bare oppslutningen til skandinavismen. De var en direkte årsak til at Studenter-Sangforeningen i København og Den norske Studentersangforening i Oslo ble dannet.

I studentskandinavismen var det de unge liberale københavnstudentene som ble den største pådriveren mot midten av 1800-tallet. Dette hadde sammenheng med at for de danske studentene var det en naturlig sammenheng mellom skandinavismen og Eider-politikken. Begge deler var fundert på idéen om at nasjonal tilhørighet og politisk organisering hang sammen. De argumenterte for at svensker og nordmenn burde ha like stor interesse av at Slesvig forble under dansk styre ettersom alle skandinaver jo var ett folk. Selve «Norden» var truet; man hadde mistet Finland til russerne og risikerte å miste Slesvig til tyskerne.

Mens Norge, Sverige og Danmark skulle inkluderes som likeverdige nasjoner hadde skandinavistene et annet syn på Finland. Parallellen københavnstudentene dro mellom Finland og Slesvig demonstrerer at man anså Finland som en del av Sverige, som jo tross alt hadde vært en del av Sverige siden middelalderen, og hvor det bodde mange svensker. Dermed ble Finland trukket inn i den skandinaviske retorikken, men de ble ikke inkludert som en likeverdig nasjon.

I 1845 deltok for første gang norske studenter på et studentertog, og dette møtet ble dermed det første hvor det var representanter for alle de tre skandinaviske landene. Blant de norske studentene begynte motstanden mot Danmark og Sverige å mykne. Til tross for deres standpunkt om å dyrke det særegent norske var det i hovedsak den patriotiske faksjonen i Det Norske Studentersamfund, ikke de «danomane» i intelligenspartiet, som omfavnet skandinavismen. De var fortsatt kritiske til den svenske kongemakta og det danske kulturhegemoniet, men de sympatiserte med de liberale danske studentene som ønsket en friere forfatning. Og ikke minst var det mange som sympatiserte med Eider-politikken, spesielt etter den første slesvigske krig.

Den første slesvigske krigen og de påfølgende studentertogene ble på mange måter høydepunktet for skandinavismen. De mange svenske og norske frivillige soldater var et bevis på at skandinavismen ikke bare var tomme ord, men hadde potensiale til å ha en reell innflytelse. Men ikke minst hadde skandinavismen gått fra å være en radikal til en stuere bevegelse. Regjeringene prøvde ikke lenger å sette en stopper for studentertogene, men de tilrettela faktisk for dem. Noe av den nykommene støtten kan nok knyttes til tronskifte i både Sverige-Norge og i Danmark, henholdsvis i 1844 og 1848, men desto viktigere var nok at styresmaktene i større grad hadde noe å tjene på skandinavismen.

Likevel er kanskje en av de viktigste resultatene av studentertogene at de sådde frøene for et spesielt samhold blant de skandinaviske studentene. Man kan tale så mye man vil om samhold og enhet, men ingenting slår effekten av å synge, spise og drikke sammen.

4. Den andre slesvigske krig

Spørsmålet om Slesvigs posisjon hadde vært et sentralt element i de danske studentskandinavistenes retorikk, men etter konklusjonen av den andre slesvigske krig ville denne saken ha en mer betent betydning for skandinavistene.

Den første slesvigske krig resulterte i at Danmarks konge beholdt status som hertug, men måtte forplikte seg til ikke å knytte Slesvig til det danske kongedømmet (*Store norske leksikon*, s.v. «Sønderjylland,» lest 15.12.2022). Men i 1864 forsøkte nasjonalliberale krefter i Danmark med støtte fra kongen å innføre en ny forfatning for Slesvig, utarbeidet av skandinaven Lehmann. Danmark hadde forventet på diplomatisk støtte fra Sverige-Norge og potensielt Frankrike og Storbritannia, men dette slo feil og Danmark befant seg alene og i krig med Preussen og Østerrike (*Store norske leksikon*, s.v. «Den dansk-tyske krig,» lest 15.12.2022).

I den første slesvigske krig hadde Oscar I sendt 15000 soldater for å bistå Danmark, men disse så aldri kamp (Jonsson 1997, 246). Oscar I ville ikke involvere de svensk-norske troppene direkte i Slesvig, men de kunne bidra til forsvaret av Jylland nord for Kongeåen. Flere norske og svenske frivillige deltok derimot. Og da det ble inngått våpenhvile var det 4000 norske og svenske soldater som skulle opprettholde ro og orden i Nord-Slesvig. Soldatenes nærvær bidro til å spre sympati for skandinavismen også blant de brede lag av befolkningen, og ikke bare blant eliten i København. Danmark hadde også i den andre slesvigske krig i 1864 forventet støtte fra Sverige og Norge, men den kom aldri og Danmark ble nødt til å avstå Slesvig og Holstein. Krigen truet med å markere slutten på drømmen om en skandinavisk forening (Jonsson 1997, 246).

Men allerede før krigen hadde den politiske skandinavismen begynt å miste mye av sin styrke. Riktignok hadde bevegelsen begynt å favne så bredt at i et studentertog til København i 1862 var til og med den gamle troppisten Welhaven med. Men på den andre siden ble dette studentertoget karakterisert som en festlig utflukt (Thorkildsen 1994, 206). Det ble gjort de nå sedvanlige formaninger og lovnader om at de tre nasjonene skulle støtte hverandre, men da krigen brøt ut to år senere var det et fåtall nordmenn og svensker som meldte seg frivillige.

Også i det politiske arbeidet så man tegn til at det skandinavistiske samarbeidet holdt på å bryte. I 1856–57 hadde Carl Ploug sendt brev til Oscar I og kronprinsen med forslag om union. Og Oscar I og Frederik VII hadde i hemmelighet forsøkt å danne en militær allianse uten hell (Thorkildsen 1994, 203). Orla Lehmann, som på dette tidspunktet var blitt innenriksminister, sammen med kultusminister biskop Ditlev Gothard Monrad hadde i all hemmelighet tatt kontakt med en representant for Sverige-Norge i København og lagt fram et utkast til forslag om en skandinavisk forbundsstat som inkluderte Slesvig, men utløste Holstein og Lauenburg. De gikk så langt som å vedkjenne at de ikke ville ha prins Christian som konge ettersom han var tysk. Forslaget ble kontant avslått fra svensk side hvilket førte til at Danmark stod alene da krigen brøt ut (Thorkildsen 1994, 203–204).

Det var naturlig nok i Danmark at denne saken hadde størst innvirkning på opinionen, da de følte seg sveket og lurt. Det var ikke nødvendigvis like naturlig for svensker og nordmenn at nasjonens grense gikk akkurat ved Eideren eller at det som skulle forsvares var «Skandinavia». Ikke desto mindre eksemplifiserer denne hendelsen at til tross for likhetene landene imellom, hadde de til tider svært ulike utenrikspolitiske interesser (Thorkildsen 1994, 206).

Etter at krigen hadde brutt ut tok Christopher Bruun under et møte i studentersamfundet til orde for at studentene skulle melde seg frivillige på Danmarks side, men ingen fulgte oppfordringen hans. Han ble én av noen ytterst få nordmenn som kjempet i den andre Slesvigske krigen. Til gjengjeld var det under dette oppholdet i Danmark at han ble eksponert for Grundtvigs folkehøgskolebevegelse som han kom til å bli en ledende skikkelse innen i Norge (Thorkildsen 1994, 205).

Også norske forfattere som Bjørnstjerne Bjørnson og Henrik Ibsen gikk hardt ut mot det de mente var tomme ord fra skandinavistene. Ibsen hadde i sitt dikt *En Broder i Nød*, skrevet i desember 1863, kommet med en kraftig oppfordring til Norge om å støtte Danmark i den bryggende konflikten. I diktet *Troens Grund* uttrykker han en bitterhet mot Norge og nordmenn som kom til å prege hans framstilling av det norske folk også i senere verker (*Store norske leksikon*, s.v. «Den dansk-tyske krig,» lest 15.12.2022).

Diktet beskriver at det er amper stemning om bord i et dampskip på vei mellom Norge og Danmark. Passasjerene diskuterer Dybbøls fall, som var et viktig nederlag for Danmark under krigen, og mange sørger over familiemedlemmer som tjente som frivillige i krigen, og som hadde falt, eller uttrykker engstelse for dem de ikke vet hvordan det har gått med. Men én passasjer, en eldre kvinne, skiller seg ut; hun er ikke bekymret for sin eneste sønn, selv om de andre kvinnene uttrykte sin bekymring for ham. For fortelleren blir hun en inspirasjon i kraft av sin grunnfaste tro. «Dit folk er ej dødt, om end det blunder; – det lever i kvinde-troens vidunder!» bemerker han. Men det viser seg at kvinnens overbevisning om sønnens trygghet har en helt naturlig forklaring:

Og derfor blev hun mig også en gåde.
Hvor kom den fra, denne trygheds nåde? –
Forklaringen lå så snublende nær:
sønnen var krigsmand i vor norske hær.

Den norske hæren var som nevnt ikke involvert i konflikten og sønnen hennes var dermed trygg. Mens modige menn frivillig ofret livene sine for sitt broderfolk i sør kunne soldater i den norske hær hvile trygt i visshet om at feige Norge ikke ville komme til brodernasjonenes unnsetning.

Krigen i 1864 var på mange måter banesåret for den politiske skandinavismen. Målet om en skandinavisk union var, i hvert fall i de følgende årene, ikke særlig aktuelt. Siden 1870-tallet måtte

den også i mye større grad vike i Norge for den interne nasjonsbyggingen, men en mer praktisk og kulturell rettet bevegelse eksisterte fortsatt. Selv om de sentrale politiske sakene for skandinavistene, som nordisk union og Slesvigs gjenføring, måtte vike for andre internasjonale og innenrikspolitiske saker betyr ikke det at de samarbeidene som grunnlaget ble lagt for i årene før ebbet ut. Snarere tvert om; fra 1870-tallet ble stadig større deler av samfunnet trukket inn i det sivile samarbeidet. I tillegg til skolemøtene, som ble holdt i nesten et århundre, og juristmøtene som fortsatt holdes den dag i dag, startet for eksempel mange folkemøter, bokhandlermøter, kunstnermøter, legemøter og industrimøter opp i denne tiden (Hemstad 2004, 211–212).

I 1864 ble Skandinavisk Selskab stiftet i Christiania, og Nordiska Nationalföreningen ble stiftet i Stockholm. I 1866 ble Nordisk Samfund stiftet i Danmark. Disse ville jobbe for det Nordiska Nationalföreningen kalte «*en nordisk politisk förening till skydd för nordisk nationalitet och nordisk frihet*» (Hemstad 2004, 209–210). Disse foreningene ble alle nedlagt etter noen få år, og enn om de satte søkelys på mere praktiske anliggende hadde de en ideologisk forankring i en skandinavistisk visjon, og videreførte den skandinavistiske retorikken

Kanskje var det nettopp denne mer praktiske tilnærmingen til skandinavismen som gjorde at den kunne holde ut et slikt nederlag som Norge og Sveriges unnlattelse av å bistå under krigen. Skandinavismens største svakhet var at den manglet en bred oppslutning i befolkningen, med visse unntak i Danmark og Skåne. Den var i større grad et fenomen blant akademikerne og deler av borgerskapet. De skandinavistiske paroler og symboler hadde liten gjennomslagskraft og klangbunn blant «folk flest» (Thorkildsen 1994, 206).

Til tross for at skandinavismen hadde mistet mye av fremdriften sin fantes de som forsøkte å holde bevegelsen i live. Til tross for de som hevdet at studentertogene hadde utspilt sin rolle ble det avholdt to studentertog i etterkant av krigen, i Christiania i 1869 og Uppsala i 1875. Naturligvis føltes det ikke passende å tale for den politiske skandinavismen så kort tid etter at den hadde sviktet i så stor grad, og ved møtet i 1869 fokuserte man kulturelt samkvem og vitenskapelig utveksling, og i den grad man talte om praktiske politiske saker var det folkehøgskolesaken, arbeiderbevegelsen og universitetssamarbeid som ble diskutert (Lysdahl 1995, 350).

Musikken ble også viet mer plass. Man hadde en egen konsert som ikke ble oppstykket av taler. Mye av repertoaret var av nasjonalistisk heller enn skandinavistisk karakter, for eksempel *Norges*

Fjelde, og Reissigers *Olaf Trygason* (Lysdahl 1995, 351). Likevel var det ikke bare nasjonalt repertoar. Københavnstudentene framførte *Hilsen til Norge*, et verk skrevet for anledningen.

Det siste studentertoget skulle gå til Uppsala i 1875. Til tross for skandinavismens dalende popularitet var studentene likevel enige om at man skulle dra på studentertoget. Henrik Ibsen var opptatt av at man skulle bygge bro over kløften som hadde dannet seg mellom landene. Han skrev et dikt til melodien til *Ja, vi elsker* som begynner sånn her:

Altfor længe har vi sunget
spredt i verdens kor;
der, hvor Svenskens Røst har runget,
taug det norske Ord;... (Lysdahl 1995, 353–354).

Man talte fortsatt for skandinavismen, men man ser nå at diskusjonen om den i stor grad er preget av nasjonalismen. Fra en forhandlingsprotokoll fra en diskusjon i Det Norske Studentersamfund i etterkant av studentertoget finner man kritikk av den gamle skandinavismen om at den hadde som mål å utjevne forskjellene mellom nasjonene mens nå hadde man lært å verdsette dem. Professor Monrad kritiserte dette standpunktet for å være historieløst. Man hadde alltid respektert folkenes egenart mente han (Lysdahl 1995, 354).

Studentertoget fikk samme kritikk som de i 1862 og 1869, om at de var festlige utflukter heller enn politisk betydningsfulle møter. Likevel kan ikke dette studentertoget betydning undervurderes. På dette møtet deltok nemlig finske studenter, og dermed hadde man for første gang samlet studenter fra de tre skandinaviske landene og Finland (Lysdahl 1995, 354).

Det skulle dog bli den siste gangen fordi danskene kom ikke til å delta på flere studentertog. Ploug uttalte at det ikke var aktuelt med et studentertog til København før Sønder-Jylland igjen var dansk. Lorentzen bemerket at det var tungt å se sine danske medskandinavister igjen nå som bevegelsen var mislykket, og han mente at Welhaven og Sohlman var lykkelige som var døde og ikke fikk oppleve dette triste møtet (Lysdahl 1995, 355).

Hemstad kaller årene fra slutten av 1890-tallet og frem til 1905 for en «Indian summer» for skandinavismen. Bevegelsen var da mer mangfoldig enn før, og inkluderte den praktiske skandinavismen så vel som den ideologiske, men var preget av en sterkere og mer utilslørt skandinavistisk retorikk (Hemstad 2004, 214). Et eksempel på dette er de nordiske musikkfester

og sangerstevner, hvorav den første ble avholdt i København i 1888. De var på mange måter åndelige arvtagere etter studentertogene selv om hovedfokuset ikke var politikk, men musikken (Lysdahl 1995, 358). Disse musikkfestene skal jeg gå nærmere inn på i neste kapittel.

Og fortsatt var det korrespondanse mellom studentene i tiden etter krigen. I et brev fra den danske studentforening til Det Norske Studentersamfund fra 1872 uttrykker de et savn over å ikke noen utgaver av studentersamfundets sangbok, og de lovet at hvis de mottok den ville de sende sin i bytte. Samme måned sendte Københavnstudentene åtte eksemplarer av *Hilsen til Norge*, en kantate komponert av den betydelige danske komponisten Johann Peter Emilius Hartmann til det siste studentertoget til Christiania. Samme år utgis det i Stockholm en samling med norske og svenske manskorverk dedikert til Sveriges mannssangforeninger av Behrens, og flere norske studenersangbøker og -hefter blir i 1873 gitt i gave til det kongelige danske bibliotek (Lysdahl 1995, 354).

En annen ting som karakteriserte denne perioden for skandinavismen i Norge, var at unionsspørsmålet preget den politiske diskursen i større grad. Økt misnøye med Norges underdanige posisjon i unionen var spesielt stor blant de liberale. Dette gjenspeilet seg også i studentersamfundet. Unionsfiendtlige standpunkt slo rot blant de mer liberalt stemte studentene i studentersamfundet. Studentersangforeningen som gladelig reiste til Sverige for å synge og feire 25 års-jubileum for Oscar IIs tronbestigelse hadde begynt å representere den rojalistiske, konservative siden av studentmiljøet. DnS' deltagelse i jubileumsfeiringen førte til at studentersamfundet tok avstand fra dem. Det vakte sinne hos dem fordi de mente at DnS hadde hevdet å representere studentenes syn i sin helhet og dette resulterte i interpellasjoner og klager i studentersamfundet (Lysdahl 1995, 361).

5. Unionsoppløsningen

Gjennom hele skandinavismens eksistens i Norge var nasjonalromantikken en tydelig motpart. Enkelte nasjonalromantikere, spesielt de blant studentene var tilhengere av skandinavismen, men likevel var nok de som var kritiske til den svensk-norske unionen i overtall. I Det Norske Studentersamfund begynte man i 1890-årene å diskutere politikk åpent i mye større grad. På starten av 1900-tallet går man bevisst inn for at studentersamfundet skal bli et akademisk forum for politiske spørsmål. I tiden opp mot unionsoppløsningen lød parolen: «Ut av unionen!» Og DnS sang på sin store USA-turné sanger om Norges selvstendighet (Lysdahl 1995, 348).

7. juni 1905 vedtok Norges storting en lov som slo fast at Kong Oscar II, ved å erklære at han ikke kunne danne en ny norsk regjering dersom den gikk av, hadde opphørt å fungere som norsk konge og hadde dermed oppløst unionen. 13. august godkjente de stemmeberettigete dette vedtaket i en folkeavstemning hvor 99,95% stemte for å godkjenne den, og 26. oktober samme år frasa Kong Oscar II seg den norske tronen (*Store norske leksikon*, s.v. «Unionsoppløsningen i 1905,» lest 15.04.2022).

Unionen hadde vært i krise i flere år, men den ensidige beslutningen fra Norges side vakte likevel harme i Sverige. Flere tok også til orde for at det norske Stortinget hadde brutt folkeretten ved å gjennomføre en slik unilateral beslutning. En liten og isolert, men lydør gruppe ultrakonservative i den svenske Riksdagen fant det naturlig at man skulle utføre en militæraksjon mot Norge, om ikke annet så for å ikke tape ansikt (*Store norske leksikon*, s.v. «Unionsoppløsningen i 1905,» lest 15.04.2022).

Under disse omstendighetene var det nok naturlig å igjen spørre seg om skandinavismen i det hele tatt kunne overleve, eller om dette var siste spiker i kista for prosjektet. Nettopp dette spørsmålet stilte den svenske politiker og forfatteren Sigfrid Wieselgren i en artikkel i *Statsvetenskaplig tidskrift* i 1906. At unionsoppløsningen hadde surnet forholdet mellom landene, og at mange vendte ryggen til skandinavismen, mente han at ikke var noe særlig unaturlig. Men han sier også at det beror seg på en forståelse av at skandinavismen og den svensk-norske unionen og skandinavismen er det samme. Andre hadde erklært skandinavismen for død, men Wieselgren slår fast at det ikke er skandinavismen i sin helhet som er død, men utelukkende den svensk-norske union (Wieselgren 1906, 220).

Wieselgren forsøker å forsvare skandinavismen fra kritikken om at tilhengerne bare flakket om seg med vakre fraser og tomme ord, var Rudolf Kjellén. Han bemerker at motstandere av skandinavismen er veldig interessert i å erklære den død. Han svarer med at skandinavismen ikke kan være død når man tilsynelatende frykter disse «vakre frasene», og deres påvirkning, i en slik grad. Han gjentar også at det som er dødt, er unionen, mens skandinavismen lever og skal leve. Skandinavismen trenger dog en oppgave, samt et mål å leve for (Wieselgren 1906, 227).

Videre viser Wieselgren til den norske politiker Sigurd Ibsen som en motsats til dette synet. Ibsen hevdet at ikke bare er skandinavismen ikke død, men den er veien videre for landene. Ibsen uttrykte i kjølvannet av unionsoppløsningen at dersom det skulle finnes virkelig likestilling

mellom land i en statsforbindelse, krevdes det minst tre medlemmer. Derfor peker Ibsen til skandinavismen. Han hevder at den var en ide som man trodde at var død og begravet, men som bare har slumret og som holder på å gjenoppstå i lutret form. Han forfekter det standpunktet som holdes av de såkalt kulturelle skandinavistene, nemlig at han ikke så for seg en statsrettslig sammenslutning av de tre landene. Tvert imot måtte en forening av dem være i form av et fritt folkeforbund, da det ikke var felles institusjoner, men felles formål, som kunne forene de skandinaviske landene (Ibsen 1906 i Wieselgren 1906, 221).

Det betyr ikke at han ignorerer de politiske aspektene av spørsmålet, bare at han ikke ser for seg en union. Sigurd Ibsen påpeker at de andre skandinaviske landene er hverandres eneste naturlige samarbeidspartnere hvis de ville unngå å bli interessesfærer i stormaktenes rivaliseringer. Han fraråder å gå inn i allianser med stormaktene da det er noe de skandinaviske landene ikke kunne inngå i som likemenn, og landene ville risikere å havne på motstående sider i konflikter mellom stormaktene. Ibsen mente at Norges og Sveriges sikkerhet berodde på den andres integritet. En felles utenrikspolitikk var derfor nødvendig (Wieselgren 1906, 221).

Kritikere vil kanskje påpeke at det var det Norge og Sverige hadde i unionen, men det synet ignorerer at Ibsen legger likeverdighet til grunn for et fruktbart politisk samarbeid. Norges historie som lydrike under Danmark og en, riktignok friere, men likevel underdanig posisjon i unionen med Sverige surnet deres forhold til idéen om en politisk forening. Norge hadde ikke en *felles* utenrikspolitikk med Sverige, men *Sverige sin* utenrikspolitikk, hvilket ikke alltid tjente Norges interesser. Det var dette konfliktområdet som kom til uttrykk under konsulatsaken.

Ibsen mente at det i denne situasjonen var Sverige som hadde trukket seg tilbake og uttrykt at den tidligere unionspartneren Norge kunne segle sin egen sjø. Sverige måtte dog erkjenne at landenes skjebne er at de ville fortsette å leve på den samme halvøy, og at det var et livsvilkår for begge landene at det andre landet beholdt sin integritet (Wieselgren 1906, 224).

Wieselgren viser også til danske Troels-Lund, en studentskandinavist hvis bror døde i den andre slesvigske krig. Han gjentar det klassiske skandinavistiske sentimentet om at de tre nordiske broderfolk er jevnbyrdige i tenkesett, med sin frihetskjærlighet, sine felles minner og røtter, og at de av naturen er ment å holde sammen som brødre. Når de først har blitt venner, kan de ikke lenger slippe taket. Han gjenspeiler også Ibsens budskap når han sier at de nordiske folks forening

består av enig samvirke mellom tre frie, og av hverandre uavhengige folk (Wieselgren 1906, 222). Han tar altså også til orde for en skandinavisme som ikke beror på unionen.

Wieselgren finner også tro på skandinavismen i diktningen. Han refererer til den danske billedkunstneren og forfatteren Holger Drachmanns sang «Norden» fra selve året for unionsoppløsningen:

Det *findes* et Norden, et udelt og fast,
Om end det kan briste som stundom det brast,
Det findes den Dag Hvor en hver ser *sin* Sag
I Lys af den *samlende* Stjerne! (Drachmann 1905 i Wieselgren 1906, 223)

Han finner det samme i den norske dikteren Olav Hauges dikt «Fred i Norden»:

Frændefolk af Arildstammen
Svea, Noreg, Danevang,
Lef i fred og slut jer sammen —
Hører I ej Dödens sang?
Yp ej kiv paa frøndejorden
Som i arv jer fædre gav —
Fred i Norden, fred i Norden
Brødre, se Suomis grav! (Hauge i Wieselgren 1906, 223)

Wieselgren hevder begeistret at man ikke skal fraskrive det som skalden synger. Dikterens stemmer veier akkurat like tungt som vitenskapsmannens, da han er den som står nærme folkets sjel og hjerte. Disse diktene, mente Wieselgren, måtte styrke vår tro på at skandinavismen i alle fall ikke er død i norske og danske øyne. Så hvorfor skulle det da være annerledes i Sverige (Wieselgren 1906, 223)? Han motsier altså de som avskrev studentertogene for å være ikke noe mer enn festlige utflukter hvor man sang.

Wieselgren fortsetter med å argumentere for at også svenskene må ta innover seg at slektskapet til nordmennene ikke kunne være varig skadet. Det er kun ett forsøk på å realisere enhetstanken som har mislykkes sier han (1906, 224) Han mener at den svenske holdningen til skandinavismen nå kun var overdøvet av uviljen i kjølvannet av den svensk-norske unionenes fall. Han slår fast at når situasjonen har roet seg vil man måtte erkjenne at skandinavismen ikke kan dø så lenge de

skandinaviske folkene lever fritt og selvstendig; den nordiske enhetstanken var alle landenes «fädernearf» [arv], og at kjærligheten mellom landene lå i blodet. Svenskene hadde simpelthen lukket øynene for dette, mente han (Wieselgren 1906, 223).

Wieselgren konkluderer med at skandinavismen absolutt ikke er død, men han erkjenner at den etter unionsoppløsningen i 1905 er svekket og at den, kanskje i lang tid fremover, vil være for svak til å utrette noe storverk (Wieselgren 1906, 231). Han stiller spørsmålet om hva som skal til for at prosjektet skal lykkes. Han viser til Orla Lehmanns ord fra 1866 om at unionell tvist og mistenksomhet ikke ville opphøre så lenge et felles parlament ikke forbandt Norge og Sverige. Han gjentar også argumentet han har ytret tidligere om at Danmarks tilslutning ville føre til den rette likevekten mellom kreftene. Han sier at han fortsatt er overbevist om det synet han hadde før unionsoppløsningen: nemlig at en forbundsstat mellom de tre landene var deres store nasjonale oppgave, et syn han riktignok vedkjenner seg at han deler med Molin (Wieselgren 1906, 230–231). Dog er han mer optimistisk.

Det er en kjensgjerning at unionsoppløsninger og løsrivelser gjennom historien ofte ikke gikk fredelig for seg. Styrker ble mobilisert på begge sider av grensene og spenningen var til tider høy. Svenskenes reaksjon på stortingsvedtaket av 7. juni var muligens større enn nordmennene hadde forventet, og i kjølvannet førte Norges statsminister, Christian Michelsen, politikk beregnet på å mildne forholdet. Det tydeligste eksempelet på denne forsoningspolitikken var at kronprins Gustavs yngre bror, prins Carl, ble tilbudt å overta den norske krone (Sejerstad 2019).

Kanskje var nettopp det broderlige forholdet mellom Norge og Sverige det som gjorde at oppløsningen av unionen kunne gå så fredelig for seg. Wieselgren karakteriserer Norge som selvgode ungdommer som har fått utvikle seg for fritt. Det var typisk for unge nasjoner som Norge å ønske å bryte seg fri (Wieselgren 1906, 231). Han var derimot mer såret over at Danmark viste sympati for Norge i denne situasjonen, da han regnet dem som mer kultiverte enn nordmennene. Av den grunn så han ikke på det som sannsynlig at Sverige skulle søke nærmere Danmark heller i nærmeste fremtid.

Likevel mente han at svenskene ikke måtte svikte sine plikter mot hverken seg selv eller «det skandinaviske Nords» fremtid; isolasjon var farlig. Andre ville se etter allierte i Storbritannia og Tyskland, men Wieselgren understreker argumentet til Ibsen om hva konsekvensen kan bli dersom de tre skandinaviske landene velger seg forskjellige allierte, og disse landene igjen kommer i

konflikt. Hva vil da skje? Norge helte mer mot Storbritannia mens Sverige hadde en mer logisk forbindelse til Tyskland og det var helt klart spenninger mellom disse stormaktene (Wieselgren 1906, 233). Attpåtil var Danmarks forhold til Tyskland preget av at Sønderjylland stadig var en del av Preussen. Ville de skandinaviske landene igjen havne i krig slik som Danmark-Norge og Sverige under Napoleonskrigene?

Hva er da fremtiden for forholdet mellom de skandinaviske landene? Wieselgren våger å ytre et forsiktig håp om at disse tre land skulle inngå en frivillig og tillitsfull sammenslutning for å lette sin kamp for tilværelsen, men kun dersom de tre folkene ikke lot sin kurs styres av bekymringsløs overfladiskhet og smålighet. Han avslutter med en advarsel om at muligens vil det å møte opplevelser være det som gjennom sin pedagogiske kraft endelig bringer oss sammen, og en tydelig appell: «vilja de skandinaviska folken lefva – må de då icke låta skandinavismen dö!» (Wieselgren 1906, 233–234).

Naturlig nok hadde ikke skandinavismen de beste forutsetningene i folkeopinionen i årene etter unionsoppløsningen. Likevel ble etter hvert det kjølige forholdet mellom Norge og Sverige tinet. Gustav V hadde som kronprins arbeidet for at unionsoppløsningen skulle skje i fredelige former (*Store norske leksikon*, s.v. «Gustav 5,» lest 17.12.2022). Som konge skulle han ta initiativ til trekongemøtet i Malmö i starten av første verdenskrig, hvor kongene og utenriksministerne i de tre skandinaviske landene møttes og stadfestet nøytraliteten sin i krigen. Dette ble fulgt opp av flere ministermøter under krigen, samt et nytt kongemøte i 1917. Etter utbruddet av andre verdenskrig møttes igjen de tre kongene, men nå var i tillegg presidenten av Finland med (*Store norske leksikon*, s.v. «trekongemøte,» lest 17.12.2022).

Dette markerer et vannskille i skandinavismens historie. Trekongemøtene var en ny giv for skandinavismen hvor de tre skandinaviske landene nå møttes som likeverdige kongedømmer, men man hadde også utvidet horisontene ved å inkludere det nå uavhengige Finland. Selv om man ser at bevegelsen, hvert fall under navnet skandinavismen, blir mindre aktiv utover 1900-tallet betyr ikke det at ideene om samarbeid og fellesskap ikke fortsetter å påvirke politikk og kultur. Men nå ser man at det ikke bare er de skandinaviske landene, men Norden. I 1952 ble Nordisk råd etablert som en politisk samarbeidsorganisasjon hvor parlamentarikere fra alle de nordiske landene møtes, ikke bar Skandinavia og Finland, men i tillegg Island, Grønland og Færøyene. Og i 1971 ble søsterorganisasjonen Nordisk ministerråd dannet. Disse organisasjonene har bidratt til å styrke

båndene mellom de nordiske landene, og skandinavismen fortsetter å påvirke regionen på 2000-tallet.

6. Sammendrag

Skandinavismen og studenter har vært tydelig sammenkoblet fra starten. Før man hadde begynt å formulere idéen om skandinavismen ble det allerede gjort forsøk på litterært samarbeid mellom de akademiske miljøene i Danmark og Sverige. Allerede fra midten av 1700-tallet fantes det tidsskrift og selskap som bidro til å fasilitere kommunikasjon mellom de akademiske miljøene i landene.

Nordmenn som ville studere måtte fram til 1813 reise til København og dette bidro både til at norske og danske studenter hadde studerte sammen i København og dermed hadde regelmessig kontakt, og til at når Christiania skulle få sitt eget universitet, hadde sågar alle norske akademikere sin studiebakgrunn i Danmark.

Skandinavismen var en mangefasettert bevegelse som fikk både støtte og motstand fra liberale så vel som konservative stemmer i samfunnet. Argumenter som ble ytret for skandinavismen inkluderte både appeller om landenes sikkerhet mot trusler fra stormaktene og nasjonalliberale argumenter om landenes språklige og kulturelle likheter. Personer som betegnet seg selv som skandinavister kunne ha forskjellige mål som strakk seg fra et ønske om mer praktisk samarbeid til at de tre landene skulle inngå i en dynastisk union eller forbundsstat.

Skandinavismen vokste frem som en bevegelse med tydelige mål spesielt i tidsperioden fra 1830-til 1860-årene. Nasjonalliberale studenter var førende for den skandinavistiske tenkingen i Danmark og det kan virke som om danskene var de mest entusiastiske tilhengerne blant de skandinaviske studentene. Spesielt fra 1840-årene, da det var økende nasjonalpolitiske spenninger i Slesvig, var danskene frampå for å overbevise de svenske og norske studentene skulle omfavne idéen om at Skandinavia var ett folk og det var like mye i deres interesse å forsvare Slesvig.

Norge var trolig det landet hvor man var mest skeptisk til skandinavismen. Etter over 400 år med union hadde nordmennene et ønske for å markere sin egen nasjonale identitet og sikre sin politiske selvstendighet i den norsk-svenske unionen. De kulturelle aspektene av dette kom til uttrykk i språkstriden og nasjonalromantikken. I Det norske Studentersamfund utviklet det seg to faksjoner: patriotene som var opptatt av å dyrke norsk kunst og kultur, og de mer konservative i intelligenspartiet som ønsket å bevare den dansk-norske kulturen og språket. Begge faksjonene var

dog skeptiske til skandinavismen i starten på grunn av frykten for at Danmark ville være for dominerende.

I denne perioden ble også de store studentertogene arrangert. Studenterskandinavismen ble spesielt i starten ansett som en radikal bevegelse av styresmaktene, og de forsøkte derfor å hindre dem. Studentertogene ble viktige arenaer for at skandinavismen spredte seg blant studentene. Men ikke desto mindre var de direkte årsak til at Danmark og Norge fikk sine første akademiske kor i henholdsvis 1839 og 1845.

De første studentertogene ble arrangert mellom Danske og Svenske studenter fra København, Uppsala og Lund, men etter hvert ønsket også christianistudentene å være med. Det var også viktig for de andre skandinaviske studentene at de norske ble med. Spesielt lundstudentene oppfordret dem ivrig. Til tross for at svenske styresmakter ønsket å sette en stopper for det lyktes man i 1845 å få til et studentertog til København hvor representanter for alle de tre skandinaviske landene var til stede. Kanskje overraskende var det ikke medlemmer av det danskvennlige intelligenspartiet, men den patriotiske faksjonen ved Det norske Studentersamfund som viste størst entusiasme for studentertogene.

Patriotene i studentersamfundet uttrykte interessen for Norges fortid, folketradisjoner og folkesjel i en rekke festligheter i det de kalte Det oldnordiske Lag. På disse festene avviste man den kontinentale dannetheten og dyrket det man anså som ekte norske skikker. Festene bar preg av å være temmelig rølpete og hadde nok et visst ironisk element ved seg. Troppistene mente at henvisningene til «urnorsk» kultur bare var et påskudd for ikke å oppføre seg. Likevel er festene signifikante fordi man har gjort et forsøk på å koble fest- og drikkekulturen i studentmiljøet til nasjonal identitet. Og det at danske og svenske studenter begynte å feire slike fester kan ha betydning mye for nordmennenes innstilling til dem. For én gangs skyld var det norsk kultur som påvirket de andre skandinaviske landene, hvilket kunne ha motvirket de norske studentenes følelse av at Norge var den mindreverdige part i skandinavismen.

Den påfølgende tiden skulle vise seg å bli høydepunktet for skandinavismen. Spesielt skulle den første Slesvigske krig, utkjempet fra 1848 til 1850, vise seg å være en skjellsettende hendelse. De følgende studentertogene ble ikke bare ikke motarbeidet av styresmaktene. De ble tvert imot oppmuntret. Skandinavismen var blitt stueren og konservative faksjoner kunne også slutte seg opp

om den i større grad. Og i 1850-årene så man realistiske forsøk på å danne både unioner og allianser mellom de tre landene.

Disse forsøkene kom til intet og mot slutten av 1850-årene mente man at bevegelsen hadde mistet mye av sitt moment. Studentertoget i 1862 hadde preg av å være lettsindige festligheter selv om den nasjonalskandinaviske retorikken fortsatt var tydelig til stede. Uansett, da den andre slesvigske krig brøt ut i 1864 var det kun et fåtall norske og svenske studenter som holdt de løftene de hadde gitt om å være tro mot sine skandinaviske brødre og verve seg. Sverige-Norge sendte ingen soldater som de hadde gjort i den første slesvigske krig. I etterkant av krigen ble skandinavismen stemplet som en overfladisk bevegelse uten gjennomslagskraft. Studentertogene bare festlige utflukter.

Selv om Danmarks nederlag, og Norges og Sveriges manglende inngrep, var et stort nederlag for den politiske skandinavismen markerte den ikke slutten på forsøk for å skape samarbeid på tvers av landegrensene. Flere organisasjoner med dette målet ble dannet i perioden mellom 1864 og unionsoppløsningen i 1905.

I Norge begynte den nasjonale selvstendigheten å veie tyngre enn tilslutningen til skandinavismen. Nå var det de liberale studentene som tok avstand fra skandinavismen, hvert fall implisitt. Skandinavismen ble synonymt med rojalisme og konservatisme og DnS som kom til å representere denne siden.

Unionsoppløsningen var enda et nederlag. At folkeavstemningen i Norge resulterte i at 99,95% stemmer for å oppløse unionen lovet ikke akkurat godt for forkjemperne for union. Samtidig åpnet det seg nye muligheter nå som alle tre landene var selvstendige kongedømmer og kunne møtes som likeverdige. Også Finland, som i skandinavismen kun var diskutert i sin rolle som en tapt del av Sverige, kunne delta i et nordisk samarbeid som selvstendig nasjon. Kanskje skandinavismen hadde utspilt sin rolle, men den hadde lagt grunnlaget for det nordiske samarbeidet.

Selv om studentsangen og skandinavismen har vært tett sammenbunden i Skandinavia forklarer ikke det den finske studentsangens posisjon i det nordiske kormiljøet. De hadde kun deltatt på ett studentertog, det siste, og skandinavismen var ikke like relevant for finskene. Jeg har heller ikke kommet inn på sammenhengen mellom studentertogene og det moderne kormiljøets tendens til å møtes på tvers av landegrensene i vår tid. Begge deler vil bli diskutert i neste kapittel.

IV. Studentersangen i Norden

Dette kapittelet vil ta for seg viktige punkter i studentkorsangens utvikling og spredning i de skandinaviske landene og Finland. Jeg vil gå litt dypere inn i vært enkelt lands studentkorhistorie og presentere andre perspektiver enn det skandinavistiske. Til slutt vil jeg presentere det som kom til å bli studentermøtenes åndelige arvtagere, de nordiske musikkfester og sangertreff, og undersøke hvordan de kan ha bidratt til å bringe arven av samhold videre fra skandinavismen.

1. Sverige

I Sverige har studentsangen røtter i 1700-tallet og har ofte artet seg som i stor grad patriotisk sang. I sin artikkel i *Tekniikan Waiheita*, «Universitet och kulturarv: Exemplet patriotisk sång,» greier Hanna Enefalk ut om den patriotiske studentsangen i Sverige. Hun skriver om hvordan studenter og akademikere på 1800-tallet skapte sin egen kulturarv i skjæringspunktet mellom krav ovenfra og sine egne ambisjoner (Enefalk 2008, 18).

Patriotisk sang har sine røtter i den representative musikken. Å hylle fedrelandet i ord og toner var en oppgave som de tidligmoderne eneveldige fyrstene forventet at lærde med hengivenhet skulle utføre. Styresmaktene krevde, og fikk gjerne, akademias lojalitet, skriver Enefalk. Disse forfattet mangfoldige hyllester til riket og fyrsten, og etter hvert også til «fedrelandet» (Enefalk 2008, 18).

Hvis man i dag spør noen hva som er universitetenes oppgave vil de kanskje svare at de skal produsere og formidle kunnskap, og noen vil si at deres oppgave er å utdanne «ansettbare» individer. I tidligere tider var formålet i større grad å produsere nyttige borgere, eller kanskje heller lojale undersåtter (Enefalk 2008, 18). Akkurat som fyrster måtte forholde seg til først opplysningstiden på 1700-tallet og så til fremveksten av nasjonalismen på 1800-tallet er det naturlig at vi ser en endring i hvordan akademia og kunstnere forholder seg til maktapparatet de tjener.

Rundt århundreskiftet 1800 var det ikke stor forskjell mellom studentsangen og annen sang. Studentene kunne more seg med triosanger i dannede selskap eller skråle langs gatene med byens øvrige ungdom. Men mot slutten av 1700-tallet begynte myndighetene i både Uppsala og København å bekymre seg for de politiske visene som ble sunget av studentene (Enefalk 2008, 18).

Og på begynnelsen av 1800-tallet, spesielt fra og med finskekrigen i 1808–09 hvor Sverige måtte avstå Finland til det russiske keiserdømmet, begynte visesangen også å få konkurranse fra en mer organisert form for sang, gjerne i forbindelse med at man marsjerte i formasjon. Denne nye mannskorsangen som publikum ikke hadde sett maken til før skapte stor begeistring og fikk et voldsomt gjennombrudd (Enefalk 2008, 18).

Inspirasjonen kom fra kontinentet hvor det nå var tydelig at sangen ble bevisst brukt med moralske og patriotiske mål. Et av eksemplene er Frankrike på 1790-tallet hvor revolusjonsfestene skapte en modell for nasjonale høytider. Disse revolusjonsfestene hadde velkoreograferte edsavleggelser og sang. Og i Sveits ble det i 1805 ble det startet et sanginstitutt av musikkpedagogen Hans Georg Nägeli hvor det å synge på tysk ble koblet til den tysk-patriotiske kampen. I 1810 ble det startet opp et mannskor ved instituttet (Enefalk 2008, 19).

Sangen hadde en viktig funksjon i det tidlige 1800-tallets frihets- og dannelsesbevegelser. Det tidligste eksempelet på dette var i Uppsala i Sverige hvor både studenter og lærere deltok i visesang av en politisk art. I 1808 ble tyskfødte J.C.F. Haeffner ansatt som director musices ved universitetet og begynte med en mer systematisk oppbygging av studentsangen (Jonsson 1997, 242).

Nesten umiddelbart etter sin ansettelse startet han opp et mannskor av studenter hvor han selv skrev repertoaret. Haeffners repertoar var krigersk og rojalistisk, og rojalisme ble et varemerke for uppsalasingen (Enefalk 2008, 19). Studentene arrangerte fester, med sang, til ære for blant annet kronprins Oscars navnedag. Disse studentfestene ble oppfattet som rojalistiske feiringer i Sverige, til forskjell fra det mer opprørske preget ved slike fester på kontinentet. Enhver feiring så ut til å bli en anledning for patriotiske mannskorsanger (Enefalk 2008, 19).

Den økte kontakten mellom de skandinaviske landene blant tilhengere av skandinavismen var direkte årsak til at den akademiske korthetradisjonen vi kjenner i dag spredde seg fra Sverige til Danmark og Norge. Rent konkret var studentertogene fra 1830–1876 som var den fysiske arenaen for at koridéen kunne spre seg. Skandinavismen skapte også en økende etterspørsel etter tekster om de nordiske land ved disse møtene, og diktere, komponister og forleggere var ivrige etter å fylle etterspørselen. Korene konkurrerte på sin side om å formidle dette med størst bravur (Enefalk 2008, 20). Det ble sagt at danskene talte best, svenskene sang best og nordmennene «hurraet» best (Lysdahl 1995, 129).

Danmarks nederlag i den andre slesvigske krigen i 1864 markerte slutten for den politiske skandinavismen. I løpet av 1860-tallet så man også en innskrenkning av den svensk-norske kongens makt og i Sverige hadde man avskaffet stenderforsamlingen, og også i Finland skjedde det politiske moderniseringer. Men likevel fortsatte studentkorene i samme form som før og økte også i popularitet. Mannskor og mannskvarterter hadde blitt et selvsagt innslag i musikklivet i Sverige, Norge og Finland (Enefalk 2008, 21).

En trend som også oppstod på denne tiden, var sangerferdene og de store sangerfestene. Sangerfestene oppstod i Norge og skulle komme til Sverige først mot slutten av århundret, men i 1867 dro uppsalasangere til verdensutstillingen i Paris, hvilket skulle markere starten for sangerferdene som en tilbakevendende beskjeftigelse for korene. De reiste både mye innad i Norden og på lengre utenlandsturer (Enefalk 2008, 21)..

Etter hvert begynte også elitekor som *Orphei Dränger* å gjøre seg gjeldende, delvis som et svar på at publikum begynte å stille høyere krav. Gjennom hele Norden så man en fremvekst av et rikere mer profesjonalisert offentlig musikkliv og disse ble en reell konkurrent til studentkorene. Noen studentkor responderte ved å forsøke å heve sitt eget tekniske nivå mens andre valgte å fokusere på unison sang for dens samholdsskapene effekt; den var tross alt noe alle kunne være med på (Enefalk 2008, 22).

For mens academia ofte innrettet seg skulle det vise seg at studentsangernes mål og interesser ikke alltid var helt i overensstemmelse med statsmaktens (Enefalk 2008, 18). I forbindelse med skandinavismens framturen blant studentene vokste også forestillingen fram i Sverige om studenten som «ljusets riddarvakt». Uttrykket kommer fra en kjent studentsang kalt «Stå stärke, du ljusets riddarvakt», og er kommet til å bli et vanlig uttrykk i det svenske språket. Man kan for eksempel spør retorisk «vad er hänt med ljusets riddarvakt?» (Skoglund 1998, 254).

Skandinavismen fikk en viktig betydning for studentene ved Uppsala og et sentralt element i retorikken deres var at studenter var en gruppe med særskilt ansvar i samfunnet. Som student var man medlemmer i «de läradas republik», men man var i motsetning til de akademiske ansatte ubundet siden de ikke hadde noe embetsmannsansvar og kunne dermed tale fritt. Den friheten medfulgte at de ikke bare hadde en rett, men også en plikt til å uttale seg dersom noe i samfunnet brøt med deres oppfatning av sannhet og rett. Studentene framstilte seg selv som samfunnets vakthunder (Skoglund, 1998, 255).

Det kunne vært lett å avfeie dette selvopphøyende snakket som pretensiøst og meningsløst, men studentene fikk tidlig legitimitet takket være kong Oscar I. Kongen hadde bedt en stor gruppe ledende studenter til råd i slottet. Dette var fordi kongen hadde tenkt å bruke studentopinionen for å legitimere egne mål i forbindelse med et innenrikspolitisk skisma, men naturligvis signaliserte dette at studentenes stemme hadde en betydning i den politiske arenaen (Skoglund 1998, 255).

Og mens både norske og svenske studenter var engasjert i samfunnskritikken, og gjerne anvendte politiske viser for å uttrykke sitt syn så ser man ikke samme åpne samfunnskritikk i sangen i mannskor generelt. Dens tekster og framførelsessituasjonen er i større grad konservative (Enefalk 2008, 22).

Hvorfor denne forskjellen, spør Enefalk. Noen forskere har påpekt at studentsangen kunne være en markør for en eksklusiv studentidentitet. Mannskorsangen, som krevde øvelse og musikkunnskaper, fremsto ofte som konservativ, mens unison visesang godt kunne brukes til å fremføre protester. Dersom man fokuserer på det musikalske når man undersøker studentsanger, vil man gjerne trekke den konklusjonen, hevder Enefalk. Ser man i tillegg på tekstenes innhold og den historiske konteksten, vil studentsangen fremstå som en politisk strategi, sier hun (Enefalk 2008, 23).

I Sverige, der den offentlige studentkorsangen først slo gjennom, var det på begynnelsen av 1800-tallet et håp blant menn med utdanning om at de kunne få politiske posisjoner og innflytelse. Dette ble det ikke noe av, og skuffelsen var stor. De såkalte rabulistene ga høylytt uttrykk for misnøyen, noe øvrigheten forsøkte å stoppe. De politisk ambisiøse som derimot ikke ble rabulister, og blant dem var det mange korister, valgte å innordne seg. De fortsatte å hylle kongemakten, men klarte samtidig å protestere mot øvrigheten gjennom sangen. Man kom rett og slett kongemakten i møte. Ved å dyrke fedrelandet og kongen uttrykte de patriotiske studentsangene en vilje til tjeneste. Ved å uttrykke seg på øvrighetens vilkår forsikret man seg også om at sin stemme ble hørt (Enefalk 2008, 23).

Her kan man trekke paralleller til den politiske musikken til Mozart under Habsburg-eneveldet. I stedet for å kritisere fyrsten direkte og dermed risikere represalier eller falle under sensuren, kunne man gjennom kunsten presentere et herskerideal. Gjennom å presentere et slikt herskerideal, som for eksempel Bassa Selimi *Die Entführung aus dem Serail* eller Sarastro i *Tryllefløyten*, kan man

antydde at det er sånn fyrsten skal oppføre seg, men kunne skjule seg bak at det er ment som en hyllest.

*

Enefalk sier at det var en gjensidig avhengighet mellom bernadottene og studentsangerne. Prinser fikk deler av sin utdanning ved universitetet i Uppsala. Karl XV holdt fast ved studentsangen hele livet, sang til og med sammen med vanlige studentkor etter at han var blitt konge (Enefalk 2008, 25).

Noen bernadotter skrev også tekst og musikk til studentkor. Sangene medvirket dermed, ifølge Enefalk, både til å skape nærhet mellom akademikere og kongehus, samtidig som sangerne på diskret vis fremhevet sin rett til makt. Sangene formidlet at sangerne ville ofre livet for konge og fedreland, men samtidig underforstått at de de da måtte få medbestemmelse. Den franske tanken om at borgerrettigheter forpliktet til militære offer, ble på et vis snudd opp ned. Dette skulle dessuten bare gjelde sangernes egen klasse, ikke underklassen. Etter 1814 var det ingen ekte krig mellom Sverige og Norge å vise sin offervilje i på ordentlig, så denne offerviljen ble kun uttrykt ved fremføring av sangen. I sangene forsøkte akademikere på et vis å etterstrebe direkte kontakt med kongemakten, og de fremhevet seg selv og sin offervilje, mens monarken redusertes til en pappfigur (Enefalk 2008, 25).

I 1872 utgis det i Stockholm en samling med norske og svenske manskorverk dedikert til Sveriges mannsangforeninger av den norske dirigenten Behrens (Lysdahl 1995, 354). Enefalk finner i sine studier av sangbøker at fra ca. år 1900 mister studentkorene sin toneangivende rolle for den alminnelige patriotiske sangen. Det gamle repertoaret bruktes igjen og igjen, men impulsene til den patriotiske sangen kom ikke direkte fra universitetene lenger, men fra aktører utenfor. Andre miljøer kom med nye sanger (Enefalk 2008, 25).

2. Finland

Finland var det første landet den svenske studentkortradisjonen spredde seg til, og da var det musikken til J. C. F. Haeffner som dominerte sangen i Uppsala. Finske studenter tok med seg den firstemte mannskorsangen da de returnerte fra studieopphold i Uppsala til universitetet i Åbo i 1819. Da de skulle synge for professorer og adelspersoner måtte de modifisere de noe krigerske uppsalatekstene noe til å ha et noe mer generelt patriotisk budskap. Likevel var det studenter som

sang dem uforandret på åpen gate uten at de møtte noen ytterliggående represalier til tross for at sangene kunne oppfattes som antirussisk agitasjon (Enefalk 2008, 20).

Men tiden med relativ åpenhet og universitetets lokasjon i Åbo med dens tette kontakter til Uppsala skulle ta slutt. Universitetet ble flyttet til den nye hovedstaden Helsinki, nærmere St. Petersburg, i 1827, og myndighetene skjerpet sin overvåkning av studentene. Samtidig ble sang i gatene og offentlige plasser forbudt og sensuren ble skjerpet i perioden 1827–1857, spesielt når det angikk tyske og svenske nyheter (Enefalk 2008, 20).

Den patriotiske mannskorsangen døde allikevel ikke ut selv om kontakten med uppsalastudentene ble brutt. Tvert imot tok den seg opp da tyskfødte Fredrik Pacius ble ansatt som musikk lærer ved universitetet i 1834. Han ble snart den dominerende figuren i Helsinkis musikk liv og brakte med seg tyske mannskorsanger i tillegg til at han skrev egne komposisjoner. I likhet med Haeffner var Pacius inspirert av Nægelis deklamatoriske stil (Enefalk 2008, 20). Da Akademiska Sångföreningen ble stiftet i 1838, ett år før Studenter-Sangforeningen i København er dette det eldste av de nåværende studentkorene i Norden utenfor Sverige.

Mens skandinavismen var den samlende ideologien for studentsangerne i Skandinavia, var det ikke mulig for de svensktalende finske studentene å slutte seg til den. Studentene i Helsinki ble invitert til studentertogene, men de ble rett og slett for tungt overvåket av styresmaktene til å delta. Det var viktig for det russiske overherredømmet å påse at ingen opprørske tanker fikk fotfeste i storfyrstedømmet (Enefalk 2008, 21).

Naturligvis ville skandinavismen, som jo fort kunne tolkes av det russiske regimet som en higen etter det forhenværende svenske styret tolkes som en trussel. Men man burde også stille spørsmål ved betydningen av denne. Var det en generell oppfatning i Finland om at svensk herredømme var å foretrekke, eller var det bare den svenskspråklige utdannede eliten som holdt dette synet? I og med at skandinavismen ofte var tuftet på argumenter om svensk nasjonal tilhørighet kan man ikke ta for gitt at deres paroler falt i god jord hos de finskspråklige finnene.

Likevel hadde den patriotiske studentangen en viss fremgang utover 1800-tallet, og det med et stadig mer offentlig tilsnitt under Pacius. I 1848 holdes en vårfest av studentene i Helsinki som «med rette» har blitt legendarisk i ettertiden. Den var «en offentlig, finsk-patriotisk manifestation av ett slag man aldrig sett förut» skriver Enefalk (2008, 21). Her ble også fremført for første gang

«Vårt land», med tekst av Johan Ludvig Runeberg og tonesatt av Pacius. Vårt land skulle siden bli Finlands nasjonalsang (Enefalk 2008, 21).

Denne patriotismen må naturligvis ha vært av en art som var akseptabel for de russiske styresmaktene ettersom den kunne demonstreres så offentlig uten noen represalier. Den finske studentsangen gav uttrykk for en keisertro patriotisme likt som de svensk-norske studentsangerne forholdt seg lojale til sitt kongehus, Bernadotte (Enefalk 2008, 21). I likhet med de svenske og de norske sangerne viste de finske koristene lojalitet til styresmakten som en strategi for å skaffe seg en bedre posisjon økonomisk og politisk (Enefalk 2008, 23)

På 1880-tallet spredte den norske tradisjonen med de store sangerfestene seg til Finland, men de svenske sangerferdene skulle det ennå gå tid før de finske korene sluttet seg til. De finske studentene var dratt inn i språkstriden og korene befant seg i en noe omskiftende situasjon. På denne tiden begynte korene etter hvert å dele seg inn i finske og svenskspråklige kor, og også i Finland begynte elitekor å markere seg mer, og disse dro gjerne på sangerferder i likhet med sine norske og svenske ekvivalenter.

De russiske kongelige kom aldri til å sette like stor pris på hyllesten fra studentkorene. De hadde en sterkere stilling, og dermed sannsynligvis mindre behov for de universitetsutdannedes støtte. Finske studentsangere tøyde de politisk aksepterte grensene mer enn norske og svenske og norske noensinne gjorde. Under russifiseringspolitikken rundt år 1900 reiste de på turneer utenlands med det åpenbare mål å vinne sympati for Finlands sak. En korleder skriver i sine memoarer at han ble innkalt og måtte forklare seg for universitetets kansler på grunn av dette, men at han fikk vridd seg unna (Enefalk 2008, 26).

Svenskspråklige studenter i Helsingfors reagerte på det finske og russiske påtrykket med å bli spesielt Sverige-patriotiske. Svenskspråklige kor turnerte for å samle inn penger til svenskspråklige folkehøgskoler (Enefalk 2008, 22). Det svenskspråklige elitekoret Akademiska sångföreningen var et flaggskip i det svenskspråklige studentmiljøet. Studentsangen bidro til å hevde en finsk identitet overfor Russland, men også en svensk identitet innad i Finland (Enefalk 2008, 26).

3. Danmark

Den tidligste formen for studentsang i København var, i likhet med i Sverige, hovedsakelig visesang. Den skilte seg ikke mye fra den visesangen øvrige lag av samfunnet hadde og bestod i stor grad av drikkeviser og selskapssanger. Opphavet til mange av de danske drikkevisene og selskapssangene er kretsen rundt Drejers Klub hvor mange av Danmarks kjente diktere, som for eksempel Oehlenschläger, frekventerte. Her diskuterte man litteratur og politikk, men sang og drakk også. De visene man sang ble etter hvert også nok til å fylle en hel sangbok for klubben (Lysdahl 1995, 143).

Fra stiftelsen av Studenterforeningen i 1820 hadde man en viss tradisjon for kvartettsang, men dette var ikke en bred aktivitet blant studentene og var nok forbeholdt de som generelt var dyktige musikalsk sett (Jonsson 1997, 243). Studenter-Sangforeningen skriver om sin egen historie at de har røttene sine i denne kvartettsangtradisjonen. Etter at en tysk kvintett hadde opptrådd i København inspirerte det mange til å danne kvartetter. Da Studenterforeningen ble stiftet i 1820 tok de opp alle sangglade studenter. I foreningens regi ble det ofte dannet leilighetskor til offisielle begivenheter ved universitetet (studentsangerne.net). I tillegg til inspirasjonen fra Tyskland var den sveitsiske komponisten Édouard Du Puy ansvarlig for at fransk musikk hadde en innflytelse på musikklivet i København (Lysdahl 1995, 146).

I Danmark så vel som i Norge er starten på studentersangen ettertrykkelig knyttet til skandinavismen. Den såkalte studenterskandinavismen oppstod mot slutten av 1830-årene. Lund- og københavnsuniversitetene hadde på grunn av sin nære geografiske lokasjon naturlig nok en del kontakt. I vinteren 1838 var Øresund islagt, og studentene kunne da ta seg over isen og de møttes spontant. I de kommende årene skulle studentene ha flere slike spontane, uformelle møter, og dette skulle bli forløperen til de skandinavistiske studentertogene (Thorkildsen 1994, 196).

En viktig faktor for disse møtene var at dampskip hadde blitt et vanligere transportmiddel hvilket muliggjorde raskere og rimeligere transport. Dampbåttrafikken hadde mye å si for kontakten mellom studentene og innbyggere generelt i Norden og dermed for skandinavismens utbredelse. På dette tidspunktet ble det derfor skrevet flere dikt og sanger om dette, blant annet Adam Oehlenschlägers *Dampskibsfarten*, og Otto Lindblads *Ångbåtssång* (Jonsson 1997, 242).

Det var under et av disse uformelle møtene det påfølgende året, da lundstudentene besøkte København, at de danske studentene fikk inspirasjonen til å danne egen studentersangforening.

Blant lundstudentene var det med en gruppe sangere fra Lunds Studentsångförening ledet av den berømte komponisten Otto Lindblad, og de gjorde inntrykk på danskene (Jonsson 1997, 243).

Danskene kunne bare stille med enstemte viser og følte at deres sang vakte pinlig oppmerksomhet i sammenligning med den firstemte sangen til lundstudentene. De besluttet at de ble nødt til å opprette en dansk studentsangforening «for at genoprette den nationale ære». Det var tre beboere ved studenthjemmet Regensen, Salomon Dreier, Rudolf Pedersen og sanglæreren Emil Erslev som tok initiativet til å starte dette koret, og et år senere hadde de sin første offentlige framtrøden og de følte de hadde gjort opp for fjorårets fiasko (studentsangerne.net).

Fram til 1864 var københavnstudentene de største pådriverne for studentskandinavismen og dermed var det naturlig at Studenter-Sangforeningen deltok på de skandinavistiske studentertogene. Dette førte til at det foregikk stor kulturell utveksling mellom de skandinaviske studentkorene. Men Danmark hadde også en forbindelse til Norge som strakte seg lengre tilbake en skandinavismen. Før Christiania fikk sitt eget universitet var Københavns universitet det eneste i Danmark-Norge. Nordmenn som ville anskaffe seg høyere utdanning måtte dermed reise dit. De norske studentene dannet Det norske Selskab hvor man, i likhet med Drejers Klub, sang og drakk i festlige lag. Også denne klubben ble opphavet til flere drikkeviser og selskapsanger, men disse hadde nok større betydning for Norge, men det at nordmennene tok med seg danske viser hjem gjorde at de to landene hadde mye felleslitteratur (Lysdahl 1995, 143).

Bellmans sanger var også populære i Danmark slik de var i resten av Skandinavia på 1800-tallet. I Danmark var bellmanmelodiene først og fremst kjent gjennom J.L Heibergs vaudeviller, men etter hvert ble også arrangementene til Halfdan Kjerulf, Den norske Studentersangforenings første dirigent, særdeles populære (Lysdahl 1995, 147).

Det var også studentene som var ansvarlig for at *Der er et yndigt Land* erstattet *Kong Christian stod ved højen Mast* som populær nasjonalsang i 1840-årene. Den kom nemlig fra studentenes egne krets og kongen var ikke spesielt populær blant de hovedsakelig nasjonalliberale studentene (Lysdahl 1995, 206). Det kan heller ikke tenkes at tekstens hyllest av krigshelter var populær blant de skandinaviaorienterte studentene. Hvert fall grove vers som «Hans værge hamrede så fast, at gotens hjælm og hjerne brast», kan ikke ha falt i smak.

Repertoarutvekslingen fortsatte utover århundret. I et brev fra den danske studenteforening til Det Norske Studentersamfund fra 1872 uttrykker de et savn over å ikke noen utgaver av studentersamfundets sangbok, og de lovet at hvis de mottok den ville de sende sin i bytte. Samme måned sendte Københavnstudentene åtte eksemplarer av *Hilsen til Norge*, en kantate komponert av den betydelige danske komponisten Johann Peter Emilius Hartmann til studentertoget til Christiania i 1869, og flere norske studenersangbøker og -hefter blir i 1873 gitt i gave til det kongelige danske bibliotek (Lysdahl 1995, 354).

Det kan virke som om kontakten mellom Studenter-Sangforeningen og de øvrige skandinaviske korene minskes mot slutten av århundret. I Danmark var naturlig nok skuffelsen over skandinavismen stor etter tapet av Slesvig. Det arrangertes riktignok to studentertog i etterkant av den andre slesvigske krigen, ett i 1869 og ett i 1875, men det skulle dog bli det siste fordi danskene aktet ikke å delta på flere studentertog. Carl Ploug uttalte at det ikke var aktuelt med et studentertog til København før Sønder-Jylland igjen var dansk. (Lysdahl 1995, 355).

Til tross for Plougs harde ord skulle studentsangerne treffes igjen om det ikke var like hyppig. I 1888 skulle det arrangeres kunst- og industriutstilling i København og i den forbindelse var det også musikkfest i hovedstaden med orkester og studentkorene. Det ble også arrangert en lignende tilstelning i Stockholm i 1897 (Lysdahl 1995, 358–359), men utenom disse virker det som om det hovedsakelig var blitt de norske og svenske studentene som hadde størst kontakt med hverandre.

4. Norge

Da kong Frederik VI vedtok at Christiania skulle få et eget universitet i 1811 var den ikke en stor by, og kulturelle institusjoner var det smått av. Det musikalske midtpunktet i den unge hovedstaden var i en lang periode *Det musicalske Lyceum*. Institusjonen virket i byen fra 1810 til 1838 og ble gjennom sin eksistens drevet av sentrale personer i norsk musikkhistorie som for eksempel den folkemusikkinspirerte fiolinisten og komponisten Ole Bull. Den ble også stiftet og drevet av flere personer som skulle bli viktige for den norske studentsangen som Lars Roverud, H.H. Falbe, L.M. Ibsen og Waldemar Thrane (Hemstad 1995, 25). Ibsen ble også i 1829 ansatt som syngemester ved Christiania Theater en stilling også den svært sentrale F. A. Reissiger skulle inneha fra 1840 i tillegg til å være dirigent (Hemstad 1995, 26).

Allerede i 1820–30-årene ble det gjort forsøk av studenten Lars Roverud på å popularisere firstemmig sang i Norge. Motivert av å ville styrke fedrelandsfølelsen, reiste Lars Roverud rundt

og lærte opp lærere og kirkesangere i flerstemt sang. Dette gjorde han med økonomisk støtte fra Stortinget ettersom man mente at sangen fremmet moral, fosterlandskjærighet og brorskap (Enefalk 2008, 18–19).

Jeg har fortalt om hvordan rabulistene i Sverige raste mot en øvrighet som ikke var lydør for deres innspill, og om hvordan studentsangerne valgte en annen strategi for å komme nærmere makthaverne. Samme logikk lå bak studentsangens utvikling i Norge, sier Enefalk. En forskjell var dog at de norske hadde et storting å henvende seg til. Også i Finland viste sangerne lojalitet til styresmakten som en strategi for å skaffe seg en bedre posisjon økonomisk og politisk. Svenske og norske poeter kunne få et karriereløft eller andre personlige fordeler gjennom å rose kongehuset i sine tekster (Enefalk 2008, 23). Et eksempel er Andreas Munch, som var den første som fikk en årlig dikterlønn i Norge. Noe av belønningen var kanskje bare symbolsk, men samtidig var mannskorsangen så populær og utbredt, at det var potensiell politisk sprengkraft i den. Studentene sang «sivilisert», og i alle fall ikke skrålende, så de var ikke en trussel mot vanlig ro og orden. Enefalk nevner eksempler på at politiet på 1800-tallet gjennomførte forhør av studentsangere, mistenkt for å ha oppviglet massene, men der de ble frikjente siden de tross alt hadde sunget flerstemt, og ikke skrålt (Enefalk 2008, 24).

Grensene mellom akseptabel og uakseptabel patriotisme ble tøyd. Eksempler er norske og svenske studenters engasjement for skandinavismen før kongemakten hadde sanksjonert denne, og støtte til ulike grupper ellers i Europa. Studentsangen møtte nok misnøye, men sjeldent virkelige represalier fra styresmaktene (Enefalk 2008, 25).

Utover 1840-årene så man virkelig en oppblomstring i mannskorsangen. I 1843 etablerte J. G. Conradi et kor på 20 mann bestående av akademikere og håndverkere. Dette kan regnes som det første offentlige mannskor i Norge (Lysdahl, 1995, s.118). Og i 1843 dannet J.D. Behrens en sangkvartett blant de bergenske studentene i Christiania, og de skulle komme til å utgjøre kjernen i Den norske Studentersangforeningen i dens første tid. Denne kvartetten sang gjerne i gatene, noe som ikke var helt stuerent på den tiden. Da de sang flerstemt, slapp de allikevel unna med dette (Lysdahl 1995, 120).

I 1840-årene så man også økt innflytelse fra utlandet utenom Danmark og Sverige i Christianias musikkliv, spesielt da Tyskland. Norske musikere kunne nå få utdanning ved musikkonservatoriet i Leipzig, og det var også i 1840-årene at tyske komponister som skulle få stor betydning for

mannskorrepertoaret som Friedrich August Reissiger og Carl Arnold flyttet til byen (Lysdahl 1995, 181).

En av de mest betydningsfulle hendelsene for den norske mannskortradisjonen skulle vise seg å bli da norske studenter reiste på studentertog til København i 1845. Skandinavismens utbredelse blant studentene skapte de fysiske arenaer for at den uppsaliensiske akademiske kortradisjonen skulle spre seg over hele Skandinavia. Gjennom studentertogene fra 1830–1876 spredte studentkorideen seg fra Uppsala gjennom Lund til København i 1839, og til slutt også til Norge i 1845. Takket være skandinavismen var det også en økende etterspørsel etter tekster om de nordiske land ved disse møtene, og diktere, komponister og forleggere var ivrige etter å fylle etterspørselen (Enefalk 2008, 20).

Studenter fra Lund og København møttes i 1843 i Uppsala til det første store studentertoget. Norske studenter ønsker etter hvert å delta, men møtte i første omgang praktiske hindringer. De ble imidlertid på det sterkeste oppfordret av Lunds studenterkorps om å delta på møtet i pinsen samme år, ikke som nordmenn, svensker og dansker, men som likeverdige, dog uavhengige, deler av en helhet. De har en viktig rolle å spille i verden, sammen. Interessen for skandinavismen er fortsatt ikke stor, og det deltar bare noen få norske studenter. De får en skålsang sunget for seg (Lysdahl 1995, 114). Heretter øker kontakten mellom studentene fra de skandinaviske landene.

Norge lå etter Sverige i kvalitet, og det var en skepsis til skandinavismen. En gruppe reiste allikevel fra Christiania til studentertoget i 1845. Blant dem var J.D.Behrens, som ble mektig imponert over de danske og svenske korene, og satte i gang arbeidet som skulle gjøre ham til en dominerende skikkelse i den norske mannskorbevegelsen (Enefalk 2008, 21). studentsangen i Norge ble i stor grad integrert i det øvrige musikklivet i Christiania. Dessuten tok de forhenværende studentene med seg sangene videre i sine liv der de gjerne hadde høye posisjoner. Enefalk sier at studentsangen i Norge forble det hun kaller et skandinavisk flaggskip fra 1845 og helt til unionsoppløsningen.

I 1845 var det (fortsatt) stor uenighet blant de norske studentene om hvilken holdning de skulle ha til skandinavismen, hvorvidt noen skulle reise til samling i København, og om de som eventuelt dro kunne regnes som representanter for norske studenter i alminnelighet. Noen fryktet de politiske konsekvensene av å la studenter delta, da det kunne tolkes som en tilslutning til

skandinavismen, mens andre argumenterte med at studentene burde dra for å observere (Lysdahl 1995, 127).

21.juni gikk likevel 122 studenter, syngende på nasjonale sanger fra landene i Skandinavia, om bord i båten som fraktet dem til København. Vel fremme der holdt de seg allikevel mest i bakgrunnen, mens noen taler som ble holdt handlet om nordmenns solidaritet overfor folket i nabolandene. For øvrig var sang et viktig uttrykksmiddel på studentertogene. Det ble skrevet nye sanger til anledningen, da det ikke var mye felles skandinavisk sang å ta av fra før. Dessuten ble det høytidelige i det å møtes på denne måten fremhevet ved at sangene ble fremført firstemmig av mannskorene. Danske og svenske studenter hadde allerede en god del erfaring med å synge i kr, mens nordmennene ikke hadde det. I anledning reisen til København ble det startet et improvisert kor på 20 mann. De turte ikke synge selv etter å ha hørt hvor flinke de andre korene var, men dirigenten deres, J. D. Behrens, ble inspirert og motivert av svenskene og danskene. Da de kom hjem til Norge samlet han, sammen med J. A. Hals og H. Lassen, nok sangere, og Den Norske Studentersangforening ble endelig startet (Lysdahl 1995, 128–129).

Ved stiftelsen var de rundt 70 sangere, men de økte fort til å bli 80–90. Behrens ble ansett som en naturlig leder for koret, men ønsket ikke på dette tidspunktet det. Dermed hyret man den respekterte musikeren Halfdan Kjerulf som godtok med forutsetning om at Behrens skulle bistå med opplæring av nye sangere og utvelgelse av repertoar. Kjerulf nøyde seg ikke med at foreningen kun skulle være uttrykk for studentikos hygge. Han hadde også musikalske ambisjoner (Lysdahl 1995, 203–205).

DnS' første opptreden var ved Henrik Wergelands begravelse 17. juli 1845, og desember samme året holdt de sin første lukkede konsert (kun for andre studenter) som var preget av både nasjonalromantisk og skandinavistisk repertoar. Man sang mannskorrepertoar fra alle de skandinaviske landene og blant annet sang man til og med Danmarks nye nasjonalsang, *Der er et yndigt Land*. Korets første offentlige opptreden derimot var under festen til fedrenes minne 13. januar 1846. Denne var ikke like ultranorsk som de tidligere festene og oldnordiske lag, og man hadde en mer forsonende tilnærming. Til og med troppisten Welhaven var med i festkomiteen. Den var også utpreget skandinavisk. M. Nissen hevdet i en hyllest til DnS at sangforeningen var et praktisk bevis på at skandinavismen dugde til noe (Lysdahl 1995, 206).

I 1864 skulle man feire 50årsjubileumet til Grunnloven, og i den anledning skulle det bli urfremført et mannskorverk skrevet av Rikard Nordraak med tekst av Bjørnstjerne Bjørnson på et arrangement på Eidsvoll. Dette verket var *Ja, vi elsker* hvilket som kjent er Norges nasjonalsang. Også her var studentkormiljøet sentralt. Behrens hadde fått i oppdrag å dirigere og han hadde med seg et samlet kor med tolv sangere fra Den norske Studentersangforening, åtte fra Handelsstandens Sangforening og fire fra Christiania Haandverker Sangforening (Arntzen 2020).

Det som er verdt å bite seg merke i er sjette strofe:

Fienden sitt våpen kastet,
opp visiret fór,
vi med undren mot ham hastet;
ti han var vår bror.
Drevne frem på stand av skammen
gikk vi søderpå;
nu vi står tre brødre sammen,
og skal sådan stå!

Bjørnson var, som tidligere nevnt, en trofast skandinavist, og med sin referanse til tre brødre er det ikke vanskelig å forstå at det er de tre skandinaviske landene han sikter til. Det er også en direkte henvisning til krigen som hadde brutt ut tidligere samme år: «Drevne frem på stand av skammen/gikk vi søderpå». Bjørnson hadde tydeligvis fortsatt et håp om at nordmenn ville komme Slesvig til unnsetning da han skrev denne strofen. Han hadde strøket den da sangen skulle fremføres.

Selv om det opprinnelig var patriotene ved studentersamfundet som omfavnet skandinavismen ble den etter hvert sfæren til de konservative. Studentersangforeningen som gladelig reiste til Sverige for å synge og feire 25 års-jubileum for Oscar IIs tronbestigelse hadde begynt å representere et håp for de konservative unionistene og rojalistene. Styresmaktene i Sverige så det som et tegn på at det fortsatt var støtte for unionen (Lysdahl 1995, 361). Likevel sang DnS på sin store USA-turné i 1905 sanger om Norges selvstendighet (Lysdahl 1995, 348).

*

Lysdahl deler repertoaret til studentsangerne inn i tre kategorier:

- Sanger som ble laget for en bestemt anledning. Disse kunne markere både store, offentlige begivenheter, men også veldig interne hendelser i studentmiljøet.
- Kategorien drikkeviser/ selskapssanger/ nasjonalsanger, som ble sunget i mange sammenhenger, både internt og offentlig.
- Kantater og verk av større dimensjoner. Disse ble først og fremst fremført ved offentlige anledninger, som minne-, sørge-, og jubelfester. Disse var ofte flerstemmige (Lysdahl 1995, 129).

Sang var naturligvis en viktig del av festlighetene ved Det Norske Studentersamfund også før man hadde studentkor, og allerede i protokoller fra 1829 ser vi at det var et ønske om å dyrke sangen i større grad. Studenten A. I. Brock hevdet at det var en mangel i studentersamfundet at mange studenter ikke kunne selv de vanligste selskapssangene og at de følgelig ikke ble vist så stor interesse for dem som det burde. Ludvig Christensen Daae foreslo å nedsette en komité som skulle samle de sangene man mente det var viktigst at studentene skulle kunne samt komme med forslag til hvordan disse skulle distribueres blant medlemmene (Lysdahl 1995, 130).

Komitéen bestod av Brock i tillegg til en J. Hansen og Johan Sebastian Welhaven. De samlet inn 42 sanger og foreslo at disse skulle bli trykt i hos en profesjonell boktrykker. Studentersamfundet godkjente komitéens innstilling og vedtar at de skal trykke opp 100 eksemplarer og fordele kostnaden på studentersamfundets medlemmer. Visstnok var ikke komitéen selv fornøyd med utvalget av sanger selv. Det ble gjort forsøk på å revidere arbeidet i 1832 uten at det ble noe av det den gangen heller (Lysdahl 1995, 133).

I 1835 ble det nedsatt en ny komité for å nedtegne selskapssanger. Denne besto av Emil Stabel, Christian Heyerdahl og Welhavens rival, Henrik Wergeland. Denne gangen fikk komitéen også finansiering til selve transkripsjonsarbeidet. Heyerdahl ble etter hvert erstattet av Sylvester Sivertson. Komitéen blir videre supplert av M. J. Monrad og H. J. Thue i 1837 og Lindemann i 1840 (Lysdahl 1995, 134–135).

Første hefte av det som ble kalt *Sangsamling for norske Selskabskredse* (SnS) ble utgitt i 1839 og bestod av fedrelandssanger og frihetssanger. I de to påfølgende heftene kom drikkeviser og selskapssanger med. Men påfallende nok var det ikke kategorien studentviser inkludert. Først i 1856 med utgivelsen av *Visebog for det norske Studentersamfund* skulle spesifikke studentsanger være inkludert. Her var også leilighetssanger inkludert (Lysdahl 1995, 135).

En årsak til at komitéen, til tross for at de i utgangspunktet skulle lage en samsamling til studentersamfundet, ikke inkluderte studenterviser, mener Lysdahl at kan ha å gjøre med at de hadde et større publikum i tankene. 1840-årene var tiden for de store innsamlingene i Norge av folkemusikk og folkeeventyr. Man ville dyrke den norske musikken og studentervisene var dominert av dansk og svensk repertoar (Lysdahl 1995, 136).

Til tross for at komitéen ønsket å prioritere norsk musikk var en god del av sangene, spesielt i kategorien selskapsanger og drikkeviser, danske. Mange av disse sangene har opphav i Det norske Selskab i København, men enda flere fra Drejers Klub hvor man diskuterte litteratur og poesi, men også sang og drakk. Denne omgangsformen preget også Det norske Selskab og Det norske Studentersamfund. Mange norske drikkeviser ble til etter modell fra de danske, men også mange av de patriotiske visene (Lysdahl 1995, 143).

Også svensk repertoar satte preg på visene de norske studentene sang. Spesielt var det sanger skrevet av Valerius, Bellman og Du Puy. Johan David Valerius var bosatt i Christiania i en kort periode i 1814. Samtidig satte Édouard Du Puy sitt preg på musikklivet i Stockholm. Du Puy musikk spredte seg til Christiania både fra Stockholm og København (Lysdahl 1995, 146).

Men av de tre er det nok Carl Michael Bellmans sanger som har hatt mest varig innvirkning på studentsangertradisjonen. I Det Norske Studentersamfunds bibliotek var en av de få samsamlingene de hadde Bellmans. Ikke bare sangene, men historiene bak og hele karaktergalleriet var kjent blant studentene. Under studentertog til Christiania var servitører utkledd som karakterer fra Bellmans sanger, og under studentertog til Uppsala ble det hevdet av flere at han ikke var en svensk dikter, men en skandinavisk en (Lysdahl 1995, 148).

I hvert av de nordiske landene hadde man en egen tradisjon for å fremføre Bellman, som regel basert på arrangementene til den svenske tonesetteren Johan Peter Cronhamn. I Norge var det spesielt arrangementene til DnS' to første dirigenter, Halfdan Kjerulf og J. D. Behrens som ble fremført. Kjerulfs arrangementer ble sågar populære i både Sverige og Danmark. Man mente at hans arrangementer var mer i Bellmans ånd enn Cronhamn sine. De var mer belivet og hver stemme hadde mer å gjøre (Lysdahl 1995, 147).

Bellman var mer krevende repertoar enn det øvrige viserepertoaret. Den ble i større grad framført av en dyktig sanger, eller kvartett dersom man framførte de flerstemte arrangementene. Bellmans

popularitet fluktuerer i Norge på 1800-tallet, men får en renessanse på 1900-tallet, spesielt etter at Ansgar Guldberg overtar som dirigent for DnS. Musikklivet i Norge hadde utviklet seg og DnS som tidligere hadde vært desidert den viktigste musikkinstusjonen hadde nå større konkurranse. For å hevde seg begynte de nå å fokusere på de mer intime sjangrene og da var Bellman passende (Lysdahl 1995, 148).

De norske sangerfestene

I 1851 ble den første store sangerfesten arrangert i Asker, samme år som det var studentertog i Christiania. Det var DnS som var initiativtakerne, og det deltok kor fra Christiania og Drammen. Det deltok 173 sangere hvorav 30 var studenter. I avisomtalen ble kvaliteten i sangen trukket frem, og ikke minst hvor mye mer DnS kunne utgjøre musikalsk nå som de samarbeidet med handelsstandens og håndverkernes sangforeninger. Og da christianiastudentene skulle motta studentertoget samme året fremførte de velkomstsangen sammen med disse korene (Lysdahl 1995, 309).

Sangerfesten var på ingen måter konsert. En omtale i *Christianiaposten* omtalte den som et friluftstevne hvor taler og sang avløste hverandre (Lysdahl 1995, 309). Sånn sett lignet sangerfesten mer på formatet til studentertogene. Dette er ikke overraskende når det var Studentersangforeningen som var initiativtakerne og dette var et format de var vant til. Den andre sangerfesten fant sted i Horten i 1853 og nå var det rundt 300 sangere hvorav 51 var studenter. I likhet med studentertogene forsøkte man å tilegne sangerfestene en ideologisk betydning. Taler la vekt på sangens samlende kraft. Den hadde makten til å utviske standsforskjeller og gi folket sans for det skjønne og edle (Lysdahl 1995, 309).

Den tredje sangerfesten gikk av stabelen i Fredrikshald (Halden) i 1856. Denne var i enda større grad gjort etter modell av studentertogene. Man holdt taler og diskuterte kultur, politikk og sosialt liv. Deltagerne inkluderte blant andre Welhaven, Munch og Bjørnson. Den største forskjellen var at innholdet ikke var skandinavistisk, men nasjonalistisk. Man talte om sangens viktighet for folkebevissthetens vekst, nasjonale følelse og frihetsidealer. Også her belyste man sangens makt som bindemiddel, ikke bare mellom stender, men også mellom nasjoner. Idealene som lå til grunn for skandinavismen var altså ikke helt fraværende (Lysdahl 1995, 311).

En tale fra Lorentz Dietrichson demonstrerer et ideologisk syn på musikken, både som en samlende og som en frigjørende kraft. Han mente sangen var bærer av frigjørende krefter og

trivdes kun hos et fritt folk. En slekt som vokste opp under sangen skulle bli en fri slekt. Når man elsket sangen var sjelen hevet over det smålige og ånden var fordomsfri så man kunne unngå å «synges falskt i den store verdensharmonien» (Lysdahl 1995, 312–313).

Den fjerde sangerfest var i Arendal i 1859 og foregikk mye på samme måte som de tidligere med den forskjellen at musikken begynte å vektlegges mer. Man hadde egne konsertavdelinger mellom alle talene og leilighetssyngingen. I innbydelsen stod det også at alle korene som deltok måtte øve inn tre sanger som skulle være fellesnummer, alle fedrelandssanger. Disse var Reissigers *Fædrelandssang*, Kjerulfs *Norges Fjelde*, og *For Norge, Kjæmpers Fødeland*. Korene deltok også i gudstjeneste i Arendal kirke hvor de både hadde egne innslag og deltok i den liturgiske sangen og menighetssangen. Reissiger var organist (Lysdahl 1995, 315).

Den femte sangerfesten i 1863 fortsatte trenden med at man flyttet seg lengre vekk fra hovedstaden for hver gang. Denne gangen reiste man til Bergen. Denne sangerfesten var i året mellom studentertoget til København i 1862 og utbruddet av den andre slesvigske krig i 1864 og skandinavismen var altså brennende aktuell. Likevel så man et økende krav om en mer nasjonal linje i mannskormusikken. I forkant av festen holdt DnS en konsert for å finansiere reisen, og Ole Bull som hadde lovet å bistå på konserten stilte krav om at DnS kun skulle synges norske sanger på konserten og sangerfesten. Når DnS demonstrativt ikke godtar kravet nekter også Bull å delta på konserten (Lysdahl 1995, 321–322).

Når det ble diskutert i Bergen hvor neste sangerfest skulle holdes sa Behrens at den skulle holdes i Trondheim når de hadde fått jernbane dit fra Christiania (Lysdahl 1995, 326). Det skulle ta tjue år før sangerfesten i Trondheim i 1883, og den ble arrangert etter initiativ fra Trøndernes Mandssangforening som fungerte som lokalkomiteé. Det var likevel bestyrelsen i DnS som sto for hovedkomiteén. Sangerhilsen ble skrevet i anledning den sjette store sangerfest i Trondheim i 1883 (Lysdahl 1995, 368).

Det ble sunget stort sett norske verk, og flere av dem var nyskrevet til anledningen. De var *Sangerhilsen* av Edvard Grieg, med tekst av Sigvald Skavlan; *Avskjedskantate* av Martin Andreas Udbye, med tekst av Lorentz Dietrichson; og *Hilsen til Nidaros* av Johan Selmer, med tekst av John Paulsen. *Sangerhilsen* og *Avskjedskantate* ble sunget av de trønderske sangerne som henholdsvis velkomst- og avskjedssanger, sistnevnte ledsaget av orkester (Lysdahl 1995, 369).

Sangerhilsen ble igjen sunget av flere trønderske kor på den syvende sangerfesten i Kristiania, da som en del av konsertrepertoaret (Lysdahl 1995, 382).

Det var igjen et lengre tidsintervall mellom den sjette og syvende sangerfesten i Christiania i 1896. I DnS' protokoller heter det at den var holdt som «tak for tidligere sangerstevner andensteds og kun i samlingens aand» (DnS' i Lysdahl 1995, 376). Det var tydelig på denne sangerfesten at man allerede hadde nådd høydepunktet tidligere, og beretningene om denne hadde en langt mer nøktern framstilling av musikken og mannssangens betydning. Man bekreftet sangerfestenes uunnværlighet for å fremme og utvikle mannssangen, men det er ingen grandiose hyllester av sangens samlende kraft i beretningene. Det var musikken som var viktig, og sangerfestene var nå i større grad rene sangstevner. Dietrichson holdt dog en tale hvor han repeterte denne retorikken fra førti år tilbake, men også han måtte innrømme at sangen ikke hadde lyktes i å forhindre splittelsen han nå så i folket. Han oppfordret folk til å ofre sitt hat på «den forædlende samklangs alter» (Lysdahl 1995, 378).

Sangerfestene startet opp i gullalderen til studentertogene, og det er tydelig at de er inspirert av dem selv om det på sangerfestene nok var større fokus på musikken. Som i studenttogene holdt man taler hvor man priset sangens samlende kraft. Repertoaret var sterkt preget av de nasjonale sangene.

5. Nordiske musikkfester og sangertreff

En lignende aktivitet fant også sted mellom de nordiske landene. Til tross for at det ble en slutt for de skandinavistiske studentertogene etter 1875 var det på ingen måter slutten på at de nordiske studentene møttes. En slags åndelig arvtager av studentertogene skulle bli de nordiske musikkfestene og sangertreffene. I 1888 skulle det avholdes en kunst- og industriutstilling i den danske hovedstaden. Den skulle bli en nordisk musikkmonstring hvor man fremførte større kor- og orkesterverk skrevet av nordiske komponister. I tillegg til konsertene, hvor studentsangerne deltok sammen med orkester som i større grad representerte det borgerlige musikkliv, arrangerte de danske studentene en fest for studentsangerne i Tivoli-hagen hvor de sang a cappella og ellers feiret som de var vant til (Lysdahl 1995, 358).

I etterkant av musikkfesten reiste Uppsalasangerne videre til Christiania og holdt tre konserter der med hovedsakelig nordisk repertoar. De norske Reissiger og Kjerulf var godt representert. Høsten

samme år hadde også finske studentsangere konsert i Christiania. De sang en blanding av finsk, svensk og tysk repertoar (Lysdahl 1995, 359).

I 1897 ble det arrangert en ny musikkfest i Stockholm, også denne i forbindelse med en kunst- og industriutstilling. Også her ble det framført store kor- og orkesterverk. Den norske dirigenten Iver Holter fikk anledning til å holde en tale for de svenske studentene hvor han uttalte at når svenskene banket på norske hjerter ville de alltid finne broderånd og brodersinn. Man hadde generelt en tro om at samkvemmet mellom Norges og Sveriges ungdom ville bøte på den splittelsen som på denne tiden hersket mellom landene (Lysdahl 1995, 359).

Høsten 1897 skulle Oscar II feire 25 år på tronen. I Det Norske Studentersamfund ble det stilt forslag om at studentersamfundet skulle holde seg unna feiringen. Disse forslagene ble forkastet, men de viser likevel at en mer radikal antisvensk og antimonarkistisk strømning hadde plass i studentersamfundet. DnS hadde tilsynelatende ingen motforestillinger mot å feire kongen. De deltok sammen med de to andre christianiakorene, håndverkernes og handelsstandens sangforeninger, på musikkfesten i Stockholm. Der hadde de til og med en soloopptreden for kongen hvor de blant annet framførte *Sangerhilsen* (Lysdahl 1995, 361).

Denne musikkfesten fikk fram motsetningene mellom de norske studentene. DnS kom til å representere de konservative, rojalistiske holdningene mens studentersamfundet representerte de mer radikale og lite unionsvennlige. Det ble rettet interpellasjoner mot DnS i studentersamfundet fordi de mente at koret hadde tatt initiativ til å representere studentene ved jubileet. DnS' formann svarte med at de ikke måtte stå til rette for studentersamfundet. De var en selvstendig forening som kun hadde den forbindelsen til studentersamfundet at de hadde mange felles medlemmer (Lysdahl 1995, 361).

Om våren i 1899 besøkte Den norske Studentersangforening Lund. De hadde fått invitasjon fra sangforeningen der om å holde felleskonserter i både Lund og Christiania. Dette ble framhevet som et godt tiltak for å holde ved like kontakten mellom de norske og svenske studentene. Også de med mer nasjonalistisk orientering som den tidligere studentsangeren Otto Anderssen ga samarbeidet sin fulle oppslutning. Han mente det hadde en verdi for det åndelige samvirket mellom folkene (Lysdahl 1995, 362).

Dette var en politisk urolig tid på grunn av tilspisningen av unionsspørsmålet. På grunn av et opptrinn i Christiania mot kronprinsen var det flere som var bekymret over om det i det hele tatt kom til å bli noe av konserten. Christianiastudentene skulle innløsjes hos lundstudentene og noen vegret seg for dette. Morgenbladet hevder at denne vegringen er et tegn på at man tilegner sangertreffet en politisk betydning det ikke har (Lysdahl 1995, 362–363).

Sangertreffet fant sted til tross for den politiske uroen. Korene sang både eget repertoar og fellesrepertoar inkludert to verk med orkester. Utenom konsertene ble det sunget spontant av korene, og det ble holdt fester med sang og taler som i studenttogenes tid. I en tale fra Nordmannen Thomsen, som for øvrig ble publisert i Aftenposten i etterkant, inneholder i tillegg til de sedvanlige vendinger om sangens kraft, en appell til det han mente var studentsangens oppgave. Møtene mellom studentene handlet ikke bare om drikking og synging, men hadde en dypere mening i denne politisk spente tiden. Sangertreffet var et vitnesbyrd om at universitetsungdommen var villige til å rekke hverandre hånden til tross for den «klamme tåken» som hadde senket seg over forholdet mellom landene (Lysdahl 1995, 363–364).

Da lundstudentene foretok sin gjenvisitt til Christiania ble det mye omtalt i norsk presse. Den konservative Aftenposten vektla betydningen av at ungdommen møttes i denne splittelsens tid. Heldigvis, mente de, hadde ikke sangertreffene et politisk program, men var uttrykk for broderånd. Som en avslutning sang de en friluftskonsert foran flere tusen mennesker foran universitetet. Her sang de svenske og norske patriotiske sanger (Lysdahl 1995, 365–366).

I 1903 blir DnS igjen invitert på sangerferd, denne gangen av Upsala Studentkår og Upsala almänna Sångförening. De hadde en avdeling under Orphei Drängars vårkonsert hvor norsk musikk naturligvis var godt representert. Også denne gangen kom uppsalastudentene representert av Orphei Drängar på gjenvisitt. Etter konsert i hovedstaden dro de sågar på norgesturné til stor beundring blant nordmennene (Lysdahl 1995, 367).

Også ved dette møtet ble det holdt taler og sunget sanger som skulle illustrere forbrødringen mellom landene. Ordförande (formann) i Upsala Studentkår tok til orde for at svenskene hadde et større ansvar for å vise interesse for norske kulturelle kilder. DnS' formann understreket uppsalasangens betydning som foregangsmenn for den norske studentsangen. Svenskene måtte tilskrives den største ære for studentsangen i Norge. Han bemerker at så mye av mannsangens repertoar er felleseie mellom Norge og Sverige. Noen av talene berørte også den spente

situasjonen rundt unionsspørsmålet. Igjen belyser man treffenes rolle i å styrke samholdet mellom broderfolkene (Lysdahl 1995, 367).

*

Musikkfestene og sangertreffene i perioden 1888–1903 var på mange måter en åndelig arvtager etter studentertogene. Den politiske skandinavismen hadde mislyktes, men studentertogene hadde sådd frøene for et samhold mellom korene som skulle overleve langt etter at skandinavismen var død.

Man hadde beholdt elementer av studenttogene som talene, fester og leilighetssynging, men musikken var mer i sentrum i denne perioden, og man holdt konserter og reiste på turnéer. De finske studentkorene, som også hadde deltatt på det siste studentertoget, reiste nå også på turné i Skandinavia.

Talene som ble holdt på festlighetene under treffene la vekt på forbrødring mellom landene uten å gå for mye inn på de politiske realitetene. Pressen kritiserte de som tilla treffene politisk betydning som de hadde gjort med studenttogene før disse hadde blitt stuerene. I en tid da norske studenter ble mer radikale og unionsfiendtlige representerte koristene et håp for de konservative unionistene fordi de hyllet unionskongen og samholdet med «broderfolket».

Uppsalasangerne ble fremhevet som foregangsmenn av nordmennene DnS' formann i 1903 mente at de skulle ha all æren for at mannssangen hadde blitt det den hadde blitt i Norge. Han bemerket også hvor mye felles repertoar man hadde i landene.

Studenter-Sangforeningen hadde deltatt på musikkfestene i 1888 og 1897, men den øvrige aktiviteten ser ut til i all hovedsak å foregå mellom de norske og svenske studentsangerne. Mulige forklaringer på dette er at danskene i større grad enn svenskene og nordmennene var desillusjonert over det skandinaviske samholdet etter tapet av Slesvig, og at med den pressede situasjonen i den svensk-norske union var det viktigere for svenskene å uttrykke svensk-norsk samhold.

V. Casestudium: Trondhjems Studentersangforening

De nordiske studentkorene har altså en tett sammenknyttet historie, og denne historien kan knyttes til de politiske strømningene på 1800-tallet, men hvordan kommer dette til uttrykk i dagens studentkormiljø? I dette kapitlet vil jeg undersøke om det fortsatt i dag finnes en felles studentkortradisjon i Skandinavia og Finland som gir uttrykk for et samhold mellom landene. Og dersom det fortsatt finnes i dag, hvordan kommer det til uttrykk?

For å hjelpe med å svare på dette vil jeg analysere responsen fra de kvalitative dybdeintervjuer med to langvarige medlemmer av Trondhjem Studentersangforening hvor jeg undersøkte deres syn på hvordan TSS omgås andre kor i og utenfor den nordiske tradisjonen. Før jeg begynner å besvare spørsmålene ovenfor vil jeg beskrive korkulturen i TSS og litt om forskjellene mellom dette koret og studentkor i Amerika og England.

1. Musikalsk ambisjon og sosial rolle

Som nevnt i metodekapitlet er dette første temaet ikke noe jeg hadde planlagt å undersøke på forhånd, men et tema som kom fram mens jeg arbeidet med intervjuene. Med studentkorenes rolle hentyder jeg til forholdet mellom musikalsk ambisjon og sosial funksjon, og hvilken av disse koret vektlegger. Jeg mener at korets sosiale rolle og hvilken verdi denne har for medlemmene kan være et uttrykk for at samholdsideal og at det derfor kunne være relevant å undersøke.

Respondent K77 har sunget i kor i Amerika og England og mener at det er en vesentlig forskjell på de korene og de nordiske studentkorene spesielt når det kommer til vektleggingen av den sosiale funksjonen til koret versus musikalsk ambisjon:

Det er ganske typisk for de korene som har et høyt nivå, at vi da antar de at de synger så profesjonelt at det vil være publikum hvor enn de går. Men jeg fant aldri mesteparten av mine vennskap og min sosiale krets i de korene; de var ikke bygd opp slik. Det er kanskje, sånn jeg opplever det, den største forskjellen til det å synge i kor her (i Norge, red.anm.).

Han beskriver også drikkekulturen som en sentral del av sin opplevelse av å synge i kor i Norge.

Men da jeg begynte i TSS så hadde man en pause midt i øvingen og gikk opp til Hybelen (internområde for medlemmer av en gjeng på Studentersamfundet i Trondheim, red.anm.), og da kunne man ta seg en pils i pausen, og det gjorde vi. Så det var også noe som jeg merket

veldig tidlig og fant annerledes enn det jeg hadde opplevd før, men jeg opplevde da at øldrikkingen var en viktig del av det sosiale livet.

Dette reflekteres jo i repertoaret til studentsangen som Lysdahl påpeker består i en stor andel av drikkeviser og selskapsviser (Lysdahl 1995, 129).

Det var ikke et festmiljø, eller hva skal vi si, et sosialt miljø rundt koret. Det var forbundet med at vi sang på gudstjenester i det kapellet. Og da vi i det andre koret reiste på turne, så reiste vi til universiteter, ikke til studentmiljøer, og vi reiste ikke for å møte andre kor, men heller sang som et eksempel på hva collegestudenter kunne prestere.

Det han beskriver er at collegekorene i USA har en mer representativ enn sosial funksjon. Dette skiller seg jo fra den akademiske korthadisjonen i Norden. Ikke fordi de nordiske korene ikke har musikalske ambisjoner, men de står ikke i sentrum. Dette kan være noe av grunnen til at studentkorene, spesielt i Sverige og Finland, ofte delte seg inn i elitekor og mer åpne kor, ikke at det betyr at elitekorene er noe mindre sosiale.

Studentkor i Norden kan naturligvis også ha tilknytning til et universitet, og i den forbindelse har de ofte en til en viss grad representativ funksjon, TSS synger for eksempel på NTNUs immatrikulering og doktorpromosjoner, men denne representative funksjonen er ikke like mye vektlagt i Norden som i USA ifølge respondenten.

Disse collegene har alle sammen musikk institutt hvor ungdommer studerer det instrumentet de har som hovedinstrument, slik som konservatoriene fungerer her hjemme. Og da er det slik at en av de aktivitetene som ikke forventes, men som bygger på musikkinteressen deres, er disse korene. Så du har en gruppe studenter som alle sammen leser musikk, og som oftest har de noe musikalsk trening. Før var det slik at det ikke var særlig vanlig i TSS at de som var med i koret hadde noen trening i å synge i kor, eller var opplærte korister. Det har endret seg ganske mye.

Det at korene er tilknyttet musikk institutt er ikke i seg selv unikt for amerikanske studentkor. Man ser det ofte i nordiske kor, men det er kanskje en forskjell i at forbindelsen er mindre offisiell i de nordiske korene, for eksempel i Uppsala i Sverige og Åbo i Finland ble studentkor som nevnt dannet av musikkdirektører ved universitetene, men de hadde ikke av den grunn noen direkte pedagogisk funksjon for musikkstudentene. DnS (Den norske Studentersangforening) har i dag en

offisiell status som koret til Universitetet i Oslo, men de ble startet på initiativ fra studenter fordi de ble inspirert av de svenske sangerne.

Også TSS ble stiftet av studenter, og selv om de ofte synger på offisielle hendelser i regi av universitetet er de ikke offisielt tilknyttet det. De hører derimot til Studentersamfundet i Trondheim. TSS ble i likhet med Studentersamfundet stiftet i 1910 i Norges tekniske høgskoles første semester etter at den var blitt opprettet. Blant initiativtagerne var en kjerne av ferdigstuderte beboere i Trondheim som hadde sunget i Den norske Studentersangforening i Christiania og mente at man naturligvis også måtte videreføre den nordiske akademiske mannskortradisjonen i Trondheim (Mauk i Åteigen mfl. 2010, 19).

Respondenten nevner også at det i TSS har blitt større fokus på de musikalske ambisjonene i løpet av den tiden han har vært med. Han nevner at da han startet i TSS i 77 slapp han å være i det såkalte karantenekoret fordi han hadde en del erfaring med kor fra før av. Det var altså uvanlig på den tiden, men i senere år har altså ambisjonene blitt større.

Karantenekoret er en periode etter opptaket i TSS hvor nyopptatte korister har øvelser separat fra resten av koret for å lære en del av stamrepertoaret. Men denne ordningen har ikke bare en musikalsk-pedagogisk funksjon, men også en sosial funksjon som man kanskje ikke var tilsiktet, men som man er blitt litt mer bevisst på etter hvert. K77 sier at han i ettertid skjønner at han hadde gått glipp av noe da han ikke hadde vært med i karantenekoret til sitt kull.

[Dirigenten] ville ikke la meg gå i karantenekoret. Han sa at fordi jeg var en erfaren korist så skulle jeg gå rett i TSS. Den gang syntes jeg det var greit, men senere når jeg har sett hvordan kullene blir sveiset sammen i karantenetiden så syntes jeg at jeg gikk glipp av noe.

K05 har samme inntrykk av forskjellen mellom nordiske studentkor og ikke nordiske kor:

Jeg har inntrykk av at det er en helt annen type kor, og de nordiske kora har vel mye identitet fra nordiske nasjonsbyggingsanger. Men jeg må kanskje tenke da at de har andre motivasjoner for å ha kor enn nordiske kor, og da blir det også en konsekvens at det er andre typer sjangere de har, tror jeg nok. [...] Et medlem i TSS som kommer fra Belgia dro jo med seg nordisk kortradisjon til Belgia. Han har starta sånn der nordiske typer kor i Belgia, så jeg har inntrykk av at det er en annen type ting.

Han kommenterer at han tror nordiske studenter har andre motivasjoner for å ha kor. Han deler oppfatningen til K77 om at de nordiske studentkorene har en større sosial funksjon spesielt i forbindelse med nasjonal identitet. Dette samsvarer med det Lysdahl og Enefalk skriver om repertoaret til studentkorene på 1800-tallet, at de i stor grad består av nasjonsbyggende sanger og sanger med betydning for studentidentitet. Han sier videre:

Det at man har noe felles repertoar, og at man gjerne har noe som man liksom kan brife litt med. Ofte så er jo et sånn ess i ermet at man kanskje har noen sånn der power-tenorer som kan lage noe hinsides, for eksempel sånn som *Rocky Road to Dublin*, den er et veldig sånn godt kort på hånda da i sånne «møte andre folk»-situasjoner. Og da er det jo gøy hvis det blir litt sånn «battle» og så blir et ofte sånn at det «merger» (slår seg sammen) etter hvert, og at man har felles greier.

Man har altså et ønske om å markere seg, men jeg får et annet inntrykk av det K05 beskriver her enn måten K77 beskriver de amerikanske collegekorene. Deres musikalske framtoning minner mer om en representativ funksjon, mens det K05 beskriver handler mer om å tømpe seg i vennlig konkurranse. Man skal hevde seg, men det er likevel viktigst at man har det gøy sammen.

Denne vennlige konkurransen bidrar til å inspirere andre kor og heve nivået på sangen. For de danske studentene handla det å starte et studentkor nettopp om å «genoprette den nationale ære» etter et pinlig møte med de mer dyktige svenske studentsangerne (studentsangerne.net). Inspirasjonen fra svenske studentsangere var som nevnt også direkte årsak til Den norske Studentersangforening ble startet (Lysdahl 1995, 129).

K05 bruker også ordet «guttastemning» om hvordan noen studentkor ter seg. Men han mener at det fortsatt er noen tydelige forskjeller mellom korene:

Og så har det mye å gjøre med hvilke ambisjoner man har; om man vil være kjempegod, eller om man synger fordi man vil ha det gøy. Og man kan kombinere det, men det er jo begrensa hvor ambisiøs man kan være før noen begynner å synes det er kjedelig. Så er det er jo også noen som at dette er viktigere, mens andre kor kanskje bare har lagt seg på en mer allsang-aktig linje, heller enn å være så veldig ambisiøse. Og så er det jo litt forskjell da, på hvor gøy man vil ha det. Jeg fikk for eksempel inntrykk av at de her korene i Estland ikke har det så veldig gøy.

For eksempel, DnS er jo veldig flinke, men de har det veldig gøy, mens de her estlands-korene er veldig flinke, og har det kanskje ikke så veldig gøy. Det er en typisk forskjell.

Han påpeker det samme som Enefalk med at det finnes et skille mellom «elitekor» og amatørkor, også innad i den nordiske tradisjonen. Men det skillet han påpeker er ikke nødvendigvis i den musikalske bragden, men holdningen til den som skiller noen kor. For eksempel mener respondenten at de estiske korene skiller seg fra de øvrige nordiske korene han har møtt. Det er ikke det at de estiske korene er flinkere enn i dette eksempelet DnS. Det er det at de tar musikken mer alvorlig. For DnS er det viktigere å ha det gøy ifølge respondenten.

Han sier at det også er det han verdsetter i kormiljøet.

«På en måte så kan det være noe som gjelder alle kor, at noen kor har veldig masse selvtillit uavhengig av hvor flinke de faktisk er, og noen har veldig lite selvtillit uavhengig av hvor flinke de faktisk er. Og det er jo en klassisk ting da, at det er mye gøyere å se et kor som tuller og fjaser og kanskje ikke gjør det så veldig bra, men heller det enn et kor som gjør det fryktelig bra, men som ikke har det så veldig bekvemt på scenen.»

Også

Så jeg tror kanskje selvtillit er en sånn ting som kan være på to måter: enten selvtillit på at du som kor er flink, og en annen ting er kanskje tillit innad i koret da; at man vet at selv om man dummer seg ut, og så er de andre i koret fortsatt gjengen din, liksom. Det tror jeg kanskje er en ting som kanskje ikke synes så veldig, men som kan ha noe å gjøre med hvordan et kor er, at det er lettere for dem å dumme seg ut og at de dermed har det gøyere i et kor som har masse tradisjoner som gjør at folk føler at de er en del av en gjeng.

Begge respondentene vektlegger altså det sosiale som et essensielt aspekt ved koret. Dette er på ingen måte noe som er unikt for de skandinaviske og finske studentkorene, men ut ifra K77 sin erfaring kan det virke som om det likevel er et skille mellom de skandinaviske og finske studentkorene og, om ikke annet, britiske og amerikanske studentkorene han har vært med i. K05 sier også at dette er typisk for hvordan korene ter seg når de omgås hverandre på turné o.l. K05 vektlegger også tradisjonenes betydning for å skape samhold.

2. Felles nordisk repertoar og tradisjoner

Før jeg går inn på intervjudataene vil jeg gi litt kontekst om det nordiske repertoaret. En av kategoriene Lysdahl trakk frem var kategorien drikkeviser/selskapssanger/nasjonalsanger (Lysdahl 1995, 129). Det er dette vi i TSS ofte kaller miljøssanger og som i tillegg til leilighetssanger er inkludert i vårt miljøssanghefte. Et viktig poeng med miljøssangene er at de ikke er konsertrepertoar; de skal være lette å lære seg og mulige å synge spontant. De har en sosial funksjon, heller enn estetisk. K05 sier følgende: «Det er jo ikke alltid man har øvd på det, men det er jo attityden at man slenger seg med, og så skjer det jo ingenting om man ikke kan synge det tindrende vakkert.» Ofte kan derimot sanger med konsertrepertoaraktig preg bli populære nok til at de får samme rolle som miljøssangene, at man gjerne synger dem i selskap og på fest.

En av de tingene K77 bet seg merke i da han startet i TSS var at man sang mange sanger fra de andre nordiske landene i tillegg til estlandske.

[...] en av de tingene som forbauset meg var at veldig tidlig begynte vi å synge på svensk. Det var det første og det sterkeste av andre språk, men så kom det også andre europeiske språk. Over årenes løp så ble det mer og mer av det. Det var uvanlig i det at det var så mye av de nordiske språk. Man sang forskjellige språk i disse amerikanske kor, men vanligvis ikke norsk, ikke svensk, ikke dansk, og ikke estisk eller noe sånt.

Ikke bare sang man på flere språk, men man sang ofte flere av de samme sangene som man gjorde i de andre landene, noe K77 oppdaget da han var med for å treffe Lyran for første gang, og da han reiste på turné i Norden:

Vi fant ut at de svenske sangene som vi hadde lært oss var i bruk der [i Finland]. Og jeg husker da vi kom til Lund på en turné så kunne vi bli hilst med en gang av Sangerhilsen, og det var forventet at vi kunne svare. Og det skjedde også flere ganger da vi var i Sverige. De første gangene i min tid så var ikke TSS klar. Vi kunne ikke *Sangerhilsen* og ble litt flau. De gjorde det ikke verre; de prøvde å dekke for det, men da var vi veldig motivert til å kunne det, og i årene senere har det blitt øvd inn.

Sangerhilsen er en sentral del av det felles repertoaret. Den ble skrevet i anledning av den sjette store sangerfest i Trondheim i 1883. Her ble den sunget av vertskoret som en velkomstsang til de andre korene. På sangertreff og andre anledninger, hvor flere kor treffer hverandre, er det blitt

vanlig i nyere tid at denne sangen brukes som en hilsen, da enten som en del av den offisielle åpningen av et arrangement, eller i mer uformelle møter mellom korene. I offisielle sammenhenger som treff er det vanlig at vertskoret synger første strofe, gjestene synger andre, og at man synger tredje strofe sammen. I følge K77 var ikke dette en etablert skikk i Trondheim da han startet i koret, men han mente at den hadde oppstått i Sverige og spredte seg sådan til TSS i løpet av 80-tallet. Man kan også anta at denne tradisjonen må ha vært kjent for noen norske kor ettersom K77 sier at de finske og svenske sangerne forventet at de visste om skikken.

K05 sier:

Kanskje det gøyeste jeg har opplevd med Sangerhilsen, var da vi hadde sommersamling med TSS og TKS hjemme hos meg, og så hadde vi gått ned på andre siden av jordet i bekmørket og tente bål og var ganske fulle. Og så var kom [annen korist] med den siste bussen, og da var det helt stappmørkt, og han så bare bålet i det fjerne og hørte korsang, så han skjønnte at «det er dit jeg skal åpenbart». Men han visste ikke veien, så han måtte krysse denne her elva flere ganger, og så drev vi vel og sang, og så kom han da med Sangerhilsen i mørket, gjennom buskene inn i lyset fra bålet

K05 beskriver verdien av å ha felles tradisjoner:

Man er på en måte innstilt på at man har noe felles, ja. Jeg synes jo at det er uansett kleint å møte nye folk, men det er mye lettere å late som når man har en ramme som alle, sånn som Lyran for eksempel og Akademien for den saks skyld, så er det jo folk som jeg ikke nødvendigvis kjenner i det hele tatt, men som fordi man har fellesskapet, så er det lettere å bare late som om man kjenner hverandre, eller bare finne på at man kjenner hverandre. Og så er det sånn at man har litt rammer om hva man skal gjøre, så det er lettere å vite hva man skal gjøre.

Og så er noen flinkere, og noen er ikke så flinke, og da er det jo morsommere å få med folk på en fellessang, så det blir mer stort og flott enn når man bare sitter og synger sine egne ting og viser de andre hvor barsk man er liksom. Så dynamikken er veldig viktig med de sangene som, selv om de ikke er så veldig avanserte og imponerende i seg selv, så har de en veldig stor effekt, da.

K05 bekrefter at de felles sangene og tradisjonene er spesielle for Norden, altså tilhører de en distinkt nordisk akademisk kortradisjon.

Jeg synes de er relativt like i norske og svenske og finske [kor], mens Estland er litt mer annerledes, har jeg inntrykk av. De er jo lengre unna og har et helt annet språk, liksom. Jeg tror at det har nok kanskje mye med språket å gjøre, for de korene som vi ofte har kontakt med, altså de som det er lettest for oss å ha kontakt med, Stockholm Studentsångare, Akademien og Lyran for eksempel, eller andre kor, de har vi ganske mye felles med. Men da vi var i Uleåborg (Oulu, Nordisk studentsangerstevne i 2017, red.anm.) så var de vertskorene der – de virka som om de ikke skjønnte noen ting i det hele tatt.

Vertskoret i Oulu var et finsttalende kor, og K05 beskriver sitt inntrykk av dem som at de ikke hadde noe forhold til Nordisk studentsangerstevne og at de «ikke egentlig syntes det var noe særlig». Akademien og Lyran er finske kor, men de har tilknytning til det finlandssvenske, altså svensktalende akademiske miljøet.

K05 mener at man har en slags forventning over hva man møter med de andre korene. Han sier at han setter stor pris på det på grunn av hva det gjør med den sosiale omgangen mellom korene.

For det er jo det som er vanskelig når man møter folk man ikke kjenner, at man vet ikke helt hva man skal gjøre. Men så vet man jo hva man skal gjøre, og da gjør det seg jo selv. Og så er det jo også det, og det gjelder jo også de som ikke har vært med på det før, at de har noe å spørre om eller noe å snakke om, siden man kan forklare hverandre hva som er greia, og det gjør det lettere å snakke sammen. Ellers er det det å fortelle historier; det er jo veldig mange ting som har skjedd, og da har man gjerne hørt noen sanne historier «oi, hvordan var det dette her skjedde» og så er det lett å finne noe å snakke om. Eller man skal ett eller annet som man er forberedt på, og så kan man fortelle til andre om det «ja, du aner ikke hvor rart det var da jeg var i Estland» Det gjør det lettere å holde disse samtalene i gang.

K05 oppsummerer det godt

Det tror jeg er hele poenget med å ha tradisjoner, det at folk føler at de tilhører noe som de får lov til å tilhøre på en måte. Det tror jeg også har en veldig vesentlig del å si både for hvor gøy en selv har det på scenen, og hvor gøy publikum har det. Det er jo ingen grunn til å ha tradisjoner hvis det ikke er hyggelig for noen. Det tror jeg gjør at folk, i hvert fall føler jeg det sånn selv, at sanne tradisjoner gjør at man føler at man er en del av noe og dermed stoler på de andre i koret, og dermed slapper mer av og har det gøyere når man synger. Og da vil det

sannsynligvis høres bedre ut, men hvis det ikke høres så bra ut så er det i hvert fall ikke så farlig. Det er min grunnfilosofi.

3. TSS og Lyran

Et av korene TSS har hatt mest kontakt med i mange år er Lyran. Lyran, egentlig Akademiska Damkören Lyran, er et finlandssvensk studentkor stiftet i 1946 av studenter ved Nylands Nasjon (nasjoner er grovt sett tilsvarende norske studentersamfunn). De er det kvinnelige motstykket til Akademiska Sångföreningen grunnlagt i 1838 av Fredrik Pacius.

Første gangen at K05 traff Lyran var på NSSS i Stavanger i 2008. Jeg spør også om han hadde hørt mye om Lyran før. Til det svarer han at han ikke hadde hørt *mye* om dem fra før av, og det han hadde hørt ga heller fall ikke så mye mening: at man skulle og burde møte dem, og at dette var i seksuelt ladet terminologi.

Lyran er nemlig TSS' «forlovede». Hva det vil si skal vi komme tilbake til, men det hele startet med at Lyran skulle på turné, eller sangerferd, til Norge i 1968 og hadde, som er vanlig når nordiske kor skal på turné i Norden, tatt kontakt med styrene i de lokale studentkorene med en henvendelse om de kunne bistå med arrangementen av konsertene lokalt. Da TSS' styre fikk en slik henvendelse høsten 1967 hadde de ikke hørt om Lyran og var skeptiske (Åteigen mfl. 2010, 113).

Men møtes skulle de. Lyrans beretninger refererer til toppluepyntede menn i Trondheim, og korist i TSS Åmund Skjellerudsveen beretter om at festen som konkluderte Lyrans opphold i Trondheim ble snakket om i år etterpå, og at møtet korene imellom inspirerte personlig initiativ til kontakt kormedlemmene imellom. Han beskriver også de etterfølgende møtene som karakterisert av en fest- og drikkekultur som er typisk for korene (Skjellerudsveen i Åteigen mfl. 2010, 113).

Korene fant altså tonen rimelig fort og den ovennevnte forlovelsen fant sted i Tallinn i 1975. Forlovelsen er et symbol på det spesielle vennskapet mellom korene. Som korist i Lyran, Annika Holmström, skriver i TSS' jubileumsskrift av 2010: «Och vi älskade varandra, alla, kollektivt, i en stor härlig gemenskap» (Holmström i Åteigen mfl. 2010, 116).

Enda et symbol på denne «kollektive elskoven» er forlovelsesringen som ble skjenket Lyran. Den er av en størrelse tiltenkt å gi plass til samtlige «Lyrors» lillefingre samtidig (Holmström i Åteigen

mfl. 2010, 116). En større utfordring er nok å få koristene selv tett nok til at alle kan rekke inn til ringen.

Respondent K05 beskriver møter mellom korene og måten man omtaler Lyran på som seksuelt ladet (dog i en noe teatralisk framtoning). For eksempel kunne møter mellom korene gjennomføres som en form for kollektiv date. Han beskriver alt i alt en jevnt over kjønnnet omgangsform mellom korene.

Det første som vi gjorde var at vi stod på en måte langs veggen sånn som på et sånt ungdomsskole-disko, hvor alle jentene stod på den ene siden og alle gutta stod på den andre, og hadde det åpenbart kjempeubekvent. Og da husker jeg at det var noen av de mest frampå av gutta som tok initiativ etter hvert, som på et sånt skoleball, og det ble helt «kjempeawful». Så satte vi oss til bords da, og da satt vi ved sånne veldig store runde bord med kanskje ti personer til sammen da; fem TSS-ere og fem Lyrer på hvert runde bord. Dermed satt vi rundt i rommet og hadde ikke blitt introdusert eller noe som helst, så vi visste ikke helt hva dette her gikk ut på. Det var servering av treretters, og til hver rett så lå det tre druer på hver tallerken.

Druene var betydningsfulle fordi de er et element i den såkalte drueleken, en lek K05 beskriver som «en form for organisert møljeklining». Respondent K77 var med på å starte denne tradisjonen. Han beskriver det sånn:

«Det oppstod på en buss egentlig. En Lyre og jeg satt sammen og det var veldig mange nye i begge kor og de satt stille, snakket lite og var, syntes vi, ikke engasjerte. Litt reserverte. Aner ikke egentlig om det var Lyren eller jeg som tenkte på det med druer. Jeg prøver å huske akkurat nå. Jeg tror kanskje at Lyren hadde noen druer med seg for å spise på bussturen. Så begynte vi å leke og ha det moro med å dele disse druene og dermed kom idéen at det var en ypperlig måte å få bort den reservertheten og den stillheten, og la folk bli kjent på en meget intim men ufarlig måte. Så vi anbefalte det til hele bussen og kjøpte inn druer og anbefalte andre å gjøre det.»

K77 hevder at den natta etter at drueleken oppstod var det mange av koristene som fant hverandre, noe også K05 bekrefter. Han sier at det også var noen av parene som holder sammen den dag i dag.

Men i løpet av helga så var det mange som «hooka opp», egentlig. Og i løpet av nachspielet etter denne banketten og psildefrokosten så var det mange som faktisk fant hverandre mellom Lyran og TSS. Så det neste klare minnet jeg har fra det var at vi tok en maxitaxi til flyplassen fra universitetet i Stavanger i nitiden om morgenen, og da vi satt sammen i en maxitaxi og så en Lyre og en TSS-er komme til syne på toppen av en bakkekam hånd i hånd uti soloppgangen, en helt sånn super-rar klisje. De to er jo gift og har to eller flere barn i dag, så det gikk jo veldig bra.

Dette bidrar til å sementere denne framstillingen om et regelrett kjærlighetsforhold mellom korene.

De første studentkorene var jo mannskor, hvilket ikke er overraskende da de som regel ble dannet i en tid da det stort sett eller kun var menn som studerte, og utover 1900-tallet startet ofte kvinnelige studentkor opp ved de universitetene som allerede hadde mannlige studentkor. Oslo har Den norske Studentsangforening og Kvindelige Studenters Sangforening, Helsinki har Akademiska Sångföreningen og Akademiska Damkören Lyran, og Trondheim har Trondhjems Studentersangforening og Trondhjems Kvinnelige Studentersangforening. Nyere universiteter med en yngre studentkortradisjon har oftere blandakor som Stavanger Studentersangforening, men ikke alltid. Tromsø som fikk sitt første studentkor i 1995 har et mannskor og damekor, Det Norske Mannskor av 1995 og Tromsø Akademiske Kvinnekor grunnlagt i 2010. Stockholm har både det tradisjonelle akademiske mannskoret Stockholms Studentsångare, og nyere blandakor som Stockholms Universitetskör grunnlagt i 1994, og det frittstående Akademiske kören grunnlagt i 1931, det første blandede studentkoret i Sverige.

Det dette demonstrerer er at i de skandinaviske samfunnene som i dag er temmelig likestilte og kjønnsintegerte, så har studentkorene blitt værende igjen som noen av de få arenaene hvor man sosialiseres på bakgrunn av kjønn. Når jeg har beskrevet relasjonsbyggingen mellom studentkorene i Norden i denne oppgaven har jeg brukt det noe ekskluderende ordet forbrødring. For den tidsperioden jeg stort sett har skrevet om, 1800-tallet, er dette egentlig et dekkende ord da relasjonsbyggingen studentkorene la grunnlaget for det som foregikk mellom mannlige akademikere. «Forlovelsen» mellom TSS og Lyran er da et eksempel på hvordan kontakten mellom et mannskor og et damekor kan arte seg. Det er kanskje også et eksempel på hva som

skjer når man har et begrenset begrepsapparat grunnet mer kjønnssegregert sosialisering. I møte med damekor eksemplifiseres en heteronormativt omgangsform.

K05 beretter:

Blant annet så tror jeg at mannskor har mye mer repertoar fra en tøffere periode, en gøyere eller mer bredskuldra periode. Altså, det virker kanskje litt underlig å synge veldig nasjonalromantiske ting i 2020, men attityden er liksom at her kommer vi, og vi vil gjerne stå støtt og synge om barske og kanskje litt storslåtte ting. Og det er en tradisjon som kanskje ikke har vært så mye til stede i damekor, og da har de ikke et slikt repertoar, og det blir litt pussig å skrive en sånn sang i 2020. Jeg vet jo at onklene til moren min sang *Brede seil* [Olav Trygvason] og sånne ting, og selv om jeg aldri har hørt det, så vet jeg at de er en del av samme ting, mens damekor har kanskje ikke den typen sanger. Eller det er slik at det er en annen holdning ofte, i repertoar for damekor. Og selvfølgelig er det lettere å synge en sånn breial sang for et mannskor fordi det er en litt mer breial lyd. Mens damekor vil kanskje naturlig heller velge andre tekster for eksempel.

I følge K05 har noe av de seksuelt ladede tradisjonene falt bort de siste årene. Om drueleken sier han følgende:

Tydeligvis så var det noe som foregikk fra midten eller slutten av 70-tallet til 2003 eller 2004 eller noe sånt. Og etter det så har det jo dødd ut. Det har kanskje mer en sånn symbolsk betydning nå, med at det er en sånn greie som man vet om. Det skal veldig spesielle omstendigheter til nå tror jeg for at det er noe TSS og Lyran kollektivt faktisk gjennomfører. Det tror jeg skal en del til.

Drueleken har altså falt bort, men den har fortsatt en relevans som en del av korenes felles historie. I tillegg er det kommet nye tradisjoner som eksemplifiserer en annen type kjønnsdynamikk. K77 forklarer:

Det som har utviklet seg som jeg synes har vært morsomt er at når vi besøker hverandre og har en sits så vil de gjerne at det er en konkurranse mellom vår formann og deres ordförande, det er liksom mellom mann og kvinne: kan hun drikke fortere enn han kan, har hun bedre balanse enn han har, er hun mer åpen til å gjøre ville ting enn han er. [...] Man har det veldig gøy med å se denne lille seansen mellom lederne i korene og det er mye latter og morsomt og en del på hver

side som sier «Han vant» eller «Hun vant». Det er ikke noe alvorlig, men det er blitt sosialt sett en viktig del av det som skjer. En av morsomhetene.

Man kan tolke disse konkurransene som at de er ment å vise at kvinnene er minst like sporty, modige, og flinke til å drikke som mennene. Det kan ses på som en utfordring av det kjønnsnormative aspektet av kormiljøene. Skal man tro Skjellerudsveen (i Åteigen mfl. 2010, 113) var det ikke akkurat noe nytt at medlemmene i Lyran er glade i å drikke og feste, men her blir det rekontekstualisert i en form for «battle of the sexes».

K77 påpeker at selv om holdninger til kjønn har endret seg og noen av tradisjonene dermed kan virke utdaterte så kan de fortsatt ha betydning for koristene.

Men den sangen [*Jag vet en dejlig rosa*] er også én av den som korene har delt og har hatt betydning. Hvis man husker at det er minst ett par, kanskje flere som har funnet hverandre og blitt ektepar så kan man skjønne at det blir mer en sentimentalitet; man blir forelsket. Og det der med *Jag vet en dejlig rosa* er en del av det. Kanskje en idealisering av kvinnesorten man har med å gjøre.

K05 gjør følgende refleksjoner om kjønnsroller i kormiljøet:

Ja, det er jo selvfølgelig forskjell på mannskor, damekor og blandakor. Men det er jo også veldig omfattende hva man tenker om det. Jeg har vel inntrykk av at mannskor er mer «guttastemming», som det selvfølgelig er. Men for eksempel, det er også sånn at jeg har inntrykk av at Lyran og TKS, selv om de begge er damekor, så har de kanskje forskjellige selvtillit, at de har en type selvtillit kanskje. Det kan jo også gjelde forskjellige andre kor, men det er kanskje der det er tydeligst, fordi det er to damekor som er relativt like, men Lyran virker som de har mye mere selvtillit og dermed kan bugne seg ut, men TKS virker som om de er mer redd for å dumme seg ut fordi de er veldig flinke, men innser det ikke selv på en måte.

Jeg tror vel også det at det er en greie at mannskor er litt mer sånn at å dumme seg ut er greit. Ikke nødvendigvis; det virker som om *Lyran* for eksempel ikke er redd for det. Men hvis man skal sammenligne TSS og TKS, så tror jeg det er en forskjell på det, at det er mer tradisjon for det, og at hvis man gjør noe dumt har de andre lov til å le av det uten at det betyr noe i det hele tatt, for alle andre har også gjort noe dumt liksom.

Han beskriver Lyran som et kor som ikke er redde for å finne på tull. Et eksempel på det er hvordan de har funnet på elementer til miljøsanger. Én av miljøsangene til TSS, *Gammelt Øl*, har en form fore tilhørende «dans» eller bevegelser som utføres på siste verset. Det er noe som i følge respondenten oppstod i møte med Lyran.

Det skjedde i Belgia da vi var der med Lyran og det var [en lyre] som fant det på. Sangen var ganske lite populær før det, men etter det fikk den et voldsomt oppsving som gjorde seg veldig. Så det var jo et godt eksempel på at en sang kan gå fra å være nokså traurig til å bli veldig gøy, og det var der det skjedde, og det var en stor opplevelse

Det har veldig stor effekt, det at man har felles sanger som man også for eksempel kan finne på tull med, som for eksempel *Gammelt øl*, hvor man har funnet på en slags dans, eller – og det er kanskje også noe av det som gjør forholdet til Lyran så bra, er at når man synger sånne ting på pub for eksempel, så kan de finne på å ikke bare sitte der og høre og vente på et det er deres tur, men at de blir med på showet liksom. Sånn som, jeg tror det var kanskje på *Saltarelle*, som egentlig er en ganske kul sang, men kanskje litt lang, da fant de på en sånn *Saltarelle*-dans til den, helt spontant; vi var på en pub og så blir det jo liksom bare en sånn dynamisk ting, hvis man er innstilt på det. Og det krever jo at man i utgangspunktet vet at det er greit, at man har et grunnlag da, av et slikt fellesrepertoar som man kan ta av.

I følge K77 stammer også bevegelser som man typisk utfører på snapsvisen *Tersen* fra Lyran.

Det er også et felles repertoar som over årenes løp har vokst, og det gjør det veldig artig. Og så er det en villighet til å prøve å være med på hverandres miljølåter [miljøsanger]. Ikke at vi alltid kunne dem, men vi var åpne for å lære, og det gjør godt. Jeg opplevde ikke noe lignende i Storbritannia.

Men det er ikke bare morsomheter som utveksles når korene møtes. K77 viser til at man også utveksler nyttige erfaringer og skikker.

Jo. Som jeg opplevde det så er det veldig mye som kommer fra Finland som vi lærte fra Lyran. Jeg husker historien vi har om at etter en turne i Finland så opprettet vi musikkstyre [musikkrådet]. Det hadde vi ikke hatt før, men Lyran hadde det og vi så at de fikk mye ut av det. Så en vanlig ting som vi har opplevd der som vi synes var smart så har vi prøvd å innlemme det i vårt eget miljø. Men Lyran er jo et veldig, veldig godt kor. De synger musikalsk, og de

synger låter og arrangement som er krevende, og de framfører dem veldig bra, så det er et høyt nivå. Og det har alltid vært sterke stemmer i TSS som ønsker det samme for koret. Så jeg synes at den akademiske kortradisjonen mellom Finland, Sverige og Norge har forsterket miljøet her.

Ifølge K05 er det vanlig at korister til en viss grad holder kontakt med dem de er blitt kjent med når korene har treftes. Korene treffes i sin helhet med noe uregelmessig hyppighet, men det er vanlig at korene sender en delegasjon til hverandres jubileer og til TSS' Vaarball. Korister fra Lyran og Akademien (Akademiska Sångföreningen) har også vært i Trondheim på 17. mai-feiring. K77 trekker det fram som et eksempel på noe Lyran har lært av TSS.

Vi har byttet opplæringer [sic]. Ingen av dem har en nasjonaldagsfeiring som er så bra som 17. mai, så de kommer gjerne på besøk og snakker om det etterpå fordi det er så hyggelig en stemning på 17. mai, men de har en stilig måte å feste på. De er på en måte noe mer formelle i Sverige og Finland. Noe mer i Sverige og enda mer i Finland. Og det kan gjøre det til en veldig staselig måte å være sammen på i korskammenheng. Så hvis det er noe som jeg synes sosialt sett forener dem så er det det at vi setter opp til store stilige fester hvor vi viser både respekt og kjærlighet for hverandres tradisjoner og kultur, og det er bra. Jeg synes det er veldig godt.

Jeg har fortalt deg allerede det viktigste som er at TSS ser på Lyran hvordan de fungerer, hvordan de får ting til og se om det er noe vi kan lære. Det var jo da Lyran som først hadde hele koret til å synge i kvartetter. Jo, og da de var på besøk da kunne nesten hver fire av dem stille opp og synge for enkelte i TSS eller deres familie. Det virket som om de hadde blitt veldig avslappet og proff med det. Og det så artig ut så det slo an i TSS. Så det synes jeg er det aller viktigste, at vi lærer fram og tilbake.

En sentral del av forholdet mellom TSS og Lyran er altså å utveksle lærdom. Dette er jo noe som er helt i ånden til skandinavistene hvor forsknings- og litteraturmøter var en sentral del av virksomheten.

4. Turné, Nordisk studentsangerstevne og Akademisk kortreff

I tidligere kapittel har jeg beskrevet studentertog, sangerfester og sangertreff. Selv om disse kanskje ikke lenger eksisterer i de formene de gjorde på 1800-tallet til tidlig 1900-tallet mener jeg at det fortsatt finnes tradisjoner hvor noe av ånden i disse skikkene har overlevd. De nordiske korene er spesielt opptatt av å treffes, noe forholdet mellom Lyran og TSS er et godt eksempel på,

men det gjelder også de ulike korstevnene og turnéer. Ifølge K77 er det stor forskjell på hvordan det er å dra på turné til ikke-nordiske og nordiske land.

Også ble det som det hadde skjedd flere ganger: da vi kom fram til katedralen (på turné i Wales, red.anm.) og skulle syngeså var det nesten ikke noe publikum der, bare de som jobbet i katedralen og noen få til. Og vi sang som om det var mange der, så den opplevelsen av å synge på stedet, med akustikk og alt det der, den hadde vi, men et stort publikum hadde vi ikke. Vi fikk bedre størrelse på publikum i konsertsalene i Finland, både av studenter, dem vi besøkte, og lokalbefolkningen. Det virket mer som en alminnelig ting å gjøre da vi var på de turnéene. [...] Da TSS var på turné ned til Italia så hørte vi på en god del forskjellige italienske og tyske kor, men jeg kan ikke si at vi i kontakt med dem så at de hadde noe lignende.

Nordisk studentsangerstevne er et treff hvor studentkor fra hele Norden, og i tillegg Baltikum, som føler en viss tilhørighet til den nordiske akademiske kortradisjonen møtes vært tredje år. Første NSSS fant sted i Linköping i 1987, og per 2008 så er det kun Linköpings Studentsångarförening «Lihkören», samt to finske kor, Florakören ved Åbo Akademi og Studentkören Brahe Djäkna som har deltatt på alle 7 NSSS (Linköpings universitet, 2008).⁷

Akademisk kortreff er en festival for de akademiske korene i Norge som i likhet med NSSS blir arrangert hvert tredje år og hvor de ulike deltagerkorene varierer hvem som er vertskap.

Akademisk kortreff foregår i følge K05 etter noenlunde samme mal som NSSS, Akademisk kortreff eksisterte før NSSS, men den får også impulser fra sin internasjonale ekvivalent. I følge K77 begynte man ikke å synge *Sangerhilsen* fast på Akademisk kortreff før man gjorde det på NSSS. Det støtter oppfatningen hans om at det hovedsakelig var en svensk skikk.

Skal man se på deltagelsen så kan det virke som at det er spesielt i Norge og Finland at NSSS er mest populært. Av de tolv korene som har deltatt fem ganger eller flere er seks av de finske, fire av de norske og kun to av de svenske. Det er derimot fra Sverige at flest forskjellige kor har deltatt, i alt 23 kor mot 13 finske og 7 norske. Av de norske korene er det TSS og Den norske Studentersangforening som har deltatt flest ganger (Linköpings universitet, 2008).

---

⁷ Oversikt over kor som har deltatt på NSSS mellom 1987 og 2008 er gjengitt i appendiks.

I alt seks danske kor har deltatt på NSSS, men av dem er det kun ett som har deltatt mer enn én gang, nemlig Studenter-Sangforeningen fra København. Tolv estiske kor har deltatt på NSSS hvorav to av dem har deltatt to ganger og fire av de har deltatt fire ganger. Ett Latvisk kor har deltatt én gang (Linköpings universitet, 2008).

TSS har deltatt på alle NSSS bortsett fra den første. I tillegg har Lyran, Akademen og Trondhjems Kvinnelige Studentersangforening deltatt på alle siden den tredje NSSS i 1993 (Linköpings universitet, 2008).

K77 trekker fram hvor mye NSSS har å si for samholdet mellom korene og at på NSSS blir man også selv bevisst på at man har en felles akademisk korthradisjon og hva denne har å si.

[...] men samholdet og samværet mellom oss som sang, både under øvelsene og særlig om kvelden, det var veldig godt. Og da delte vi, i lange samtaler, diskusjoner om nettopp de tingene du spør om. Ikke sant, siden vi syntes at vi hadde mye til felles. Og det var gøy. Og for alle så var det slik også for dem som var unge studenter [...]

K77 bemerker at korenes deltagelse på NSSS sier noe om hvorvidt de føler en tilknytning til den nordiske akademiske korthradisjonen. På spørsmål om han hadde noen inntrykk av hvilke kor som pleide å delta på NSSS hadde han følgende å si.

Ja. Det er vanskelig å si, men historisk sett så tror jeg nok den eldste og sterkeste korthradisjonen er i Sverige. Det har noe med landets størrelse og stilling å gjøre, men utviklingen har vært at det har blitt nesten like sterkt i Finland og ikke betydelig mindre sterkt i Norge. Jeg kunne ikke se at det utviklet seg på samme måten i Danmark.

Han kommenterer videre at han ikke forstår hvorfor tradisjonen ikke står sterkt i Danmark utenom i hovedstaden. Av de fem danske korene som kun hadde deltatt én gang per 2008 så deltok fire av dem på NSSS 1996 hvilket jo foregikk i København (Linköpings universitet, 2008). K05 har også lagt merke til de danske korenes fravær og har følgende synspunkt:

Mulig at et dansk kor skulle til NSSS i Trondheim nå, men det virker som om de bare ikke har den tradisjonen liksom. Det er en veldig sann svensk tradisjon da, går jeg ut ifra. Eller det er vel så vidt jeg skjønner en veldig svensk form for tradisjon, som ikke har samme plass i Danmark, men det er jo bare mitt inntrykk.

Selv om den nordiske studentkortradisjonen utvilsomt kommer fra Sverige og det første NSSS fant sted i Linköping, vil si meg uenig i at NSSS er en utpreget svensk tradisjon. Den har paralleller til sangerfestene som oppstod i Norge. Og det kan virke som om noen av de eldre svenske korene ikke har like stor tilknytning til konseptet. Stockholms Studentsångförening har kun deltatt to ganger, Lunds Studentsångförening bare én gang, og Orphei Drängar har ikke deltatt på NSSS mellom 1987 og 2008.

Det er naturlig at det er studentkoret i København som av de danske korene har tettest tilknytning til de øvrige nordiske korene da de jo er blitt inspirert av svenske korsangere og opprettholdt kontakten med dem og de norske korene gjennom mye av 1800-tallet takket være de skandinavistiske studentertogene.

K05 bemerket også at det er en betydelig forskjell på om forskjellige kor «forstår greia» med NSSS, altså at de er innforstått med tradisjonene som foregår det

[...] det var finsktalende finske kor. [...] de var vertskor, og de likte ingenting av det vi gjorde, og de ville ikke... Jeg satt på bord alene sammen med bare folk fra vertskoret, så jeg var den eneste som ikke var finsk da, og så prøvde jeg å konversere litt, for jeg tenkte at det er jo godt mulig det, men de ble rett og slett litt ubekvemme av det, for de ville heller bli fulle før de kunne snakke. Så spurte jeg om ting som, «Hva synes dere om – har dere vært med på AK før?» Nei, de syntes egentlig ikke det var noe særlig, så det ble veldig rart. Så det er nok veldig forskjell.

Man får kanskje litt mer eierskap til NSSS når man er i TSS og DnS og sånne ting, mens i sånne mer perifere kor som er litt mindre knytta til den tradisjonen, de er kanskje mer med som gjester på en måte. Man føler liksom at man eier NSSS og AK (Akademisk kortreff, red.anm.) litt mer når man går i våres typer kor.

K05 har også påpekt en forbindelse mellom språk og tilhørighet til den akademiske kortradisjonen. Hvis vi ser på deltagerne på NSSS kan det virke som om det stemmer for Finland sin del. De to finske korene som hadde deltatt på alle NSSS mellom 1987 og 2008, Florakören ved Åbo Akademi og Studentkören Brahe Djäkna, har tilknytning til det svenskspråklige Åbo Akademi. Av de korene som har vært med fem ganger er to av dem, Lyran og Akademien tilknyttet tradisjonelt svenskspråklige studentmiljøet ved mens de to andre, Turun yliopiston

ylioppilaskunnan kuoro og Lappeenrannan Teekkarilaulajat er finskspråklige. Av de resterende korene som har deltatt færre enn fem ganger er det kun ett svenskspråklig kor, nemlig Studentkören Pedavoces som også har tilknytning til Åbo Akademi. Finskspråklige finske kor deltar altså i høyeste grad på NSSS, og de fleste finske korene som har deltatt er finskspråklige, men det er likevel de svenskspråklige finske korene som deltar hyppigst.

På den andre siden demonstrerer Estland og Danmark at det ikke bare er språk som har en innvirkning. Estland har i likhet med Finland 12 kor som har deltatt på NSSS mellom 1987 og 2008. Av de så har fire kor deltatt fire ganger. Danmark har som nevnt bare hatt seks kor som har deltatt, og av de har bare ett kor vært med mer enn én gang. En mulig forklaring på dette er at man i Estland har større tradisjon for sangerfester av typen som NSSS er.

K05 har også inntrykk av at det er forskjeller mellom de svenske korene på om de har noe forhold til tradisjonene som det gis uttrykk for på NSSS

Det er jo også det at de som vi kjenner best er jo de som har mest fast plass på AK og NSSS, mens det finnes jo masse andre kor i Sverige for eksempel. [...] Det er mange av dem da som er sånn nationskör. De er mer og mindre med, liksom, så de er mer sånn at det alltid er første gang for dem.

K05 beskriver hvordan et typisk NSSS pleier å gå for seg. Arrangementet går vanligvis over en helg hvor man møtes onsdag eller torsdag kveld til innkvartering og i noen tilfeller en litt uformell fest arrangert av vertskoret. Det er like vanlig at det er korene selv som avtaler med hverandre og arrangerer noe sosialt med de korene man har et forhold til. TSS vil jo for eksempel gjerne møte Lyran og Akademen. I forbindelse med NSSS i 2014 i Tartu, Estland valgte TSS å kombinere turen med et opphold i Helsinki hvor de ble innlosjert hos medlemmer av de finske korene og hadde fest i korenes lokaler.

Han sier at NSSS pleier å ha en åpningsseremoni torsdag kveld hvor det er en naturlig del av det at man synger Sangerhilsen. I følge K77 var det å synge Sangerhilsen når man møtte andre kor allerede en etablert tradisjon i Sverige, men NSSS bidro til at denne fikk en større betydning i det nordiske kormiljøet.

K05 sier at det i forbindelse med NSSS ofte arrangeres en parade med noe offentlig oppsett for byens befolkning, men at dette også virker fremmed for ham:

Parade pleier det å være. [...] I Uleåborg (2017, red.anm.) var det sånn parade. Det er kanskje litt uvanlig i Norge. Man er kanskje ikke så veldig paradeglade i Norge, men der gikk alle korene rett og slett i en parade med bannere og faner. Også er det vel kanskje litt vanskelig å si hva hensikten med det er. Så hadde vi en slags appell på torget der, og da skjønnte vi ikke noe om hva som foregikk.

Respondenten sier at han personlig ikke hadde noe forhold til den offentlige markeringen som en del av kormiljøet, men som nevnt tidligere så har ifølge Enefalk den finske studentsangen historisk sett hatt et mer offentlig demonstrativt tilsnitt. Det kan også kobles til historien til de baltiske korene hvor offentlig korsang har vært en viktig del av motstanden mot sovjetisk styre.

Men denne offentlige framvisningen av musikken er ikke totalt fremmed for Norge. Respondenten har selv påpekt likheten mellom det han oppfatter som en distinkt felles nordisk studentkortradisjon og den norske korpstradisjonen. Det er veldig fort gjort å trekke paralleller fra disse korparadene med banner og faner etterfulgt av appell på torget til de norske 17. mai-togene. Studentsangen hadde jo som tidligere nevnt en viktig rolle i den tidlige 17. mai-feiringen i Norge, ikke ulikt den patriotiske sangen i Finland. Man kan spekulere i om det er korpsenes popularitet som er grunnen til at den tilsvarende kortradisjonen ikke har fått rotfeste. Men det må jo også nevnes at man synger patriotiske sanger i 17. mai-togene og det er ikke bare i universitetsbyer.

Han sier at fredagen ofte går med til å øve på felles repertoar. NSSS pleier å ha en felles konsert med alle korene i tillegg til at korene har egne konserter hvor de får vist fram sitt eget repertoar og stil. NSSS har et uttalt musikalsk ambisjonsnivå; i NSSS' målsetning står det at noen av Nordens og Baltikums beste kor er samlet og derfor må musikken være progressiv og av høy kvalitet, men det er i følge K05 et skille mellom NSSS' offisielle mål og hvilken ambisjon korene har.

[...] fredag begynner vel ofte med at man gjerne skal forberede seg på fellesnumre, som er et tveegget sverd; noe må man jo gjøre og noe må man ha felles, men ingen har jo lyst til å øve på det før. Så for eksempel i Oulu ble det et stort sjokk for vertskorene; de var ganske naive så de hadde tenkt at alle var ferdig innøvd egentlig, og så skulle de bare justere litt detaljer også kom det veldig brått på for dem at ingen kunne noe som helst av det ganske omfattende og ganske ambisiøse Sibelius-programmet som de hadde lagd fordi det var Sibelius' år det året. Så det kan jo bli ganske slitsom og ikke særlig gøy.

Lørdag pleier å bli veldig tettepakka med at man ni-øver på det siste, og tar ut og prøver å hekle sammen dette større eller mindre fellesnummeret, som ofte har vært altfor ambisiøst og pretensiøst til at det er lett å synge det og gøy for publikum. Det er vel en slags ting man kan lære om det da, at det blir jo ofte alt for mye som går på øvelse med tanke på hvor mye man får ut av det både som utøver og som publikummer.

I Oulu var det helt forferdelig fordi det var ingen som kunne notene i det hele tatt, og det gikk ekstremt kort tid før publikum som hadde forventet en svær Sibelius-konsert skjønnte at her var det ikke noe å hente, så det var sånn spredt applaus. Og det var ofte at det skulle byttes dirigenter for én dirigent fikk ett nummer hver omtrent, og det gikk jo all verdens tid fra dirigenten slutta stykket til neste dirigent var på plass, og da var det liksom veldig mye taushet som ikke var noe spesielt hyggelig.

K77 har en lignende oppfattelse og retter en kritikk mot det musikalske ambisjonsnivået.

Det jeg opplevde de siste gangene var at de som arrangerer det har ambisjoner om å få flest mulig akademiske kor på stedet og få den dirigenten som er liksom «flag ship» dirigent i landet til å dirigere det hele. Og så ta opp et stort repertoar av til dels vanskelige, veldig moderne ting. Vi var på Villmanstrand i det østlige Finland på en sånn sammenkomst, og dirigenten var, unnskyld meg, helt sprø. Helt umulig å forstå, og stykket muligens umulig å framføre fordi man hadde alle de ambisjonene. Så det beste med de sammenkomstene, i min erfaring, har dessverre ofte ikke vært musikken.

På lørdagskvelden er det en gallamiddag som ifølge K05 er grunnen til at man drar på NSSS. Det er spesielt har at alle de felles tradisjonene kommer til uttrykk:

Men så kom jo det som alle venta på, og det var jo gallafesten på kvelden som egentlig er det alle har vært der for. Vi må bare ha et påskudd for festen. Da kom jo alle i sine fjongeste korkostymer med medaljer og utmerkelser. Så går man jo vanligvis gjennom et slags repertoar av tradisjonelle fellessanger som har stort sett overlapp, men så er det noen som har forskjellige arrangement som da kan bli litt forvirrende og som kan overraske folk litt. Da er det også taler og sannelige ting, men det er det ingen som bryr seg om. Så er det egentlig bare å ha det gøy, og så utvikler dette seg på forskjellig vis til en fest som i større eller mindre grad varer til søndag morgen.

Et fast innslag på NSSS, og for så vidt på Akademisk kortreff, eller andre store fester og gallamiddager i kormiljøet er psildefrokosten, også kjent som psildis. Det serveres riktignok frokost, inkludert sursild hvilket har gitt opphav til navnet, men hovedpoenget er å holde promillen gående og den er et uttrykk for drikkekulturen i kormiljøet. K05 beskriver det slik:

Da kommer jo det som egentlig er det gøyeste, som er *psildefrokosten*. [...] ideelt sett bør den begynne sånn 11–12. Da har folk rukket å sove litt og hvile litt, men ikke nødvendigvis blitt så veldig edru, så man våkner og er egentlig ikke særlig gira på noen ting, men så drar man på psildefrokost, og hvis det er gjort ordentlig jobb, så er det en bugnende buffet av alkohol og sprit så man kan da ha en ny fest egentlig, noe som kanskje det beste med hele greia. Så, etter hvert, siger man ifra, og prøver å huske hvem man har blitt kjent med til neste gang, om tre år. Ja, det tror jeg kanskje er en skisse av en NSSS.

Det er gjerne i løpet av festen og psildis at man synger fellessanger.

«Ja, de vanligste er jo *Helan* og *Halvan* og *Tersen*, *Kvarten* og *Kvinten* og hele den rekka der, men det er litt forskjellige arrangementer ofte på hver, så det kan ofte bli krasj. *Sangerhilsen* er noe som man nesten ikke kan unngå. Ofte synger man sånne ting som *Olav Tryggvason*, og det er litt forskjellig hva man bruker forskjellige steder. I hvert fall så tror jeg ikke at det er noe som er et helt satt repertoar. Det er i hvert fall det som er de mest vanlige. Det finnes jo veldig mange å velge mellom. Det veksler litt.»

Den rekka med *Helan*, *Halvan* osv. er de såkalte snapsvisene. I Sverige er ikke de visene unike for studentkormiljøene, men gjennom studentkorene er de blitt spredt til Norge og Finland. De hører til gallamiddager og lignende arrangementer og man synger én av de hver gang det blir servert en snaps. TSS har per nå åtte snapsviser i sitt miljøsanghefte,⁸ men det varierer mellom korene hvor mange man synger. I TSS er det også vanlig at man synger de som spontansang uavhengig av snapsdriking.

Snapsvisene er forventet å dukke opp i løpet av gallamiddagen, men andre sanger kan altså variere hvor hyppig de synges. Sanger kan naturligvis stige og falle i popularitet. Mye av fellesrepertoaret er forholdsvis enkle sanger som ikke nødvendigvis krever så mye for å bli med på spontant. Slike

---

⁸ Innholdsfortegnelse for miljøsangheftet finnes i appendiks

sanger kaller vi i TSS for miljøssanger. Men det er noen sanger som gjerne er populære å synge på TSS som ikke kan regnes som miljøssanger. Et eksempel er som K05 nevnte *Olav Tryggvasson*. Dette er et lengre og noenlunde krevende stykke av den nokså sentrale komponisten Reissiger. Men ettersom den er populær blant mannskor i hele Norden finner man det naturlig å synge den likevel.

K05 har inntrykk av at selv om det ikke er et satt repertoar av fellessanger så har man en idé om hvilke sanger som «skal» være med i løpet av kortreff. Han mener at det kan være nyttig om verstkoret gjør disse mer eksplisitte slik at man vet hva man kan forvente.

«Og hvis de er flinke, har verstkoret laget et hefte med tekster og noter sånn at man slenger seg med, og så lærer man seg det etter hvert. Og så hender det at man har det på repertoaret på ordentlig. Det er jo ikke alltid man har øvd på det, men det er jo attityden at man slenger seg med, og så skjer det jo ingenting om man ikke kan synge det tindrende vakkert.»

Igjen stadfester han at det er det sosiale aspektet av syngingen. Det er noe vi gjør for å styrke samholdet blant deltagerne, ikke bare som et estetisk uttrykk. K05 sier også at kortreff som NSSS og AK også er en arene hvor nye tradisjoner blir skapt eller sprer seg blant korene.

«Jeg fikk for eksempel bakoversveis da vi var på AK – akademisk kortreff – i Stavanger sist, for da var det en sang som jeg ikke kan huske at vi har sunget som het *akevitten* som var ekstremt gøy. Selve sangen var ikke spesielt gøy, men gimmiken var at først synger man sangen, og så nynner alle selve sangen, mens folk som føler seg kallet reiser seg og resiterer på et annet språk, for eksempel afrikaans eller tysk eller engelsk eller røverspråket eller bergensk eller sånne ting, så da vil det jo vare så lenge folk kan et nytt språk da. Så det kan jo vare ganske lenge og det syns jeg var en veldig, veldig morsom sang, som jeg synes bør bli en tradisjon.»

Han beskriver den også som en sang som har de egenskapene som gjør at en sang egner seg godt som en miljøssang.

«Den var lett å lære; jeg hadde aldri hørt den før, og ingen i TSS kunne den, eller kunne huske at de hadde sunget den før, men det ble veldig en greie uten at noen har den på repertoaret, for det er jo en sang som det ikke er noen grunn til å ha på et repertoar. Det ble kjempegodt

stemning og tullete og bra. Ja, det er jo typisk en sånn sang som ikke noen kunne, men så var notene der, og så skjønnte jo alle at om det der skal bli gøy, så må vi gjøre det gøy.»

K77 oppsummerer hvilken betydning møtene mellom de nordiske korene har hatt for ham:

Så det er noen av de viktigste tingene med sammenkomstene, ikke sant. For meg personlig, det å ha vært med i TSS i alle de årene har betydd – altså jeg har jo bekjentskap og venner over hele Norge. Turnéene, AK og NSSS har betydd at i en mindre, men viktig grad så har jeg det over hele Norden. Det er minner som vi deler. Jeg ble veldig gode venner med en i Lyran, og vi holdt god kontakt i ganske mange år. Og hvis vi kommer i kontakt igjen så er det tilbake til der det var.

Ut ifra respondentenes beskrivelse av NSSS kan man trekke linjer tilbake til de sammenkomstene som fant sted mellom korene gjennom 1800-tallet. Selve formatet med konserter ispedd festligheter hvor den sosiale musiseringen står i sentrum minner veldig om de skandinavistiske studentertogene, og senere de nordiske musikkfestene og sangertreffene hvor dette også var tilfellet.

NSSS skiller seg fra disse ved at det ikke er noe eksplisitt politisk innhold i stevnene. Man så jo at det eksplisitt politiske ved korsammenkomstene på 1800-tallet ble nedtonet mot slutten av århundret, men man holdt fortsatt taler hvor man talte om sangens samlende kraft og om samhold på tvers av landegrensene.

Selv om dette ikke er noe som diskuteres eksplisitt i forbindelse med NSSS kan korenes vilje til å møtes på tvers av landegrensene og til å opprettholde tradisjoner på mange måter sies å være et uttrykk for den samme holdningen. Den holdningen som lå til grunn for at tradisjonen spredte seg fra Sverige til resten av Norden til å begynne med, det å samle mennesker som har noe til felles. Selv om ikke den akademiske kortholdningen i dag gir uttrykk for skandinavisme eller noen andre eksplisitte politiske ideer finner man igjen aspekter av den.

5. Sammendrag

Begge respondentene understreker at de opplever at studentkorets viktigste funksjon er det sosiale samværet. Dette gjelder ikke bare TSS, men de fleste nordiske korene respondentene kjenner til. Det varierer naturligvis mellom de nordiske korene hvor høyt musikalsk ambisjonsnivå de har, men felles for dem er at man har en spesifikk kultur for sosialt samvær. Dette kommer til uttrykk i

det såkalte miljøsangrepertoaret som inneholder stort sett drikkeviser og selskapssanger og at man har en utpreget drikke- og festkultur.

K77 erfarte dette som noe som gjaldt spesielt for de nordiske studentkorene. Han har sunget i studentkor i Storbritannia og USA og bemerker at han aldri hadde sitt viktigste sosiale nettverk i korene der. Korene der var i hovedsak en arena for de musikalsk flinke og hadde gjerne en representativ funksjon for universitetene. I TSS var det derimot uvanlig at koristene hadde en spesielt musikalsk bakgrunn.

K05 har også observert at det er forskjell på de nordiske studentkorene og andre kor. Selv om han anerkjenner at det er forskjeller blant de nordiske korene også, mener han at det er en trend at de nordiske studentkorene, spesielt mannskorene, er flinkere til å ha det gøy mens andre kor tar seg selv mer alvorlig. Dette betyr dog ikke at det musikalske nivået er lavt. K05 bemerker at et vennlig konkurranseinstinkt bidrar til den musikalske utviklingen.

K05 trekker fram det faktum at studentkorene i Norden har mye repertoar til felles som viktig for det sosiale samværet. Selv når man er sammen med kor som man ikke har truffet før kan man slenge seg med i sangen fordi man kan mange av de samme sangene. Det har også en fordel, mener han, at man har mange av de mer seriøse sangene til felles. Når det er forskjell i det musikalske nivået mellom korene opplever han at det har mer verdi at man synger sangene sammen enn at de individuelle korene skal hevde seg for seg selv.

K77 bet seg merke i hvor mye nordisk repertoar man sang i TSS da han begynte der, og ikke minst at da de reiste på turné til Finland for å besøke vennekoret Lyran var mange av de samme sangene i bruk der. Ikke bare sang Lyran mange av de samme sangene som TSS, men de hadde også en forventning om at TSS skulle kjenne til sanger og skikkene rundt dem. Da Lyran ønsket TSS velkommen ved å synge førsteverset i *Sangerhilsen* kom det som en overraskelse at TSS ikke kunne sangen eller forsto at de skulle svare med å synge andreverset. Det at man har en forventning om hva de andre korene skal kjenne til av repertoar og skikker tyder på en bevissthet om at man eksisterer innenfor et tradisjonsfellesskap.

Skikken med å bruke *Sangerhilsen* som en velkomstsang er i dag utbredt i det nordiske studentkormiljøet takket være at det er en offisiell del av åpningen til NSSS, men da K77 begynte

i TSS hadde ikke skikken enda nådd koret. K77 mener at skikken kom fra Sverige, og den ble vanlig i TSS på 80-tallet.

K05 mener at det har stor verdi for det sosiale at man vet hva man kan forvente når man møter andre nordiske kor. Det bryter ned barrierer at man har de samme tradisjonene. På grunn av fellesskapet man har er det som om man på en måte kjenner hverandre sier han. Ikke alle studentkor i Norden har like sterk tilknytning til tradisjonene naturligvis, og respondenten sier det er tydelig når man treffer de korene at den sosiale interaksjonen ikke er like enkel.

I TSS' forhold til Lyran har man i tillegg til de felles nordiske tradisjonene har dannet egne tradisjoner. Eksempler er den såkalte drueleken, og det at korene er «forlovet» og at de dermed har flere tradisjoner som er formulert i en seksuelt ladet terminologi. TSS har et enda tettere forhold til Lyran enn andre nordiske kor og det kommer til uttrykk i at de møtes oftere, og flere korister har funnet kjærligheten i det andre koret.

Et annet viktig resultat av forholdet mellom dem er ifølge K77 at man utveksler mye lærdom. Dette gjelder både i den forstand at tradisjoner blir utvekslet mellom TSS og Lyran, men også at man drar nytte av hverandres erfaringer med praktiske og organisatoriske problemstillinger. Det var for eksempel etter inspirasjon fra Lyran at TSS opprettet musikkråd.

De nordiske studentkorene har en sterk tradisjon for å treffe hverandre. Dette kommer til uttrykk i stevner som NSSS og at når studentkorene reiser rundt i Norden er det helt naturlig å treffe andre studentkor. Dette bemerker begge respondentene at er en tydelig forskjell på turnéer i Norden og turnéer andre steder.

På NSSS deltar studentkor fra Norge, Sverige, Finland, Danmark og Estland (i tillegg var det et latvisk kor som deltok i 1996). Av disse er det fra Norge og Finland de fleste av de regelmessig deltagende korene kommer fra. Fra Danmark er det kun ett kor som har deltatt mer enn én gang og å reise på NSSS er mer utbredt blant estiske studentkor som ikke har en direkte historisk forbindelse til den nordiske studentkortradisjonen utenom deltagelsen på NSSS.⁹

---

⁹ Det er mange paralleller man kan dra mellom den estiske korhistorien og den i de nordiske landene som forklarer hvorfor NSSS har slått an i Estland, men det er utenfor denne oppgavens omfang.

Av de finske korenes deltagelse på NSSS ser man tendenser til et skille mellom korene tilknyttet tradisjonelt finsk- og svenskspråklige studiemiljø. De korene med tilknytning til et svenskspråklig studiemiljø deltar oftere på NSSS, hvilket kan ha en sammenheng med at det har hatt større kontakt med det svenske studentmiljøet.

Det er lett å trekke linjer mellom NSSS og de samholdsformene de nordiske, men da spesielt de skandinaviske, korene hadde på 1800-tallet. Selv om ikke det kommer til uttrykk noen eksplisitte politiske idealer så er det tydelig at stevnet er viktig for samhold og tradisjonsutveksling mellom studentkorene. I følge K77 bidrar også NSSS til at koristene blir mer bevisste på samholdet og det at man tilhører en felles tradisjon.

VI. Konklusjon

Historien til de skandinaviske landene og Finland har vært tett knyttet og det kommer også til uttrykk i studentsangens historie.

På starten av 1800-tallet førte innflytelse fra det kontinentale Europa til at flerstemt mannsang slo an som underholdningsform i Skandinavia. Komponister som den sveitsiske Édouard Du Puy tok med seg franske inspirasjoner til København og senere Stockholm, og tyskfødte J. C. F. Haeffner og Fredrik Pacius hadde stor innflytelse på musikklivet i henholdsvis Uppsala og Helsingfors. Christiania hang etter og til å begynne med var den største utenlandske inspirasjonen fra København, men etter hvert gjorde tyskfødte Reissiger seg gjeldende i byens musikkliv.

Det var studentskandinavismen som la grunnlaget for at den akademiske kortradisjonen vi har i dag har spredt seg fra Sverige til Danmark og Norge. Det var ved de svenske universitetene i Lund og Uppsala at man fant det høyeste musikalske nivået, og møter mellom København- og lundstudentene og de påfølgende studentertogene var direkte årsak til at studentene i København og Christiania ble inspirert til å danne sine egne studentersangforeninger etter inspirasjon fra de svenske korene.

De skandinavistiske studentertogene fortsatte å være en arena for kulturell utveksling mellom de tre landene fra 1843 til 1875. De samholdsformene som utviklet seg på studentertogene hvor man holdt konserter og festligheter med taler og leilighetssang skulle danne en modell for hvordan korene skulle omgå hverandre senere.

Skandinavismen og studentsangen hadde forsterkende innflytelse på hverandre.

Studentertogene var et påskudd for at studentkorene møttes, men sangen bidro også til å styrke samholdet mellom studentene på tvers av landegrensene. Her ble det lagt grunnlag for forbrødring, og det ble opprettet ritualer og en slags regler for samværet. Den som kjenner de sosiale kodene, har lettere for å delta i dette samværet ved en senere anledning. Dermed var scenen satt for møter mellom disse mennene fra ulike skandinaviske land.

Selv etter at skandinavismen hadde lidd et stort nederlag i 1864 fortsatte man å møtes. Man hadde to studentertog i etterkant, og selv etter det siste av disse fortsatte man å møtes med lignende rammer gjennom de nordiske musikkfestene og sangertreffene. På disse treffene

talte man ikke lenger om politisk enhet i Skandinavia, men om sangens kraft til å skape forbrødring og samhold på tvers av landegrenser.

De finske studentene hadde ikke den samme tilknytningen til skandinavismen, men de hadde sterke forbindelser til Sverige som de hadde vært underlagt fram til 1809. Finske studenter hadde blitt inspirert av uppsalasingen og hadde i 1820 tatt den med seg til universitetet som da lå i Åbo. Da russiske styresmakter flyttet universitetet til Helsingfors og utvidet sensuren førte dette til at kontakten med Sverige ble redusert.

Selv om kontakten mellom studentene i Finland og de skandinaviske studentene var redusert ser man paralleller i at de akademiske korene sprang ut fra et miljø av unge menn som ønsket å bli hørt og som ønsket å påvirke den politiske utviklingen i sin samtid, i en tid med til dels store endringer i de nordiske landene. Dette var studentene. De kunne være radikale, men kom samtidig fra «the establishment»/ borgerskapet, og var dannede unge menn som kjente de sosiale kodene hos de som de ønsket å påvirke. Gjennom den kultiverte korsangen fant de en stemme som var akseptabel for menneskene med makt. De skilte seg fra den brølende, ukultiverte mobben. Dermed kunne de akademiske koristene fremføre mer og mindre subtil kritikk gjennom sin sang. Etter vært løsnet restriksjonene i Finland seg og de kunne begynne å reise i Norden. Det deltok finske studenter på det aller siste studentertoget i 1875 og finske studentkor turnerte i Norden.

Jeg hadde likt å kunne studere Danmarks rolle i kortradisjonen nærmere. Intervjuene ga inntrykket av at studentkorene i Danmark var mindre knyttet til det nordiske kortradisjonen i dag, og enkelte funn i litteraturen gir inntrykk av at det ble mindre kommunikasjon mellom danske studentsangere og de øvrige skandinaviske mot slutten av 1800-tallet, men jeg mener ikke at jeg har funnet nok bevis til å konkludere med dette.

Intervjuene med respondenter som har sunget i TSS viser at man har bevart mye av samværsformen fra de tidlige sangermøtene mellom de skandinaviske akademiske korene på 1800-tallet. Korene fortsetter å møtes. Sangen og musikken er rammen om møtene. De synger fortsatt de gamle sangene. Nesten like viktig som sangen, er dog aktiviteter som bidrar til vennskap og forbrødring. Det norske mannskoret TSS og det finske damekoret Lyran er «forlovede». Vi ser altså at rammeverket for møtene mellom de nordiske korene, og dermed de nordiske studentene, langt på vei er intakt. Informantene har også erfaring fra akademiske

kor utenom Norden, og kan fortelle at de opplever den skandinaviske tradisjonen er annerledes enn det de har sett andre steder. Det sosiale aspektet har et mye større fokus i Skandinavia.

Intervjuene viser at mange aspekter av samholdet mellom korene på 1800-tallet er bevart og videreført i dag. Man kan trekke paralleller til dagens tradisjoner som Nordisk studentsangerstevne og Akademisk kortreff til sangerfestene og sangerferdene, og disse møtene demonstrerer et ønske om å opprettholde kontakten og tradisjonene.

De felles tradisjonene som de nordiske akademiske korene har, gjør at det er givende for korene å treffes. Koristene føler at de er en del av noe større og har mer tillit til hverandre. Det å tilhøre en felles og distinkt nordisk tradisjon er viktig for de nordiske akademiske korenes identitet så de har en motivasjon til å holde kontakten med de andre korene. Den jevnlig kontakten mellom de akademiske korene bidrar igjen til å holde tradisjonene i live.

Korene synger mange av de samme sangene, og det er en kontinuerlig utveksling av tradisjoner og lærdom. Selv om det politiske engasjementet for en Nordisk enhet blant studentene i dag ikke er noe som kommer til eksplisitt uttrykk, er det i de akademiske korene uttrykk for noen av idealene som var sentrale i bevegelsen, spesielt den kulturelle skandinavismen. Samhold, felles kultur og identitet, og utveksling av erfaringer og lærdom er en essensiell del av hvordan korene ferdes og dette er en viktig del av korenes identitet. Det er altså tydelig at man fortsatt i dag finner uttrykk for et samhold mellom de skandinaviske landene og Finland, at medlemmene av korene er noenlunde bevisste på at de har noe til felles og at dette fellesskapet har verdi for dem.

Derfor mener jeg at studentsangtradisjonen i de skandinaviske land og Finland i aller høyeste grad kan betraktes som et uttrykk for internasjonalt samhold. Hvem som har vært inkludert i dette samholdet og hvordan det er kommet til uttrykk har variert over tid, men det er tydelig at det fortsatt i dag er viktig for studentkormiljøet i Norden.

Bibliografi

- Bach, Torstein. 2002. «Når jeg synger kan tøyler ikke holde meg. Folkemusikk og nasjonal identitetsdannelse i Estland» Hovedoppgave i sosialantropologi, UiO.
- Enefalk, Hanna. 2008. «Universitet och kulturarv: Exemplet patriotisk sång.» *Tekniikan Waiheita* 2008 (2): 18–27.
- Hemstad, Ruth, *Nordisk samklang med politiske dissonanser: skandinavisme og skandinavisk samarbeid på 1800-tallet*. Almqvist & Wiksell International, Stockholm, 2004
- Jonsson, Leif. 1997. «Körsången spränger gränserna.» I *Musik i Norden*, redigert av Greger Andersson, 241–264.
- Jonsson, Leif Sigvard. 1990. *Ljusets Riddarvakt : 1800-talets studentsång utövad som offentlig samhällskonst*. Uppsala: Almqvist & Wiksell Tryckeri .
- Kjeldstadli, Knut. 1999. *Fortiden er ikke hva den en gang var : En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvale, Steinar og Svend Brinkmann. 2009. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Linköpings universitet, 2008. «NSSS.» Oppdatert 19.06.2008.
<https://web.archive.org/web/20090716005726/http://www.liu.se/music/nsss/> .
- Lysdahl, Anne Jorunn Kydland. 1995. *Sangen har lysning : studentersang i Norge på 1800-tallet*. Oslo: Solum Forlag
- Munch, P. 1901. “Skandinavismen”. *Sønderjydske Årbøger* 13 (1):245–72.
<https://doi.org/10.7146/soenderjydskeaarboeger.v13i1.80585>.
- Sanness, John. 1959. *Patrioter, Intelligens Og Skandinaver : Norske Reaksjoner På Skandinavismen Før 1848*. Oslo: Universitetsforlaget,
- Skoglund, Crister 1998. «Några svenska studentidentiteter.» i *Universitetet og studentene: Opprør og identitet*, redigert av Guri Hjeltnes, 247–265. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Thorkildsen, Dag 1994: «Skandinavismen – en historisk oversikt», i *Nasjonal identitet – et kunstprodukt* redigert av Øystein Sørensen. Oslo: Norges forskningsråd.
- Wieselgren, Sigfrid. 1906. «Är skandinavismen död?» *Statsvetenskaplig tidskrift* 1906 (9): 220–234.

- Åteigen, Jon Espen, David C. Mauk, Espen Stemland, og Trondhjems Studentersangforening. 2010. *Trondhjems Studentersangforening 100 år : 1910–2010*. Trondheim: TSS Forlag.

Appendiks

A1. Deltagere NSSS 1987–2008

Oversikten er hentet fra: Linköpings universitet, 2008. «NSSS.» Oppdatert 19.06.2008.
arkivert: 16.07.2009.

<https://web.archive.org/web/20090716005726/http://www.liu.se/music/nsss/>

Danmark

87 90 93 96 99 05 08 11 Choir

---

x					Cordialis
	x				Muko
		x			Odense Universitets Storekor
x	x	x		x	Studenter-Sangforeningen
			x		Unge Akademikers Kor
				x	Ålborg Akademiske mandskor, "Soto Voces"

Estland

87 90 93 96 99 05 08 11 Choir

---

			x	x	Emajõe Laulikud
x	x	x	x		Segakoor Noorus
			x		Tallinna Pedagoogikaülikooli naiskoor
			x		Tallinna Pedagoogikaülikooli segakoor "Ad libitum"
x	x	x	x		Tallinna Tehnikaülikooli Akadeemiline Naiskoor
			x		Tallinna Tehnikaülikooli kammerkoor
				x	Tartu Akadeemiline Meeskoor
x	x	x	x		Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor
			x	x	Tartu Ülikooli Kammerkoor

	x					Tartu Ülikooli Kunstide osakonna Kammerkoor
x	x	x	x			Tehnikaülikooli Akadeemiline Meeskoor (TAM)
	x					Vanalinna Segakoos

Finland

87 90 93 96 99 05 08 11 Choir

---

x	x	x	x	x		Akademiska damkören Lyran
x	x	x	x	x		Akademiska sångföreningen
x		x				Arrhythmics
x			x	x		Cantus Mercurialis
	x	x		x		Cassiopeia
x	x	x	x	x	x	Florakören vid Åbo Akademi
	x					Kauppakorkeakoulun Ylioppilaskunnan Laulajat
	x	x				Kauppakorkeakoulun Ylioppilaskunnan Naislaulajat
x		x	x	x	x	Lappeenrannan Teekkarilaulajat
x	x	x	x	x	x	Studentkören Brahe Djäknar
	x	x	x	x		Studentkören Pedavoces
				x		Tampereen yliopiston laulajat
x	x	x	x	x		Turun yliopiston ylioppilaskunnan kuoro

Latvia

87 90 93 96 99 05 08 11 Choir

---

	x					Students' Mixed Choir of Klaipeda University
--	---	--	--	--	--	---

Norge

87 90 93 96 99 05 08 11 Choir

---

x	x	x	x	x	x	Den norske Studentersangforening (DNS)
					x	Det Norske Mannskor av 1995
x		x	x	x	x	Kvindelige studenters sangforening
		x	x	x	x	Stavanger Studentsangforening
		x			x	Studentersangforeningen i Bergen
	x	x	x	x	x	Trondhjems Kvinnelige Studentersangforening (TKS)
x	x	x	x	x	x	Trondhjems studentersangforening (TSS)

Sverige

87 90 93 96 99 05 08 11 Choir

---

x						Akademiska Kören (i Linköping)
x						Akademiska Kören (i Stockholm)
x						Akademiska Kören (i Göteborg)
x						Allmänna Sången
x	x	x	x			Chalmers Sångkör
x	x					Corus Acusticus
x	x	x	x	x		Chorus Lin
		x	x	x		Den akademiska damkören Linnea
					x	Förenade Nationsmanskören
x						Karlstads Kammarkör
x						Kongliga Teknologkören
		x	x	x		LTH-kören
x	x					LiHtösen
x	x	x	x	x	x	Linköpings Studentsångarförening Lihkören
x						Lunds Studentsångförening

x		Lunds akademiska kör
x		Ostrochorus
	x	SKÖN, Studentkören Norrköping
x		Stella Academica
x	x	Stockholms Studentsångarförbund
	x	Sånggripen
x	x x x	Södermanland-Nerikes Nationskör
	x	Västgöta Nationskör

